

YESUS AQA ANJAM MARO TAMO NANGI

Yesus na aqa Mondor qarinyim aqa angro nanogoq aiaqs

1 ¹O Tiofilus, e nami anjam bei nenngrenyosim ni qa qarinyem. Kumbra kalil Yesus na yoqnej qaji deqa ti anjam kalil a na tamo ungasari nangi minjroqnej qaji deqa ti utruq na nenngrenyem. ²Nenngrenyosim gilsimqa Qotei na Yesus osiq lan qureq oqej di patem. Yesus a lan qureq oqosaisosiq aqa segi angro giltnej qaji nangi koroinjrsiq Qotei aqa Mondor na medabu singilatetonaqa minjrej, “Ningi walweloqnsib ijo anjam mare mare laqniye.” Degsi minjrsiq nangi uratnjrsiq lan qureq oqej. ³Nami Yesus a jaqatinj koba osiq moiej. Osiq a olo subq na tigelosiq aqa segi angro nanogoq di brantoqnsiq marjwa gargekoba yeqnaqa nangi unoqneb. Unoqnsib maroqneb, “Bole, Yesus a subq na tigelqo. A njambile unu.” Bati 40 qa Yesus a mandamq di sosiq aqa angro nanogoq di brantoqnej. Brantoqnsiq Qotei a tamo ungasari nango Mandor Koba sosiq nangi taqatnjrejunu anjam di minjroqnej. ⁴Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nangi olo koroinjrsiq minjrej, “Ningi Jerusalem urataib. Ijo Abu aqa Mondor ningi nami engwa marej qaji deqa ningi tarijoqnsib soqniye. E nami ningi deqa merngoqnem. ⁵Jon a ya na tamo ungasari nangi lanja yansnjroqnej. Ariya bati qudei koboamqa e Qotei aqa Mondor na ningi yansngwai.”

⁶Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nangi olo koroinjrnaqa nangi na endegsib nenemyeb, “O Tamo Koba, bini bati endeqa kio ni na Rom nango singila kobotosim iga Israel tamo ungasari singila egimqa iga na kamba mandam endi taqatqom?” ⁷Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi bati di qalieqa maraib. Di nungo wau sai. Di ijo Abu aqa wau. A segi na bati di giltej unu. ⁸Ariya Qotei aqa Mondor nungoq bamqa ningi singila osib e qa anjam mare mare laqniye. Ningi Jerusalem endia, Judia sawaq dia, Samaria sawaq dia, sawa sawa kalil keretosib e qa anjam mare mare laqniye.”

Yesus a lan qureq oqej

⁹Yesus a na aqa angro nangi anjam degsi minjrsiq a mandam uratosiq lan goge oqeqnaq nangi a koqyesoqneb. Onaqa lanbi na a kabutonaqa

nangi a olo unosai. ¹⁰⁻¹¹ Nangi lan goge tarosib nam ateqnabqa tamo aiye gara qat jigeb qaji nangi bosib nanngo areq di tigelosib minjreb, “O Galili qaji tamo, ningi kiyaqa lan goge tarosib nam ateqnub? Yesus a ningi uratngsiqa lan goge oqeanaq ningi unonub mondon a degsim olo bqas.”

Nangi na tamo bei giltonab a Judas aqa sawa ej

¹²⁻¹³ Mana nangi soqneb qaji aqa nam Oliv mana. Mana di Jerusalem qure jojomq di unu. Deqa nangi mana dena olo puluosib Jerusalem aisib tal gogetosib nanngo warum bei gogeysi nangi gaigai soqneb qaji warum deq gileb. Yesus aqa angro warum deq gileb qaji nanngo nam agiende. Pita na Jon na Jems na Andru na Filip na Tomas na Bartolomyu na Matyu na Alfius aqa niri Jems na Saimon a nami Rom nangi winjrqaqa maroqnej qaji a na Jems bei aqa niri Judas na. Yesus aqa angro 11-pela nangi di warum deq gileb. ¹⁴ Nangi ti ungasari qudei ti Yesus aqa was nangi ti aqa aniqali Maria dego nangi koba na gaigai warum dia korooqnsibqa are qujaitoqnsib Qotei pailyoqneb.

¹⁵ Bati bei tamo ungasari 120 Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nangi koroosib sonabqa Pita a nanngo ambleq di tigelosiq minjrej, ¹⁶ “O ijo was ningi quie. Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di aqa damu bini brantqo. Anjam di aqa damu Qotei a nami brantqa marej deqa bini brantqo. Anjam di Qotei aqa Mondor na Devit minjnaqa qusiq nengrenyonaq soqnej. A Judas qa nengrenyey. Judas agi a na jeu tamo nangi gam osornjrnaqa Yesus oje. ¹⁷ A nami iga koba na sosimqa Yesus aqa wau ojoqnem.” Pita a na nangi anjam degsi minjrej.

¹⁸ O Tiofilus, e Judas qa kiñala saqai. Judas a nami Yesus osiq jeu tamo nanngo banq di atej. Judas aqa kumbra di tulan uge. Aqa kumbra dena Juda tamo kokba nangi na silali yonabqa osiq mandam taqal bei awaiyey. Awaiyosiq bunuqna a mandam dia ulongosiq aqa mene paraonaqa bi bilenej. ¹⁹ Bunuqna tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nangi anjam di qusibqa mandam di aqa nam “Akeldama” waiyeb. Di nanngo segi anjam na nam waiyeb. Nam di aqa damu, “Lej Aiqajqa Mandam.”

²⁰ Ariya Yesus aqa tamo ungasari 120 nangi koroesonabqa Pita na olo minjrej, “Devit a nami Qotei louqa buk miligiq di Judas qa endegsi nengrenyey, ‘Aqa tal lanja sqas. Aqa tal tamo bei na olo oqasai.’ Osiqa olo Judas qa endegsi nengrenyey, ‘A Kristus aqa wau ojoqnej. Ariya tamo bei na olo wau di ojqas.’ Devit a nami Judas qa degsi nengrenyey.

²¹ “Deqa ijo was ningi quie. Iga tamo bei giltonamqa a na Judas aqa sawa osim iga ti Yesus aqa wau ojqom. Bati iga Tamo Koba Yesus dauryosim laqnamqa tamo nangi iga koba na soqnem qaji deqaji bei oqom. ²² Jon yansnjro qaji aqa bati qa Yesus na aqa wau utru atej dena bos bosiq Qotei na Yesus yaigosiq lan qureq oqej bati deqa tamo nangi

iga koba na soqnem qaji deqaji bei giltonamqa a iga ti Yesus aqa wau ojsim Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa mare mare laqnqom.”

²³Pita a nanği anjam degsi minjrnaqa nanği na tamo aiyel giltjnreb. Josep wo Matias wo giltjnreb. Josep aqa ñam bei Barsabas. Aqa ñam bei Jastas. ²⁴Nanği aiyel giltjnrsibqa endegsib Qotei pailyeb, “O Tamo Koba Qotei, ni tamo kalil nango areqalo qalie. Deqa tamo aiyel endi ni yai giltqam di iga osorgimqa tamo dena Judas aqa sawa osim aqa wau ojqs. ²⁵Judas a wau di uratosiqa moisiq sawa uge ni nami a aiqajqa giltem qaji deq aiej.” ²⁶Nanği degsib Qotei pailyosib koboonaqa tamo yai na kamba Judas aqa wau ojqajqa deqa marsibqa meniñ silali alañeb. Meniñ silali alañoabqa Matias aqa meniñ na bunyej. Deqa nanği Matias giltonabqa a Yesus aqa anğro 11-pela Yesus aqa anjam mare mare laqajqa nami giltjnrej qaji nanği koba na sosib wauoqneb.

Qotei aqa Mondor aiej

2 ¹⁻²Onaqa Juda nango yori bati koba ñam Pentikos di brantej. Juda nango moma nanği nami ingi meli bunuj otoreleñeb deqa are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus aqa tamo unğasari kalil nanği tal qujaiq di koroosib sonabqa lañ goge dena jagwa koba anjam ato bulosiq tal nanği awesoqneb qaji deq aiej. Aisiq tal keretej. ³Onaqa Qotei aqa Mondor a ñam pulon bulosiqa aisiq segi segiosiq nango gateq di awoelenonaq uneb. ⁴Osiqa nango segi segi are miligiq aisiq meñ bulyetnjrnaqa nanği kalil qure segi segi nango anjam mareleñoqneb.

⁵Bati deqa Juda tamo unğasari tulañ gargekoba nanği qure qure kalilq dena bosib Jerusalem di soqneb. Nanği kalil Qotei qa louoqneb qaji. ⁶⁻⁷Ariya jagwa koba anjam ato bulonaqa nanği kalil qusib bosib koroonaq nango segi segi qure utru anjam mareqnab qusibqa are koba qalsib maroqneb, “Tamo unğasari kalil endi Galili qaji. ⁸Nanği kiersib gago segi segi qure utru anjam mareqnab iga queqnum? ⁹Iga kalil qure bei bei qaji. Iga qudei Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia sawaq dena beleñem. ¹⁰Iga qudei Frigia, Pamfilia, Isip, Libia sawa Sairini sawa jojomq dena beleñem. Iga qudei Rom dena beleñem. ¹¹Iga qudei Juda tamo. Iga qudei Juda nango louqa kumbra dauryeqnum. Iga qudei Krit. Iga qudei Arebia qaji. Nanği kiersib gago segi segi qure utru anjam na Qotei aqa wau kokba deqa mareqnab iga queqnum?” ¹²Tamo unğasari nanği anjam degsib marsibqa nanği are koba qalsib segi segi maroqneb, “Nanği kumbra di kiersib yonub?” ¹³Onaqa tamo qudei nanği yomuosis mabeb, “Nanği wain bunuj uysib deqa nanariosib anjam laña laña mareqnub.”

Pita a anjam palontej

¹⁴Onaqa Yesus aqa anğro 11-pela nanği Pita ombla na tigelosibqa Pita na aqa medabu waqtosiqa endegsi minjrej, “Ningi Juda tamo ti tamo

ungasari kalil Jerusalem qureq endi so qaji ningi ti ijo anjam endi qusib poingem. ¹⁵Ningi maronub, ‘Tamo nanği di wain uysib nanarionub.’ Di sai. Endego nobqolo koba. Wain uyqa bati sai. ¹⁶Kumbra endeqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami endegsi marej, ¹⁷‘Qotei a marqo, “Diño bati jojomamqa e na ijo Mondor qarinyitqa tamo unğasari kalil nanğoq aiqas. Aisim nunğo anğro mel ti nunğo anğro sebiñ ti nanği singila enjrimqa nanği ijo medabu osib ijo anjam maroqnqab. Nunğo anğro wala nanği ti nunğo tamo bole bole nanği ti areqalo waqtetnjroqnitqa ñeioibılqeoqnsibqa ijo kumbra gargekoba unoqnqab. ¹⁸Bati deqa e na ijo Mondor qarinyitqa ijo wau tamo ti ijo wau uña ti nanğoq aisim singila enjroqnimqa nanği ijo medabu osib ijo anjam maroqnqab. ¹⁹Lañ goqe dia e na manwa gargekoba yoqnqai. Mandamq dia dego manwa gargekoba yoqnqai. Leñ ti ñamyuo ti qurem koba ti qarinyit mandamq aiqas. ²⁰Señ ambruqas. Bai lentosim leñ bulqas. Amqa nunğo Tamo Koba a rian koba ti singila koba ti bqas. ²¹Bati deqa tamo unğasari gargekoba nanği endegsib pailyqab, ‘O Tamo Koba, ni na iga aqaryaigime.’ Yimqa a na nanğo pail qusim nanği kalil elenjamqa nanği so bole gaigai sqab.” ’ Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami anjam degsi marej.

²²“Deqa Israel tamo unğasari, ningi ijo anjam endi quiye. Ningi qalie, Qotei na Yesus Nasaret qaji a qarinyonaq mandamq aisiqa kumbra gargekoba nunğo ambleq di yoqnej. Kumbra yeqnaqa ningi unoqnsib maroqneb, ‘Bole, Qotei na Yesus qarinyonaq bej.’ ²³Qotei na tamo di osiq nunğo banq di atej. A nami kumbra degyqa are qalsiq deqa anjam keretej. Onaqa ningi na Yesus osib tamo uge nanğo banq di atnabqa nanği na osib ñamburbasq di qalnab moiej. Nunğo kumbra dena ningi segi na Yesus qalsib moioteb. ²⁴Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiq moio gam kobotej. Di kiyaya? Moio na Yesus a olo ojqa keresai. ²⁵Agi Devit a nami Yesus qa endegsi marej,

‘Ijo Tamo Koba a bati gaigai ijo ulatamuq di sonaq uneqnum.

A ijo banq woq di unu deqa e padalqasai.

²⁶Deqa e tulan areboleboleibqo. E arebolebole na anjam mareqnum.

Ingi bole bole kalil Qotei na e ebqajqa nami marej qaji e di oqajqa tarinqoqnsim unum.

²⁷Ni na ijo qunuj uratim moio qureq aiqasai.

Ni na ino segi anğro bolequja Kristus aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.

²⁸Ñambile sqajqa gam di ni na e osorbonum.

Ni e ombla sqam deqa e tulan areboleboleibqo.’

Devit a nami anjam degsi marej.

²⁹“O ijo was ningi quiye. E bole mernğwai. Gago moma Devit a nami moinaqa subq ateb. Aqa sub agi bini unu iga gaigai uneqnum. ³⁰⁻³¹Nami

Qotei na Devit minnej, ‘Mondon ino len nangi paraosibqa dena tamo bei nambabqas. Amqa e na tamo di gilititqa ni mandor koba unum dego kere a kamba ino sawa osim Mandor Koba sqas.’ Qotei na nami Devit anjam degsi minnej. Osiqa aqa anjam di singilatosisqa olo minnej, ‘E ijo anjam di uratqasai. E dauryqai.’ Devit a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. Deqa kumbra Qotei na mondon yqas qaji di Devit a nami qalieej. Osiqa Kristus qa endegsi marej, ‘Bunuqna a subq na tigelqas.’ Osiqa marej, ‘Qotei na Kristus moio qureq di uratqasai. Aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.’ ³² Yesus qujai di Qotei na subq na tigeltonaqa iga kalil nãdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ³³ A lan qureq oqsiq nãam kobaquja osiq Qotei aqa ban woq di awesoqnej. Osiq Qotei aqa Mondor ningi nami engwa marej qaji di aqa Abu aqaq dena yaiyosisqa qarinyqo aiquqa ningi unsib nungo dabkala na dego quonub. ³⁴ Devit a subq na tigelosiq lan qureq oqosai. Ariya a Kristus qa endegsi marej, ‘Tamo Koba Qotei na ijo Tamo Koba Kristus minnej, “Ni ijo ban woq endi awo.

³⁵ Awesoqnimqa e na ino jeu tamo kalil nangi elejosiy ino sorgomq di atitqa ni na nangi taqatnjroqnam.” ’

Devit a nami Kristus qa degsi marej.

³⁶ “Deqa Israel tamo ungasari, ningi kalil ijo anjam endi geregere qusib poingem. Yesus agi ningi na namburbasq di qalnab moiej qaji a Qotei na olo osiqa gago Tamo Koba Kristus atej.” (Nam Kristus di aqa damu, “Tamo Qotei na nami giltej qaji”) Pita a na tamo ungasari nangi anjam degsi minjrej.

Tamo ungasari gargekoba nangi are bulyosib yanso eb

³⁷ Onaqa nangi Pita aqa anjam di qunabqa anjam dena nango are qametnjrej. Deqa nangi na Yesus aqa angro nangi Pita ombla minjreb, “O gago was ningi na mergiye. Iga kieronamqa Qotei na iga elejamqa iga padalqasai?” ³⁸ Onaqa Pita na kamba minjrej, “Ningi segi segi are bulyosib Qotei aqaq boiye. Babqa iga Yesus Kristus aqa nãam na ningi yansngonam Qotei na nungo une kalil kobotetngwas. Osim aqa Mondor Bole ningi lan engwas. Awai saiqoji. ³⁹ Qotei a nami marej, ‘E ningi ti nungo angro ti tamo kalil isa isaq di unub qaji nangi ti ijo Mondor engwai.’ Qotei a nami degsi marej. Deqa ningi quiye. Qotei na aqa anjam di uratqasai. Tamo ungasari kalil gago Tamo Koba Qotei na metnjrim aqaq bqab qaji nangi aqa Mondor enjrqas.”

⁴⁰ Pita a anjam deqaji gargekoba singila na nangi minjroqnej. Osiqa olo endegsi minjrej, “Ningi geregere nãam atsib soqniye. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nangi kumbra uge uge yoqnsib laqnum. Deqa ningi nango kumbra uge di dauryoqnaib. Uratosib soqniye. Ningi nangi ti Qotei na padaltngo uge.” ⁴¹ Onaqa tamo ungasari kalil Pita aqa anjam

di qusib nan̄go are miligiq di ateb qaji nan̄gi yansnjreb. Bati deqa tamo un̄gasari 3,000 nan̄gi Yesus qa nan̄go areqalo singilatosib tamo un̄gasari nami Yesus qa nan̄go areqalo singilateb qaji nan̄go miligiq aisib koba na soqneb.

Yesus aqa tamo un̄gasari kalil nan̄gi are qujaitosib soqneb

⁴² Tamo un̄gasari Yesus qa nan̄go areqalo singilateb qaji nan̄gi bati gaigai Yesus aqa angro 12-pela nan̄go anjam quoqnsib dauryoqneb. Nan̄gi bati gaigai are qujaitoqnsib bem gentosib uyoqnsibqa Qotei pailyosib soqneb. ⁴³ Qotei na Yesus aqa angro 12-pela nan̄gi singila enjreqnaqa nan̄gi man̄wa gargekoba yoqneb. Onaqa Yesus aqa tamo un̄gasari nan̄gi kalil man̄wa di unoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqneb. ⁴⁴ Tamo kalil Yesus qa nan̄go areqalo singilateb qaji nan̄gi bati gaigai koroqnsibqa nan̄go areqalo qujaitosib soqneb. Nango ingi ingi kalil di koba qaji degsib maroqnsib Yesus aqa tamo un̄gasari kalil nan̄gi jeisib enjroqneb. ⁴⁵ Nango mandam ti nan̄go ingi ingi ti qarinyeleñeqnab tamo qudei nan̄gi na awaiyoqnsib silali enjreqnab oqnsib Yesus aqa tamo un̄gasari ingi ingi saiqoji soqneb qaji nan̄gi jeisib enjroqneb. ⁴⁶⁻⁴⁷ Nan̄gi bati gaigai nan̄go areqalo qujaitosib sosibqa Juda nan̄go atra tal miligiq dia koroqnsib louoqneb. Nango segi segi talq dia dego koroqnsibqa bem gentosib uyoqneb. Nan̄gi kalil arebolebole ti lawo na sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib koba na ingi uyoqneb. Degyeqnaqba tamo kalil nan̄gi Yesus aqa tamo un̄gasari nan̄go kumbra di unoqnsibqa nan̄gi qa tulan̄ areboleboleinjroqnej. Bati gaigai tamo un̄gasari qudei nan̄gi are bulyeqnaqba Tamo Koba Qotei na nan̄gi eleñeqnaqa nan̄gi boqnsib tamo nami Yesus qa nan̄go areqalo singilateb qaji nan̄go miligiq aioqnsib koba na soqneb.

**Pita wo Jon wo nan̄gi na tamo bei singa qandamo
ñambabej qaji a Yesus aqa ñam na boletej**

3 ¹⁻² Bati gaigai bilaq sen̄ kelinqeqnaqa Juda tamo un̄gasari nan̄gi atra tal miligiq giloqnsib dia Qotei pailyoqneb. Ariya pailyo bati bei Pita wo Jon wo nan̄gi aiyel pailyqa marsib atra tal miligiq gileqnaqba tamo bei ai miligiq na singa qandamo ñambabej qaji a atra tal siran̄me jojomq di awesoqnej. Bati gaigai aqa was nan̄gi a qoboiosib boqnsib atra tal aqa siran̄me jojomq dia ateqnaqba awooqnsiqa tamo un̄gasari atra tal miligiq gileqnaqba silali qa ñilnjroqnej. Siran̄me di aqa ñam Siran̄me Boledamu. ³ Bati deqa Pita wo Jon wo nan̄gi atra tal miligiq gilqa laqnaqba un̄jsiqa silali qa ñilnjrej. ⁴ Onaqa nan̄gi aiyel na tamo di kokoqyosibqa Pita na min̄jej, “Ni aqo nige.” ⁵ Degsi min̄jnaqa a are qalej, “Nan̄gi aiyel silali bei ebqab.” Degsi are qalsiqa nan̄gi aiyel koqn̄jresoqnej. ⁶ Onaqa Pita na min̄jej, “E silali saiqoji. Ijo ingi bei unu di ni emqai. Yesus Kristus Nasaret

qaji aqa ñam na e ni endegsi mermonum, ‘Ni tigelosim walwel.’” 7-8 Degsi minjsiqa aqa ban woq di ojsiq tigeltonaqa aqa singa tombol singilaonab tigeloqujatosiq walwelej. Osiqa Pita wo Jon wo nanġi aiyel daurnjrjsiqa atra tal miligiq gilsiq tulañ areboleboleiyeqnaqa pruprugoqnsiq Qotei aqa ñam soqtoqnej. 9-10 A degyeqnaqa tamo unġasari kalil nanġi a unsibqa are koba qaloqneb. Osib maroqneb, “Tamo singa qandamo bati gaigai atra tal siranġme jojomq dia awooqnsiqa silali qa ñileqnu qaji agi a di.”

Pita a atra tal miligiq dia anġam palonteġ

11 Tamo a di Pita wo Jon wo nanġi aiyel daurnjrjsi laqnaqa tamo unġasari kalil nanġi a unoqnsib tulañ prugeleñosib are koba qaloqneb. Deqa nanġi gurgur ti bosib atra tal meq dia Pita wo Jon wo sonabqa koba na korooqneb. Atra tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. 12 Tamo unġasari nanġi bosib koroeeqnab Pita a nanġi unjrjsiqa endegsi minjrej, “O Israel tamo unġasari, niñġi kiyaaq aqo aiyel tamo di boletonum unsibqa are koba qaleqnub? Niñġi kiyaaq aqo aiyel nigsibqa endegsib are qalonub, ‘Nanġo segi singila na ti kumbra bole na ti tamo di boletonubqa walwelqo?’ Niñġi degsib are qalaib. 13 Abraham, Aisak, Jekop, gago moma kalil nanġi ti nanġo Qotei a na aqa wau tamo Yesus lañ qureq osi oqsiq ñam kobaquja yej. Deqa Yesus aqa singila na tamo di boleosiqa walwelqo. Yesus qujai di niñġi na osib jeu tamo nanġo banq di ateb. Onaqa Pailat na Yesus osim tonto talq dena oqeq atqajqa mernġonaqa niñġi na saidosib urateb. 14 Yesus a Qotei aqa segi Tamo Boledamu. A une saiqoji. Ariya niñġi na Yesus uratosib saidosib Pailat minjeb, ‘Leñ ojo tamo Barabas tonto talq dena oqeq atsim ege.’ Niñġi na Pailat degsib minjnabqa a nunġo anġam di dauryosiqa leñ ojo tamo Barabas osiqa oqeq atsiq enġej. 15 Ariya Yesus a segi ġambile qa utru. Di niñġi na qalnab moiej. Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa iga gago ġamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. 16 Aqo aiyel Yesus qa gago areqalo singilatosim deqa aqa ñam na tamo singa qandamo di boletonum a singilaqo. Tamo singa qandamo di niñġi qalie. Niñġi gaigai a unoqneb. Ariya Yesus a segi na aqo aiyel singila egwoqa a qa gago areqalo singilatosim deqa tamo di boletonumqa nunġo ġamġalaq di walwelqo.

17 “O gago was niñġi quije. E qalieonum, niñġi ti nunġo gate kokba ti Yesus Kristus qa poingosai deqa a qaleb. 18 Nami Qotei na aqa medabu o qaji tamo kalil nanġo medabu singilatetnġreqnaqa nanġi endegsib maroqneb, ‘Kristus agi Qotei na giltqo qaji a jaqatiñ koba osim moiqa.’ Ariya bunuqna niñġi na Yesus qalnab moiej. Niñġi kumbra di yonabqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anġam nami maroqneb qaji di aqa damu agi branteġ.

19 “Deqa niñġi quije. Niñġi na nunġo une kalil torei uratosib are bulyosib Qotei aqaq babqa a na nunġo une kalil kobotetnġimqa niñġi aqa anġro

bole sqab. ²⁰Amqa Tamo Koba Qotei a na ningi singilatngimqa ningi kalil arebolebole ti lawo na sqab. Mondonj a na Yesus qarinyim nungoq bqas. Tamo di agi Yesus Kristus Qotei na nami giltej qaji. ²¹A lanj qureq oqej di unu. A di soqnimqa Qotei na mandam bunuj ti lanj bunuj ti atqa bati brantimqa a olo bqas. Qotei a nami marej, 'E mandam bunuj ti lanj bunuj ti atqai.' Osiqa aqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nangi minjrnaqa nangi na nengrenyeb.

²²"Moses a nami Yesus qa endegsi marej, 'Mondonj Tamo Koba Qotei a na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nungo ambleq dena tigeltimqa a na anjam merngoqnqas. Anjam merngoqnimqa ningi aqa anjam kalil qusib dauryoqniye. ²³Tamo kalil aqa anjam quqwa uratqab qaji nangi Qotei na ñumim morenqab. Deqa nangi olo Qotei aqa tamo ungasari nango ambleq di sqasai.' Moses a nami degsi marej. ²⁴Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nangi dego nami Yesus qa anjam degsib maroqneb. Samuel a nami Yesus bqajqa bati qalieosiq deqa Yesus qa maroqnej. Samuel a moinaqa Qotei aqa medabu o tamo kalil bunuqna ñambabeleñeb qaji nangi dego Yesus bqajqa bati qalieosib deqa maroqneb.

²⁵"Qotei a ningi elenqa osiqa deqa aqa medabu o qaji tamo nangi qarijnjreñqnaqa aqa anjam mare mare laqneb. A nami nungo moma nangi ti anjam qoseb. Anjam qosisib anjam di singilatosib kereonaqa Abraham endegsi minjej, 'Mondonj ino leñ nangi paraosibqa dena tamo bei ñambabqas. Ñambabosim tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nangi elenosim geregereinjrqas.' Qotei a ningi elenqa osiqa deqa anjam di Abraham minjej. ²⁶Osiqa bunuqna aqa wau tamo Yesus osiqa qarinyonaq namoqna nungoq aiej. Yesus a nungoq aisim ningi kalil aqaryaingimqa ningi nungo kumbra uge kalil uratqajqa deqa are qalsiq Yesus qarinyonaq nungoq aiej."

Nangi na Pita wo Jon wo ojelenosib tonto talq di breinjreb

4 ¹⁻³Pita wo Jon wo nangi na tamo ungasari nangi anjam degsib minjreñqabqa atra tamo nangi ti Sadyusi nangi ti atra tal taqato tamo nango gate ombla na nango aiyel anjam di qusibqa tulan minjin oqetnjrnaqa bosib nangi aiyel ojelenosib tonto talq di breinjreb. Nangi aiyel na tamo ungasari nangi anjam endegsib minjroqneb, "Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa tamo kalil nangi dego moisib olo subq na tigelqab." Utru deqa atra tamo nangi ti Sadyusi nangi ti minjin oqetnjrnaqa nangi aiyel ojelenosib tonto talq di breinjreb. Bilaqtej deqa nangi aiyel tonto talq di uratnjrnab sonab nebeej. ⁴Tamo ungasari tulan gargekoba nango aiyel anjam qusib Yesus qa nango areqalo singilateb. Tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji kalil turteb 5,000.

Nangi na Pita wo Jon wo osi gilsib Juda gate kokba nango ulatamuq dia tigeltjnreb

⁵Nebeonaqa Juda nango gate kokba ti tamo bole bole ti dal anjam qalie tamo nangi ti bosib Jerusalem di koroeb. ⁶Atra tamo gate Anas na Kaiafas

na Jon na Aleksander na Anas aqa leŋ kalil dego bosib koroeb. ⁷Koroosib nanŋi aiyel metnjrnab bosib nango ambleq di tigelonab nenemnjreb, “Ninŋi singila qabe na osib tamo di boletēb? Ninŋi yai aqa ñam na boletēb?”

⁸⁻⁹Onaqa Qotei aqa Mondor a Pita aqa miligiq aisiq medabu singilatetonaqa a na nanŋi endegsi minjrej, “O Israel gate ti tamo bole bole ti ninŋi ijo anjam endi quie. Aqo aiyel na tamo singa qandamo boletem deqa ninŋi na iga osib nunŋo ŋamgalaq di tigeltgonub. Tamo di a kiersi boleej deqa ninŋi qalieqa osib nenemgonub. ¹⁰Deqa ninŋi ti Israel tamo unŋasari kalil ti ijo anjam endi qusib poingem. Yesus Kristus Nasaret qaji agi ninŋi na ŋamburbasq di qalnab Qotei na olo subq na tigeltej qaji aqa ñam na tamo endi aqa jejamu boleosiŋ nunŋo ulatamuq endia tigelesonaq ninŋi unonub. ¹¹Yesus a tal aqa ai bul. Ninŋi tal gereiyo qaji tamo bul. Ninŋi na tal aqa ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa Qotei na tal aqa ai di olo osiqa tal singilatqajqa deqa tumaq di tigeltej unu. ¹²Ninŋi quie. Tamo bei aqa ñam na Qotei na iga oqasai. Iga oqajqa tamo bei saiqoji. Qotei na tamo bei iga osorgosai bolesai. Yesus aqa ñam na qujai Qotei na iga oqas. Amqa iga padalqasai. Sawa bei beiq dia dego tamo bei na iga oqajqa di sosai.”

¹³Pita wo Jon wo nanŋi singila na tigelosib anjam di maroqneb nanŋi ulaosai. Deqa Juda tamo kokba nanŋi are koba qaloqneb. Di kiyaqa? Nanŋi qalieeb, nanŋi aiyel nami skul beiq gilosai. Nanŋi tamo laŋaj. Degsib qalieosib mareb, “Nanŋi aiyel nami Yesus ombla laqneb deqa anjam singila na mareqnub.” ¹⁴Onaqa tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a Pita wo Jon wo nanŋo areq di tigelesonaq Juda tamo kokba nanŋi unsibqa nanŋi aiyel anjam bei kamba minjrqa keresaiinjrej.

¹⁵Deqa nanŋi na qaja tamo qudei nanŋi minjrnabqa bosib nanŋi aiyel joqsib taqal beiq gilnabqa nanŋi segi qairosib mareb, ¹⁶“Iga nanŋi aiyel kiernjrqom? Nanŋi aiyel na maŋwa yonubqa Jerusalem tamo unŋasari kalil nanŋi quekritonub. Deqa iga na ulitqa keresai. ¹⁷Nanŋo aiyel anjam tulaŋ kobaamqa tamo unŋasari gargekoba quo uge. Deqa iga endegyqom. Iga nanŋi aiyel saidnjrnamba Yesus aqa ñam mare mare laqasai.” ¹⁸Juda tamo kokba nanŋi degsib marsibqa nanŋi aiyel olo metnjrnab bonabqa singila na saidnjrsib minjreb, “Ninŋi aiyel olo Yesus aqa ñam maroqnaib. Medabu getentiye.”

¹⁹Onaqa Pita wo Jon wo nanŋi na kamba minjreb, “Aqo aiyel Qotei aqa anjam dauryqa uratosim nunŋo anjam dauryqom di Qotei aqa ŋamgalaq di kumbra bole kio uge kio di ninŋi segi mariye. ²⁰Aqo aiyel medabu getentqa keresai. Kumbra kalil gago ŋamdama na unoqnem qaji deqa iga maroqnsim laqnqom. Anjam kalil gago dabkala na quoqnem qaji di dego iga maroqnsim laqnqom. Iga uratqa keresai.”

²¹Onaqa Juda tamo kokba nanŋi na olo nanŋi aiyel Yesus aqa ñam marqajqa singila na saidnjrsib uratnjrnab gileb. Nanŋi aiyel na tamo singa

qandamo boletonabqa tamo ungasari tulan gargekoba unsib deqa tulan areboleboleinjnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Deqa Juda tamo kokba nanqi tamo ungasari nanqi ulainjreb. Osib endegsib are qaleb, “Iga nanqo aiyel jejamuq di une bei unosai. Deqa iga nanqi aiyel ñumqa keresai. Ñumqom di tamo ungasari nanqi minjin oqetnjrimqa iga kamba lugwab.” Utru deqa Juda tamo kokba nanqi tamo ungasari nanqi ulainjsib nanqi aiyel uratnjrnab gileb. ²²Tamo singa qandamo nanqi aiyel na boleteb qaji aqa wausau 40. Deqa tamo ungasari nanqi tulan prugelenjosib areboleboleinjnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

Nanqi singila osib Yesus aqa anjam mare laqajqa deqa Qotei pailyeb

²³Juda tamo kokba nanqi na nanqi aiyel uratnjrnab gilsib tamo ungasari Yesus qa nanqo areqalo singilateb qaji nanqoq di brantosib anjam kalil atra tamo kokba ti tamo bole bole ti nanqi na minjreb qaji deqa sainjreb. ²⁴Sainjrnab qusibqa tulan areboleboleinjrej. Deqa nanqi kalil medabu qujaitosib Qotei endegsib pailyeb, “O Tamo Koba Qotei, ni na laj ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil dego atem unub. ²⁵Nami ni na ino segi Mondor Bole qarinyonamqa aisiq ino wau tamo agi gago moma Devit aqa medabu singilatetonaqa endegsi marej,

‘Kiyaqa sawa bei bei qaji tamo nanqi minjin oqetnjreqnu?

Kiyaqa nanqo areqalo nanarionaq nanqi Qotei ti qotqajqa qaireqnub?

²⁶Sawa bei bei qaji nanqo mandor kokba nanqi tigelosib nanqi Kristus qalib moiqaqqa deqa qoteqnub.

Mandor kokba nanqi na Tamo Koba Qotei wo aqa Kristus wo qoto itnjrqajqa deqa koroeqnub.’

²⁷“O Qotei, Devit aqa anjam di aqa damu gam endena brantej. Herot wo Pontius Pailat wo Israel tamo ti qure bei bei qaji tamo nanqi ti kalil qure endia koroosibqa ino segi wau tamo bole Yesus ni nami giltem qaji a qoto itqa marsibqa anjam kereteb. ²⁸O Qotei, ni nami marem, ‘Nanqi na Yesus qalib moiqas.’ Ino anjam di agi nanqi dauryosib Yesus qalnab moiej. Nanqo segi areqalo na nanqi Yesus qalosai. Ni nami ino segi singila na ti ino areqalo na ti marnamqa deqa nanqi na Yesus qalnab moiej. ²⁹O Tamo Koba Qotei, Juda tamo kokba nanqi minjin oqetnjrqoqa iga ula egwajqa anjam mergonub di ni unime. Iga ino wau tamo. Deqa ni na iga singila egoqnmqa iga ino anjam maroqnqom. Iga ulaqasai. ³⁰Ni na iga singila egoqnmqa iga ino segi wau tamo bole Yesus aqa ñam na tamo ungasari nanqi boletnjroqnmqa nanqo ma kobooqnqas. Iga ino manwa yoqnmqa tamo ungasari nanqi unoqnsib Yesus qa poinjroqnmqa ino ñam soqtoqnqab.”

³¹Nanqi degsib Qotei pailyosib koboonaqa tal nanqi koroesoqneb qaji di reñginyej. Onaqa Qotei aqa Mondor aisiqa nanqi singila enjrnaga nanqi walwelosib singila na Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Nanqi ulaosai.

Tamo ungasari nangi na nango Kristen was nangi aqaryainjroqneb

³²Bati deqa tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi kalil areqalo qujaitosib soqneb. Tamo bei na aqa ingi ingi saiaosiq aqa segi qa marosaiqneq. Nango ingi ingi kalil di koba qaji degsib maroqnsib Yesus aqa tamo ungasari kalil nangi jeisib enjroqneb. ³³Tamo Koba Yesus a subq na tigelej anjam di aqa angro 12-pela nangi singila na maroqneb. Nango anjam di singila ti. Nangi mareqnab Qotei a nangi qa are tulan boleiyqnsiq nangi singila enjroqneb. ³⁴⁻³⁵Tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nango ambleq di tamo bei yala ingi bei qa truquosaioqneq. Di kiyaaq? Nangi nango mandam ti tal ti qarinyeqnabqa tamo qudei nangi na awaiyqnsib silali enjreqnab silali di osi boqnsib Yesus aqa angro 12-pela nango banq di ateqnab nangi na tamo ingi ingi saiqoji soqneb qaji nangi jeisib enjroqneb.

³⁶Nango ambleq di tamo bei soqnej aqa ñam Josep. Aqa ñam bei Barnabas. Yesus aqa angro 12-pela nangi na ñam di waiyeb. Aqa ñam di aqa damu, “Tamo are singilatetnjro qaji.” Barnabas a Juda nango moma utru Jekop aqa angro Livai aqa leñ. A Saiprus nui qaji. ³⁷Ariya bati deqa aqa mandam bei soqnej di tamo qudei nangi na awaiyosib silali yonab osi gilsiq Yesus aqa angro 12-pela nango banq di uratej.

Ananaias aqa ñauqali Safaira wo nangi na Qotei gisanjyeb

5 ¹⁻²Ariya tamo bei soqnej aqa ñam Ananaias. Aqa ñauqali aqa ñam Safaira. Ananaias aqa mandam bei tamo qudei nangi na awaiyosib silali yonabqa a silali di osiq nangi aqa ñauqali wo anjam keretosib silali oto aqa segi qa ulitosiq oto segi osi gilsiq Yesus aqa angro 12-pela nango banq di uratej. ³Onaqa Pita na minjej, “Ananaias, kiyaaq Satan a ino are miligiq aiquqa ni Qotei aqa Mondor gisanjonum? Ino mandam awaiyonub silali osim kiyaaq oto bei ino segi qa marsim ulitonum? ⁴Nami ino mandam awaiyosaisonabqa di ino segi mandam. Ariya bunuqna mandam awaiyosib silali emonub di ino segi silali. Ni segi na silali di taqatosim ni wau kie yqa osim ye. Ni kiyaaq gisanjosim maronum, ‘Silali kalil agi osi bonum?’ Ni kiyaaq kumbra uge di yqajqa are qalonum? Ni que. Ni tamo nangi gisanj anjam minjrosai. Ni Qotei gisanj anjam minjonum.” ⁵⁻⁶Pita a degsi marnaqa Ananaias a anjam di qusiqa moioqujatosiq mandamq di ulonej. Onaqa angro wala nangi bosib aqa jejamu gara na dalaosib osi gilsib subq ateb. Onaqa tamo ungasari kalil anjam di queb qaji nangi tulan ulaugeteb.

⁷Sokiñalayonaq aqa ñauqali bej. Aqa gumbulun moiej di a qaliesai. ⁸A bonaqa Pita na minjej, “Ni mare. Ni ino gumbulun wo nungo mandam bei tamo qudei nangi na awaiyosib silali engonub qaji kalil agi ino gumbulun na osi bosiq ebqo endi segi e?” Onaqa minjej, “Od. Silali kalil agide.”

⁹Degsi minjnaqa Pita na minjej, “Kiyaqa ni ino gumbuluŋ wo anjam keretosib kumbra uge di yonub? Ningi maronub, “Tamo Koba Qotei aqa Mondor a gago kumbra di unqasai.’ Degosib ningi yonub. Ni que. Angro wala ino gumbuluŋ subq atonub qaji nangi bosib siranmeq di tigelonub. Nangi ni dego qoboimosib gilsib subq atqab.” ¹⁰Degsi minjnaqa a dego moioqujatosiq Pita aqa singaq di ulonej. Onaqa angro wala nangi bosib a moiej di unsib qoboiyosib gilsib aqa gumbulu qali aqa areq di subq ateb. ¹¹Onaqa anjam di tulan kobaonaqa Yesus aqa tamo ungasari kalil tamo qudei nangi ti qusib tulan ulaugeteb.

Yesus aqa angro 12-pela nangi manwa gargekoba yoqneb

¹²Bati deqa Qotei na Yesus aqa angro 12-pela nangi singila enjreqnaqa nangi manwa gargekoba yeqnabqa tamo ungasari nangi unoqneb. Tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi kalil are qujaitoqnsibqa Juda nango atra tal meq dia koroqnsibqa Qotei qa louoqneb. Tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹³Tamo ungasari lanja lanaj kalil Jerusalem qureq di soqneb qaji nangi na tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nango ñam soqtetnjroqnsibqa nangi ti koba na koroqajqa ulaoqneb. ¹⁴Tamo ti uña ti tulan gargekoba Tamo Koba Yesus qa nango areqalo singilatoqnsib boqnsib tamo nami Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nango miligiq aieqnab nangi tulan kobaoqneb. ¹⁵Deqa nangi na tamo ungasari ma ti soqneb qaji nangi saperaq di ñeiotnjroqnsib qoboinjrsib boqnsib gam qalaq di ateleñoqneb. Pita a gam na walwelosim giloqnmqa aqa seŋ qunuŋ na nangi waburnjroqnmqa nango ma kobooqnajqa deqa are qalsibqa gam qalaq di ateleñoqneb. ¹⁶Qure kiñilala kalil Jerusalem qure jojomq di soqneb qaji nangi na dego tamo mainjro qaji nangi ti tamo mondor uge uge ti soqneb qaji nangi ti joqsib boqneb. Joqsib beqnab Yesus aqa angro 12-pela nangi na nangi kalil boletnjroqneb.

Qotei aqa laŋ angro bei bosiqa tonto tal siranme waqtonaqa Yesus aqa angro nangi oqedeb

¹⁷⁻¹⁸Yesus aqa angro 12-pela nangi kumbra degyeqnabqa atra tamo gate aqa wau qujai agi Sadyusi nangi ti koba na unsib minjin oqetnjrnaqa nangi ojelenosib tonto talq di breinjrnab soqneb. ¹⁹Sonabqa qoloej. Onaqa Tamo Koba Qotei aqa laŋ angro bei aisiqa tonto tal siranme waqtosiq nangi joqsik oqedeb. Oqedonabqa laŋ angro na minjrej, ²⁰“Ningi gilsib atra tal miligiq dia tigelosib tamo ungasari nangi ñambile gaigai sqajqa anjam di palontosib minjroqniye.” ²¹Onaqa nangi laŋ angro aqa anjam di qusib dauryosib nobqolo malu qameqnaqa atra tal miligiq gilsib dia tigelosib tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb.

Ariya atra tamo gate aqa wau tamo ti nangi na Juda tamo kokba ti Israel tamo bole bole ti nangi metnjrnab bosib koroeb. Koroosib anjam

keretosib nango qaja tamo nangi minjreb, “Ningi aisib Yesus aqa angro 12-pela nangi tonto talq dena joqsib boiye.” ²² Onaqa qaja tamo nangi aisib tonto talq di brantosib nam ateb Yesus aqa angro 12-pela nangi di sosai. Nangi degsi unsib deqa olo puluosib bosib Juda tamo kokba nangi minjreb, ²³ “Iga ainum tonto tal siranme qandimesonaq unonum. Tal taqato tamo nangi an ti siranmeq di tigelenab. Ariya iga siran waqtosim miligiq gilonum iga tamo bei unosai.”

²⁴ Degsi minjrnabqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nango gate ombla na anjam di qusib are koba qalsib maroqneb, “Yesus aqa angro 12-pela nangi kiersib tonto tal uratosib jaraionub?” ²⁵ Onaqa tamo bei bosiq a nangi minjrej, “Ningi quiye. Tamo ningi na tonto talq di breinjreb qaji agi atra tal miligiq di sosibqa tamo ungasari nangi anjam minjreqnub.” ²⁶ Degsi minjrnaqa atra tal taqato tamo nango gate ombla na tigelosib atra tal miligiq gilsib nam ateb Yesus aqa angro 12-pela nangi na tamo ungasari nangi anjam minjreqnab unjreb. Unjrsib nangi ojelenosib joqsib gileb. Singila na ojsib gilosai. Jinga na joqsib gileb. Tamo ungasari nangi njirigosib meni osib nangi numuib deqa ulaosib jinga na joqsib gileb.

**Yesus aqa angro nangi Yesus aqa anjam Juda tamo
kokba nango ulatamuq dia marqajqa ulaosai**

²⁷ Jinga na joqsib gilsib Juda tamo kokba nango ulatamuq dia tigelnjreb. Tigelonabqa atra tamo gate a na nangi njirintjrsiq a minjrej, ²⁸ “Ningi Yesus aqa nam mare mare laqajqa iga singila na saidngem. Di ningi na olo mare mare laqnabqa tamo ungasari kalil Jerusalem qureq endi unub qaji nangi quekritonub. Di segi sai. Ningi iga qa mareqnub, iga na Yesus jamburbasq di qalnam moiej. Degsib maroqsib une di gago jejamuq di ateqnub.”

²⁹ Atra tamo gate a na Yesus aqa angro 12-pela nangi anjam degsi minjrnaqa nangi Pita ombla na kamba minjreb, “Iga Qotei aqa anjam segi dauryqom di kere. Iga tamo nango anjam dauryqasai. ³⁰ Di bole, ningi na Yesus jamburbasq di qalnab moiej. Moinaqa gago moma nango Qotei a na olo subq na tigeltej. ³¹ Yesus qujai di Qotei na lan qureq osi oqsiqu aqa ban woq di awotej. Deqa Yesus a gago Tamo Koba. A na qujai iga elenamqa iga padalqasai. Yesus qujai dena iga Israel tamo ungasari are bulyetgsim gago une kobotetgwas. ³² Iga gago segi namdamu na Yesus aqa kumbra di unoqnsim deqa mare mare laqnum. Qotei aqa Mondor Bole na dego Yesus aqa kumbra deqa mare mare laqnu. Qotei na tamo ungasari aqa anjam dauryeqnub qaji nangi aqa Mondor di enjreqnu.”

**Gamaliel a Juda tamo kokba nangi minjrej, “Ningi Yesus
aqa angro gulube enjrqa osibqa mati are qaliye.”**

³³ Onaqa Juda tamo kokba nangi Yesus aqa angro 12-pela nango anjam di qusibqa minjin oqetnjrnaqa nangi numib morenqa maroqneb. ³⁴ Onaqa

nango ambleq dena Farisi tamo bei aqa ñam Gamaliel a tigelej. A dal anjam qalie tamo kobaquja. Tamo kalil nangi bati gaigai a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A tigelosiqqa qaja tamo nangi minjrej, “Ninggi mati Yesus aqa angro 12-pela nangi joqsib taqal beiq giliye.” ³⁵ Onaqa nangi gilnabqa Gamaliel a na Juda tamo kokba nangi minjrej, “O Israel tamo, ningi Yesus aqa angro 12-pela nangi gulube enjrqa osibqa mati geregere are qaliye. ³⁶ Ningi qalie, nami yala tamo bei aqa ñam Teudas a tigelosiqqa aqa segi ñam soqtoqnsiqqa maroqnej, ‘E tamo kobaquja.’ Degsi mareqnaqa tamo 400 a dauryoqneb. Onaqa Rom nangi na bosib a qalnab moinaqa tamo nangi a dauryoqneb qaji kalil segi segi jaraionab aqa wau koboej. ³⁷ Bunuqna Rom tamo ungasari nango ñam kalil sisiyqa bationaqa Galili qaji tamo bei aqa ñam Judas a dego tigelosiqqa Rom nangi ti qotqajqa maroqnsiqqa tamo nango are tigeltetnjreqnaqa nangi a dauryoqneb. Onaqa Rom nangi na a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nangi segi segi jaraieb. ³⁸ Deqa ningi quie. Ningi Yesus aqa angro 12-pela nangi di uratnjrib nango wau yoqneb. Nangi nango segi areqalo na wauqab nango wau koboqas. ³⁹ Ariya nangi Qotei aqa areqalo na wauqab di ningi na nangi kobotnjrqa keresai. Ningi nangi ñumqab di ningi Qotei ti qotqab.”

Gamaliel a na Juda tamo kokba nangi anjam degsi minjrnaqa nangi aqa anjam di qusib dauryosib Yesus aqa angro 12-pela nangi ñumqa urateb. ⁴⁰ Osib nangi metnjrnabqa nangi olo bonabqa bu toqon na nangi kumbainjrsib nangi Yesus aqa ñam olo marqajqa singila na saidnjrsib nangi uratnjreb. ⁴¹ Onaqa nangi areboleboleinjrnaqa koro sawa di uratosib gileb. Nangi Yesus aqa ñam qa jaqatin eb deqa Qotei a nangi qa marej, “Nangi Yesus aqa ñam qa singilaonub deqa nangi jaqatin oqa kere.” Qotei a nangi qa degsi marej deqa nangi areboleboleinjrnaq gileb. ⁴² Nangi Yesus aqa anjam mare mare laqajqa uratosaiqneb. Nangi bati gaigai Yesus aqa anjam plaltoqnsib maroqneb. Atra tal miligiq dia, tamo ungasari nango segi segi talq dia nangi anjam endegsib minjroqneb, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.”

Nangi na tamo 7-pela ingi jeio wau ojajqa giltjreb

6 ¹ Bati deqa Juda tamo ungasari tulan gargekoba nangi are bulyoqnsib Yesus qa nango areqalo singilatoqneb. Juda tamo ungasari qudei nangi Grik nango lan deqaji. Deqa nangi Grik anjam qalie. Ariya Juda tamo ungasari qudei nangi Hibru qaji. Deqa nangi Hibru anjam qalie. Bati bei Grik qaji Juda nangi tigelosib Hibru qaji Juda nangi qa njrineb. Di kiyaya? Ingi jeio batieqnaqa nangi na Grik qaji Juda nango unja qobul nangi uratnjroqnsib nango segi unja qobul nangi ingi jeisi enjroqneb. ² Onaqa Yesus aqa angro 12-pela nangi degsi qusibqa tamo ungasari kalil Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi koroinjrsib minjreb, “Iga Yesus aqa angro 12-pela. Deqa iga gulube di gereiyqasai.

Gago wau qujai agi iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum. Iga gago wau di uratosim ingi jei jeioqnqasai. ³Deqa was qu, ningi tamo 7-pela nungo ambleq dena giltjnriye. Tamo endeqaji giltjnriye. Nango kumbra tulan boledamu. Qotei aqa Mondor nangoq di sosisqa nangi singilatnjreanu. Nangi powo koba ti unub. Tamo deqaji giltjnrsib wau enjribqa nangi na ingi jeietngoqnqab. ⁴Amqa iga Yesus aqa angro 12-pela iga bati gaigai Qotei pailyoqnsim Yesus aqa anjam mare mare laqnqom. Gago wau bole agide.”

⁵Onaqa nangi kalil anjam di dauryosib tamo 7-pela giltjnreb. Bei aqa ñam Stiven. Stiven aqa areqalo kalil Yesus qa singilatoqnej. A areqalo aiyeltosaioqnej. Qotei aqa Mondor a Stiven aqa are miligiq aioqnsiq singilatoqnej. Bei aqa ñam Filip. Bei Prokorus. Bei Nikanor. Bei Timon. Bei Parmenas. Bei Nikolas. Nikolas aqa qure utru Antiok. A nami Juda tamo sai. A bunuqna Jerusalem bosisqa Juda nango louqa kumbra dauryosiq nango miligiq aiej. ⁶Ariya Kristen was nangi na tamo 7-pela nangi di giltjnrsib Yesus aqa angro 12-pela nango ulatamuq di tigeltjnrb nango gateq di ban atsib nangi singila oqajqa deqa nangi qa Qotei pailieb.

⁷Bati deqa Qotei aqa anjam tulan kobaoqnej. Tamo ungasari Jerusalem di soqneb qaji nango ambleq di tamo ungasari tulan gargekoba nangi are bulyoqnsib Yesus qa nango areqalo singilatoqnsib tamo nami Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nango miligiq aioqneb. Atra tamo gargekoba nangi dego Yesus aqa angro 12-pela nango anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nango areqalo singilatoqneb.

Nangi Stiven ojsib Juda tamo kokba nango ulatamuq dia tigelteb

⁸Qotei a Stiven qa are tulan boleiyoqnsiq deqa a singila yeqnaqa a na tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nango ñamgalaq dia manwa gargekoba yoqnej. ⁹Onaqa bati bei Juda tamo qudei nangi tigelosib Stiven ombla anjam na qotoqneb. Tamo nangi di Juda nango Qotei tal beiq dia gaigai louoqneb. Nangi nami kanqal tamo sonabqa uratjnrb lanq soqneb deqa nangi Qotei tal dia louoqneb. Deqa Qotei tal di aqa ñam endegsib waiyeb, “Tamo Lanqaj Nango Qotei Tal.” Tamo nangi di Stiven ombla anjam na qotoqneb. Nangi nami Sairini qure ti Aleksandria qure ti Silisia sawa ti Esia sawa dena ti beleqeb. ¹⁰Nangi Stiven ombla anjam na qoteqnb Qotei aqa Mondor na Stiven powo koba yoqnej deqa nangi aqa anjam qalotqa keresai. ¹¹Deqa nangi lumu na tamo qudei nangi metjnrb bonab minjreb, “Ningi na Stiven aqa jejamu lanq gisanjiye.” Degyosib silali enjreb. Silali enjrb nangi gisanjosib mareb, “Stiven a Moses wo Qotei wo qa misilij anjam mareqnaq iga quonum.” ¹²Nangi degsib marnabqa Juda tamo ungasari nangi ti Juda tamo bole bole ti dal anjam qalie tamo nangi ti qusibqa Stiven qa minjin oqetjnrbnaqa a ojob. A

ojsib koro sawaq osi gilsib Juda tamo kokba nanngo ulatamuq dia tigelteb. ¹³Tigeltosib tamo qudei nanngi dego tigeltjnrb nanngi Stiven aqa jejamu laja gisanjyosib mareb, “Tamo endi bati gaigai Qotei aqa atra tal qa ti Moses aqa dal anjam qa ti misilin anjam mareqnu. ¹⁴Bati bei a endegsi marnaq iga quem, ‘Yesus Nasaret qaji a na atra tal endi niñaqyosim Moses aqa dal anjam iga nami egej qaji di dego kobotosim dal anjam bunuj egwas.’” ¹⁵Onaqa tamo kalil koro sawaq dia awesoqneb qaji nanngi gisanj anjam di qusib Stiven koqyeb. Aqa ulatamu lan angro aqa ulatamu bulonaq uneb.

**Stiven a Juda tamo kokba nanngo ulatamuq dia
Qotei aqa anjam plaltosiq minjrej**

7 ¹Onaqa atra tamo gate a na Stiven nenemyej, “Nanngo anjam maronub di bole e?” ²⁻³Onaqa Stiven a kamba marej, “O ijo was ti ijo abu ti ningi ijo anjam endi quiye. Nami gago moma utru Abraham a Mesopotemia sawaq di sosisqa Haran qureq gilosaisonaqa bati deqa gago Qotei lan qureq di unu qaji a Abraham aqa ulatamuq di brantosisqa minjej, ‘O Abraham, ni na ino mandam ti ino was nanngi ti uratnjrsimqa mandam bei e na osormitqa deq gilime.’” ⁴Qotei na Abraham degsi minjnaqa a tigelosiq Kaldia sawa uratosiq Haran qureq gilsiq di soqnej. Bunuqna aqa abu moinaqa Qotei na a qarinyonaq mandam iga bini unum qaji endeq bosiq soqnej. ⁵Sonaqa Qotei na mandam mutu bei a yosai. A angro saiqoji sonaqa Qotei na minjej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma kalil nambabelenqab qaji nanngi ti mandam endi engwai.’” ⁶Osiqa minjej, ‘Mati ino moma nanngi sawa beiq di yaun tamo soqnibqa sawa deqaji tamo nanngi na wau koba enjroqnsib ugeugeinjroqnibqa wausau 400 gilqas. ⁷Yimqa e na kamba sawa deqaji tamo nanngi ugeugeinjritqa ino moma nanngi sawa di uratosib bosib mandam endia sosib e qa louoqnqab.’” Qotei na nami Abraham degsi minjej. ⁸Osiqa minjej, ‘E ni ti ino moma nanngi ti nungo Qotei sqai. Ningi dego ijo segi tamo ungasari sqab.’” Osika aqa anjam di singilatqa osika Abraham minjej, ‘Ni mulun unoqnqam.’” Degsi minjnaqa Abraham aqa angro Aisak nambabonaqa bati 8 qa mulun waiyej. Aisak aqa angro Jekop nambabonaqa a dego mulun waiyej. Onaqa Jekop na kamba aqa angro 12-pela nanngi mulun wainjrej. Di gago moma utru 12-pela.

⁹⁻¹⁰“Onaqa bati bei Jekop aqa angro 11-pela nanngi nanngo was Josep qa ugeosib a ojsib tamo qudei nanngo banq di atnabqa nanngi na silali enjrsib Josep osi sumsib Isip sawaq dia uratonab soqnej. Ariya Josep a Isip sawaq di sosisqa a tamo kobaquja bei wauetoqnej. Josep a gulube ti sonaqa Qotei na aqaryaiyoqnsiq geregereiyonej. Osika Josep powo koba yeqnaqa a Isip nanngo mandor koba aqa ulatamuq dia kumbra tulan boledamu yeqnaqa unoqnsiq Josep qa are tulan boleyonaq soqnej. Deqa a na

Josep minjej, ‘Ni Isip nango gate koba sqam.’ Degsi minjej deqa Josep a Isip sawa taqatoqnej. Isip nango mandor koba aqa tal dego taqatoqnej.

¹¹ “Bunuqna Isip sawa ti Kenan sawa ti mam koba osib deqa nangi gulube koba iteb. Onaqa gago moma nangi dego ingi saiinjrej. ¹² Ingi saiinjrnaqa Jekop a endegsi quej, ‘Isip sawaq dia ingi koba unu.’ Deqa a gago moma nangi qarijnjrnaq ingi awaiyqa Isip sumeb. Sumsib ingi awaiyosib olo puluosib beb. ¹³ Bunuqna gago moma nangi olo ingi awaiyqa qarijnjrnaq Isip sumeb. Sumsib nango was Josep aqa ulatamuq dia tigelonab a segi qa babtonaq nangi a qa poinjrej. Bati deqa Isip nango mandor koba a dego Josep aqa abu qa ti aqa was nangi qa ti poinjrej. ¹⁴ Onaqa Josep na aqa was nangi olo qarijnjrnaq aisib Josep aqa lej kalil aqa abu Jekop ombla joqsib Isip sumeb. Tamo ti uña ti kalil turtonab 75. ¹⁵ Bati deqa Jekop a Isip sawaq sumsiqua dia sosisiq moiej. Gago moma utru nangi dego dia moreneb. ¹⁶ Onaqa nango qusa osi bosib Sekem qureq dia subq ateleheb. Sub di nami Abraham na Hamor aqa angro nangoq dena silali na awaiyej.

¹⁷ “Ariya wausau gargekoba gilnaqa Qotei na gago moma nangi mandam iga bini unum qaji endi enjrqa bati jojomej. Agi nami Qotei na Abraham minjej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma nangi ti mandam endi engwai.’ Bati di jojomonaqa gago moma utru nango lej kalil Isip sawaq dia tulan kobaeb. ¹⁸ Bati deqa Isip nango mandor koba bei tigelej. A Josep qa poiysai. ¹⁹ Deqa a na gago moma nangi gisa gisanjroqnsiq ugeugeinjroqnej. Gago moma nango angro nambabeqnaq a na nangi minjretnaq osi giloqnsib nañuq di uratnjretnaq moreñoqneq. ²⁰ Bati deqa Moses a nambabej. Qotei a Moses qa are tulan boleiyonaq soqnej. Bai qalub qa Moses aqa meani nango talq dia a ulitosib geregereiyonaq. ²¹ Bunuqna nangi Moses osib yaq di uratonab sonaqa Isip nango mandor koba aqa asi na itosisiq aqa segi qa marsiq a boletonaq tamo kobaqujaej. ²² A Isip nango skul kobaq giloqnsiq powo koba oqnej. Deqa a tamo singila koba soqnej. A singila na wauoqnsiqua anjam maroqnej.

²³⁻²⁴ “A wausau 40 sosisiq bati deqa aqa segi lej Israel nangi unjrqaqqa marsiqua gilsiq nangoq di brantej. Brantonaqa Isip tamo bei na Israel tamo bei qalougeteqnaq unsiqua a kamba Israel tamo di aqaryaiyosiq Isip tamo di qalnaq moiej. ²⁵ Osiqa are qalej, ‘Ijo lej Israel nangi ijo kumbra di unsib endegsi poinjrqaq, “Bole, Qotei na Moses giltimqa a na iga joqsim Isip sawa uratqom.” ’ Di nangi degsi poinjrosai. ²⁶ Nebeonaqa Moses a olo walwelosi gilsiq Israel tamo aiyel qoteqnaq unjrnsiq nangi aiyel potnjrsiq minjrej, ‘Ningi aiyel was wo. Kiyaga ningi qoteqnaq?’ ²⁷ Degsi minjrnaqa tamo aqa was qaloqnej qaji a na tigelosiqua Moses aqa ban gotranjetosiqua minjej, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ ²⁸ Ya ni na Isip tamo bei qalnam moiej degsim e olo lubsim moiobqam kio?’ ²⁹ Onaqa Moses a anjam di qusiqua

a ulangosiq gilsiq Midian sawaq di yaunej. Di sosiq a unja osiq a angro mel aiyel nambabtnjrej.

³⁰“A di sosiq wausau 40 koboonaqa a wadau sawaq gilsiq Sainai mana utruq dia nam luwit yusiq puloneqnaqa Qotei aqa lan angro bei nam pulonq di sonaq unej. ³¹⁻³²Unsiqa are koba qalsiqa olo geregere unqa osiq nam luwit utruq gilnaqa nam pulonq dena Tamo Koba Qotei na anjam endegsi minjnaq quej, ‘O Moses, e ino moma nanjo Qotei. E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Degsi minjnaqa Moses a ulaugetosiq gindagindanej. Osiqa nam pulon di unqa uratosiqa turuej. ³³Onaqa Tamo Koba Qotei na olo minjej, ‘Mandam mutu kiñala ni tigelejunum endi getento koba. Deqa ino singa tatal piqt. ³⁴Ni que. Ijo segi tamo ungasari nangi Isip sawaq dia gulube ti sonab e unjronum. Nangi akamkobaeqnab e quonum. Deqa e na nangi Isip nango mandor koba aqa banq dena elenqai. E deqa ni mermqa bonum. Deqa ni tigel. E ni qarijnmitqa Isip aiquam.’ Qotei na Moses degsi minjej.

³⁵“O was qu, Moses qujai di nami Israel nangi na ban gotranjetosib minjeb, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ Agi a qujai Qotei na qarinyonaq Isip sawaq aisiqa a Israel tamo ungasari nango gate koba sosiq nangi Isip nango mandor koba aqa banq dena elenej. Agi lan angro a nam luwitq di sosiq Moses aqaq di brantonaqa aqa medabuq na Qotei na Moses minjej, ‘E ni qarijnmitqa Isip aiquam.’ ³⁶Moses qujai dena Isip sawaq aisiq dia manwa gargekoba yoqnej. Osiqa Israel nangi joqsiqa Isip sawa uratosib wadau sawaq gileb. Gilsib Yuwal Lentq dia Moses na manwa gargekoba yeqnaqa wausau 40 koboej. ³⁷Moses qujai dena Israel tamo ungasari nangi minjrej, ‘Bunuqna Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nunjo ambleq dena tigeltimqa a na ningi anjam merngoqnqas.’ ³⁸Moses qujai dena Israel tamo ungasari nangi joqsiq wadau sawaq dia korooqneb. Di gago moma nangi. Moses qujai di Sainai manaq oqsiqa dia lan angro na anjam minjej qaji a ombla soqneb. Sosibqa Moses na nambile gaigai sqajqa anjam Qotei aqaq dena yayiosiq gago moma nangi enjrej.

³⁹“Ariya Moses a Sainai mana goge dia sonaqa gago moma nangi na aqa anjam dauryqa uratosib a qoreiyeb. Osib olo puluosib Isip sawaq gilqajqa maroqneb. ⁴⁰Osib Aron endegsib minjeb, ‘Ni na gago qotei qudei gereiyetgimqa nangi na iga joqsib puluosim Isip olo sumqom. Moses agi iga Isip sawaq dena joqsi bej qaji bini a qabitqo kio di iga qaliesai.’ Nangi na Aron degsib minjeb. ⁴¹Onaqa bati deqa gago moma nangi bulmakau sigitosib aqa sulum gereiyeb. Gereiyosib qotei gisan di atraiyosib areboleboleinjrej. ⁴²Nangi kumbra degyeb deqa Qotei na nangi qoreijnrnaqa nangi sen ti bai ti bongar ti binjinroqneb. Nango kumbra deqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi nami endegsib nengrenyeb, ‘O Israel tamo ungasari, ningi wausau 40 wadau sawaq di sosibqa bulmakau ti kaja ti

ñumoqnsib qotei gisa gisaŋ atrainjroqneb. Ningi na e atraibosaiqneb. ⁴³Ningi qotei gisaŋ Molek aqa tal ti qotei gisaŋ Refan aqa bongar ti sigitosib nanŋo sulum gereiyosib wadau sawaq di osi laqnsib nanŋi binjinroqneb. Nunŋo une deqa e ningi wingitqa ningi sawa endi uratosib Babilon qure taqal beiq aisib di sqab.’ Nami Qotei aqa anjam degsib nenŋgrenyeb.

⁴⁴“Ariya gago moma nanŋi wadau sawaq di sosibqa nanŋi Qotei bole aqa segi so tal dego osi laqneb. Tal di Qotei na nami sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi gereiyej. Tal dia Qotei a segi bati gaigai sosiqa Israel tamo unŋasari nanŋi anjam minjroqnej. ⁴⁵Bunuqna gago moma nanŋi tal di onabqa Josua na nanŋi joqsi bosiqa mandam endia soqneb. Sonabqa Qotei na Josua minjnaqa a na sawa bei bei qaji tamo kalil nanŋi winjrnaq jaraionabqa gago moma nanŋi mandam endi enjrej. Bati deqa gago moma nanŋi Qotei aqa tal di o ti bosib mandam endia atnab soqnej gilsil gilsiq Devit aqa batiej. ⁴⁶Qotei a Devit qa are tulaŋ boleiyonaq soqnej. Deqa Devit a Qotei endegsi pailyej, ‘O Jekop aqa Qotei, ni odbimqa e ni sqajqa tal kobaquja gereiyetmqai.’ ⁴⁷Degsi pailiyonaqa Qotei na saidyej. Deqa a tal gereiyosai. Onaqa bunuqna Devit aqa ŋiri Solomon na Qotei a segi sqajqa tal kobaquja di gereiyetej.

⁴⁸“O was ningi quie. Tamo Koba Qotei a laŋ goge di unu. Deqa tal tamo na gereiyo qaji a dia sqasai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi marej, ⁴⁹‘Tamo Koba Qotei a marqo, “Laŋ qure a ijo awo jaram koba. Mandam a ijo singa atqajqa sawa. Deqa e sqajqa tal ningi na gereiyetbqa keresai. E aqaratqajqa sawa bei sosai. ⁵⁰Ijo segi baŋ na inŋi inŋi kalil gereiyem unu.” ’”

⁵¹Stiven a anjam di kalil marekritisq olo singila na endegsi minjrej, “Ningi anjam gotraŋyo ani tamo. Nunŋo are Qotei aqaq di sosai. Ningi sawa bei bei qaji tamo nanŋi bul. Saw a bei bei qaji tamo nanŋi Qotei qaliesai dego kere ningi dego Qotei qaliesai. Ningi Qotei aqa anjam quqwa urateqnub. Ningi bati gaigai Qotei aqa Mondor aqa anjam dego quqwa urateqnub. Nunŋo moma nanŋi kumbra di yoqneb agi ningi na olo yeqnub. ⁵²Nunŋo moma nanŋi kumbra endegsib yoqneb. Nanŋi na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanŋi ugeugeinjroqnsib ñumoqneb. Bei uratosaiqneb. Kalil ñumoqneb. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanŋi na nunŋo moma nanŋi anjam endegsib minjroqneb, ‘Kumbra Tiŋtiŋ Yeqnu Qaji Tamo a bqas.’ Degsib minjreknab nanŋi quqwa uratoqnsib nanŋi ñumoqneb. Ariya Yesus a bonaqa ningi na nunŋo moma nanŋo kumbra di dauryosib Yesus osib jeu tamo nanŋo baŋq di atnabqa nanŋi na qalnab moiej. ⁵³Ningi Qotei aqa dal anjam Moses a nami Qotei aqa laŋ anŋro aqa baŋq dena yaiyej qaji di dauryqa uratosib agi Yesus qaleb.” Stiven a na Juda tamo kokba nanŋi degsi minjrej.

Nanŋi Stiven meniŋ na qalsib moioteb

⁵⁴Onaqa nanŋi Stiven aqa anjam di qunab are qametnjrnaqa minjinŋ ani oqetnjrnaqa qalagei anjam atoqnej. ⁵⁵Bati qujai deqa Qotei aqa Mondor

na Stiven singila yonaqa a lan goge tarosiqa Qotei aqa rian koba unej. Yesus a Qotei aqa ban woq di tigelesonaq unej. ⁵⁶Osiqa Juda tamo kokba nanqi minjrej, “Ningi quie. Lan waqwoqa Tamo Angro a Qotei aqa ban woq di tigelesonaq e unonum.”

⁵⁷Stiven a nanqi degsi minjrnaqa nanqi kalil aqa anjam di quqwa uratosib tulan koba murqumyosib nango dabkala ban na getentosib gurgur ti gilsib singila na ojob. ⁵⁸Ojsib meniñ na qalib moiqaqja titosib qure polomq osi gileb. Onaqa tamo nanqi nami Stiven aqa jejamu lanja gisanjeb qaji nanqi na nango gara jugo piqtelenosib angro wala bei aqa ñam Sol aqa singaq di koroiyeb. ⁵⁹Osib meniñ na Stiven qaleqnabqa moiqa osiqa Yesus endegsi pailiej, “O Tamo Koba Yesus, ni na ijo qunun ame.” ⁶⁰Degsi pailysiqa singa tombol na awoosiq tulan koba maosiq marej, “O Tamo Koba Yesus, nanqi e lubonub nango une deqa marsim kambatnjraime. Nango une di kobotetnjrime.” A degsi pailysiqa moiej.

8 ¹⁻²Nanqi Stiven qalnab moinaqa Sol a unsiqa tulan areboleboleiyej. Osiqa marej, “Keretosib Stiven qalnub moiqa.” Onaqa tamo qudei Qotei aqa kumbra dauryoqneb qaji nanqi Stiven moiej deqa are ugeinjrnaga akamosib bosib aqa jejamu osib subq ateb.

Sol a tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nanqi ugeugeinjroqnej

Bati deqa Juda tamo kokba nanqi Jerusalem dia tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nanqi qa tulan minjin oqetnjrnaga ugeugeinjroqneb. Deqa nanqi segi segi jaraosib Judia sawa ti Samaria sawa ti deq giloqneb. Ariya Yesus aqa angro 12-pela nanqi segi Jerusalem di soqneb. Nanqi jaraosai. ³Sol a dego tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nanqi qa tulan minjin oqnaqa ugeugeinjroqnej. Deqa a nango segi segi talq giloqnsiqa tamo ti unja ti ojelenoqnsiqa nanqi joqsi aioqnsiqa tonto talq di breinjroqnej.

Yesus aqa tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam mare mare laqneb

⁴Ariya Yesus aqa tamo ungasari jaraieb qaji nanqi sawa bei beiq giloqnsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqneb. ⁵Filip a dego gilsiq Samaria qureq dia tamo ungasari nanqi Kristus aqa anjam minjroqnej. ⁶Minjroqnsiqa manjwa gargekoba yeqnaqa nanqi unoqnsib Filip aqa anjam qusib dauryoqneb. ⁷Tamo ungasari gargekoba nanqi mondor uge ti sonabqa Filip na mondor uge wiyetnjreqnaqa mondor uge nanqi na nango jejamu uratoqnsib tulan koba lelejoqnsib jaraioqneb. Tamo ungasari jejamu lainjro qaji ti singa qandamnjro qaji ti gargekoba Filip na boletnjroqnej. ⁸Deqa qure dia tamo ungasari nanqi Qotei aqa singila unoqnsib tulan areboleboleinjroqnej.

⁹Qure dia quñam tamo bei soqnej aqa ñam Saimon. A nami quñam gargekoba yoqnsiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, “E tamo

kobaquja.” Degyeqnaqa tamo ungasari qure dia soqneb qaji nanği a ulaiyoqnsibqa binjiyoqneb. ¹⁰Deqa tamo ñam ti tamo lanaj ti kalil qure dia soqneb qaji nanği Saimon aqa anjam qusib dauryoqneb. Osib aqa ñam soqtoqnsib maroqneb, “Tamo di singila koba. A Qotei aqa singila na wauqenu.” ¹¹Nanği degyoqneb. Di kiyaqa? Saimon a nami quñam qaloqnsiq manwa gargekoba yoqnej deqa. Degsi ynaq ynaq nanği a unoqnsib binjiyoqneb. ¹²Ariya Qotei a tamo ungasari nango Mandor Koba sosisq nanği taqatnjreqnu anjam bole di Filip a palontoqnsiqa Yesus Kristus aqa ñam mare mare laqnaqa tamo ungasari gargekoba nanği quoqnsib are bulyoqnsib Yesus qa nango areqalo singilatoqneb. Degyeqnaqqa Filip a na nanği yansnjroqnej. ¹³Onaqa quñam tamo Saimon a dego Filip aqa anjam di qusiqa quñam uratosiq are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa singilatej. Deqa Filip na Saimon dego osiq yansej. Yansonaga Saimon a Filip dauryosiq laqnsiqa Qotei na Filip aqa ban na manwa gargekoba yeqnaq unoqnsiqa tulan koba prugoqnej.

¹⁴⁻¹⁵Bati deqa Samaria tamo ungasari gargekoba nanği Qotei aqa anjam osib Yesus qa nango areqalo singilateb. Deqa Yesus aqa angro 12-pela Jerusalem qureq di soqneb qaji nanği degsi qusibqa Pita wo Jon wo qariñjnab Samaria nangoq gileb. Gilsib Samaria nangoq di brantosib nanği qa endegsib Qotei pailieb, “O Abu, ni na Samaria nanği ino Mondor enjtime.” Degsib Qotei pailieb. ¹⁶Di kiyaqa? Bati deqa Qotei aqa Mondor nangoq aiosaisoqnej deqa. Nanği Tamo Koba Yesus aqa ñam na segi yanso eb. ¹⁷Deqa nanği aiyel na Samaria tamo ungasari nanği qa pailyoqnsibqa nango gateq di ban ateleqeqnab nanği Qotei aqa Mondor oqneb.

¹⁸Yesus aqa angro aiyel nanği degyeqnaqqa quñam tamo Saimon a unsiqa silali osi bosiqa nanği aiyel silali enjrqa osiqa minjrej, ¹⁹“Ningi e dego singila ebibqa e kamba tamo ungasari nango gateq di ban atoqnitqa nanği Qotei aqa Mondor oqnaq.”

²⁰Degsi minjrnaqa Pita na minjej, “Singila endi Qotei na iga lanja egwo. Iga silali na awaiyosai. Deqa ni silali na awaiyqa maraim. Ni kumbra ugetonum. Deqa ni ino silali qoji padalqam. ²¹Ino are miligi Qotei na unqo bolesai. Deqa ni iga ombla na wau endi ojqa keresai. ²²⁻²³E ni numonum ino areqalo tulan uge. Ino kumbra uge dena ni oingosilatmqo. Deqa ni are bulye. Osim ino kumbra uge di uratosim Tamo Koba Qotei pailimqa a ino areqalo uge di taqal waiyetmosim a ni qa olo are boleiyqas.” ²⁴Onaqa Saimon na minjrej, “Ningi segi aiyel e qa Tamo Koba Qotei pailiye. Yimqa e padalqa merbonub di e padalqasai.”

²⁵Ariya Pita wo Jon wo nanği Tamo Koba Yesus aqa anjam bole palontoqnsib Samaria tamo ungasari nanği minjroqnsib laqnsib bati bei olo puluosib Jerusalem aieb. Nanği Jerusalem aioqnsib Samaria nango qure qure kalilq dia brantoqnsib Yesus aqa anjam bole minjre minjre aieqnaq quoqneb.

Filip a Itiopia tamo Yesus aqa anjam bole plaltosiq minjej

²⁶Onaqa Tamo Koba Yesus aqa lanj angro bei Filip aqaq aisiqa minjej, “Ni tigelosim gam Jerusalem dena Gasa qureq aiejunu deq aie.” Gam di wadau sawaq di unu. ²⁷Onaqa Filip a lanj angro aqa anjam di qusiqa tigelosiq gam deq aiej. Aisiq gam dena walweleqnaqa Itiopia tamo bei Qotei louqa Jerusalem aisiq dena puluosiq Itiopia sawaq olo gileqnaqa gamq di turej. Tamo di a tamo kobaquja. A Itiopia nanggo mandor koba aqa ñoro taqato tamo. Mandor di aqa ñam Kandasi. Mandor di a uña. Aqa ñoro kalil silali ti tamo dena taqatoqnej. ²⁸Aqa karis goge di awoosiq Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nengrenyej qaji di sisiyosiq giloqnej. ²⁹Onaqa Qotei aqa Mondor na Filip minjej, “Ni gilsim karis di jojomye.” ³⁰Degsi minjnaqa Filip a ururosiaq karis jojomyosiq tamo di a Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia aqa anjam sisiyeqnaqa qusiqa nenemyej, “Ni anjam sisiyeqnum di aqa damu poimqo e?” ³¹Onaqa tamo dena minjej, “E kiersi anjam endi aqa damu poibqas? Tamo bei na anjam endi aqa damu plaltosim merbimqa e poibqas.” Osiaq Filip minjnaqa a karis gogetosiq ombla awoeb.

³²Tamo di a Qotei aqa anjam endegsi sisiyoqnej, “A kaja du bul qalqajqa marsib osi gilqab. Kaja nangi jungum joqetnjreqnab mequmosib unub dego kere a mequmosim sqas. ³³Nangi gisan anjam gargekoba aqa jejamuq di lanja qametsibqa a gulube koba yosib qalib moiqa. Deqa a mandamq endi olo sqasai. A angro saiqoqi sqas deqa tamo bei na aqa angro qa marqa keresai.”

³⁴Itiopia tamo dena anjam di sisiyekritosiq Filip minjej, “Ni e merbe. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia aqa anjam endi yai qa nengrenyej? A segi qa kio tamo bei qa kio nengrenyej?” ³⁵Onaqa Filip na minjej, “A Yesus qa nengrenyej.” Osiaq anjam dena utru atsiq Qotei aqa anjam qudeu ti turtosiq Yesus qa saiyonej. ³⁶Onaqa nangi gam dauryosib giloqnsib gam qalaq di ya bei sonaq unsibqa Itiopia tamo dena Filip minjej, “Ni une. Ya agide. Ingi bei na e getentbqa keresai. Deqa ni e yansbe.” ³⁷Onaqa Filip na minjej, “Ni are bulyosim ino areqalo kalil Yesus qa singilatqam di e ni yansmqai.” Onaqa minjej, “E ijo areqalo Yesus Kristus qa singilatosis poibqo, a Qotei aqa ñiri.”

³⁸Degsi minjsiq aqa karis tigeltosiq nangi aiyel mandamq aisib Filip na a osiq yaq aisiq yansej. ³⁹Onaqa nangi aiyel ya uratosib gogetonabqa Tamo Koba Qotei aqa Mondor aisiqa Filip loumtosiq osi gilsiq sawa beiq di atnaqa Itiopia tamo a olo Filip unosai. A yanso ej deqa a tulan areboleboleiyonaqa gam dauryosiq aqa qureq gilej. ⁴⁰Onaqa Filip a Asdot qureq di brantosiq dena walweloqnsiq qure qureq dia Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nangi minjroqnsiq gilsiq Sisaria qureq di brantej.

Sol a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej

9 ¹Sol a na tamo ungasari Tamo Koba Yesus dauryoqneb qaji nangi ugeugeinjrsim moiotnjrqajqa singila na maroqnej. Deqa bati bei a

atra tamo gate aqag gilsiaq minjej, ²“Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy aisiy Damaskus qureq dia Juda tamo kokba nangi enjritqa nangi na anjam di sisiyosib e odbibqa tamo ungasari Damaskus qureq dia Yesus aqa gam dauryeqnub qaji nangi tontnjrsiy joqsiy Jerusalem bqai.” ³⁻⁴ Degsi minjnaqa anjam di nengrenyosiq yonaqa walwelosi aisiq Damaskus qure jojomyeqnaqa gamq dia pulonj singila koba minjal ti lanj goge dena aqag aisiq tulanj koba rianjonaqa a ulonjosiq mandamq di nejiej. Nejesosiqa Yesus aqa kakoro quej. Yesus na minjej, “O Sol. Ni kiyaga e ugeugeibeqnum?” ⁵ Onaqa Sol na minjej, “O Tamo Koba, ni yai?” Onaqa minjej, “E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji. ⁶ Deqa ni tigelosim Damaskus qureq aie. Aisim dia tamo bei itqam. A na ni wau kie yqam di mermqas.”

⁷ Onaqa tamo nangi Sol ombla soqneb qaji nangi Yesus aqa kakoro qusib nam ateb nangi tamo bei unosai. Deqa nangi ulaosib mequmosib lanj tigelesoqneb. ⁸ Onaqa Sol a mandamq dena olo tigelosiaq nam plaltej a sawa unqa keresai. Deqa nangi a babanjysib Damaskus qureq osi aieb. ⁹ Sol a bati qalub nam qandimyonaq soqnej. Deqa a inji bei uyosai. A ya uyosai dego.

¹⁰ Damaskus qureq dia tamo bei aqa nam Ananaias soqnej. A Yesus dauryoqnej qaji. Bati deqa Tamo Koba Yesus na aqa areqalo waqtetosiqa nejobilqei na minjej, “O Ananaias.” Onaqa minjej, “Tamo Koba, e agiende.” ¹¹ Onaqa Tamo Koba Yesus na minjej, “Ni tigelosimqa gam bei aqa nam Tintinj di dauryosim gilsim Judas aqa talq di brantqam. Tarsus tamo bei aqa nam Sol a dia pailyoqnsi unu di unqam. ¹² E na aqa areqalo waqtetonomqa a nejobilqei na kumbra endegsi unqo. Tamo bei aqa nam Ananaias a bosiqa Sol aqag di banj atqoqa nam poiyoq sawa unqo. Sol a nejobilqei na kumbra degsi unqo.” Tamo Koba Yesus na Ananaias degsi minjej.

¹³ Onaqa Ananaias na kamba Yesus minjej, “O Tamo Koba, tamo gargekoba nangi e merbeqneb, ‘Sol a na Jerusalem dia Yesus aqa tamo ungasari nangi tulanj ugeugeinjreqnu.’ Nangi e degsib merbeqneb. ¹⁴ Deqa ni que. Atra tamo kokba nangi na Sol qarinyonab Damaskus qureq endeq bej. A qure endia tamo ungasari ino nam qa loueqnub qaji nangi tontnjrsim joqsim Jerusalem gilqajqa deqa bej.” ¹⁵ Onaqa Tamo Koba Yesus na Ananaias minjej, “Ni ijo anjam mermonum qaji endi daurye. Sol a ijo wau tamo. E na a giltonum deqa a na ijo nam osi walwelosim sawa sawa kalilq dia tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nangi ti mandor kokba ti Israel tamo ungasari nangi ti ijo nam minjroqnqas. ¹⁶ A ijo nam qa gulube gargekoba itoqnqas. Gulube di e na osoryoqnitqa itoqnqas.”

¹⁷ Onaqa Ananaias na minjej, “Od, Tamo Koba, e ino anjam dauryqai.” Osiqa tigelosiq gilsiq Sol soqnej qaji tal di gogetosiqa Sol aqag di banj atsiqa minjej, “O ijo was Sol, Tamo Koba Yesus agi gamq dia inoq di

brantonaq unem qaji a na e endegsi merbej, ‘Ni gilsim Sol boletimqa aqa namdamu olo poiyoqas. Yimqa Qotei aqa Mondor Sol aqa are miligiq aisim a singilatqas.’ Yesus na e degsi merbsiqa qarinqboqa agi e inoq bonum.”¹⁸ Ananaias na Sol degsi minjnaqa bati qujai deqa ingi bei qe gajige bul Sol aqa namdamuq dena ulononaq nam poiyoqas sawa unej. Sawa unsiqa tigelonaq Ananaias na Yesus aqa nam na yansej.¹⁹⁻²⁰ Yansonaqa a ingi uysiqaj jejamu singilaej.

Sol a Damaskus qureq dia tamo ungasari nangi anjam endegsi minjroqnej, “Yesus a Qotei aqa Ijiri.”

Ariya Sol a bati quja quja Damaskus qureq dia tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nangi koba na korooqneb. A Juda nanngo Qotei tal dego miligiq giloqnsiqa nangi endegsi minjroqnej, “Yesus a Qotei aqa Ijiri.”²¹ Yeqnaqa tamo ungasari aqa anjam quoqneb qaji nangi tulan prugelejoqnsib maroqneb, “Ningi uniye. Sol a Yesus aqa nam mare mare laqnu. A nami Jerusalem dia tamo ungasari Yesus aqa nam qa loueqnub qaji nangi ugeugeinjroqnej. Osiqa Damaskus qureq endia dego nangi tontnjrsim atra tamo kokba nanngoq joqsim gilqajqa bej.” Tamo ungasari nangi degsib maroqnsib tulan prugelejoqneb.

²² Sol a singila na Qotei aqa wau yoqnej. Yeqnaqa aqa singila ti aqa powo ti tulan kobaoqnej. Deqa a singila na Qotei aqa anjam maroqnej. A anjam geregere plaltoqnsiqa endegsi maroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” Degsi mareqnaqa Juda tamo kokba Damaskus qureq di soqneb qaji nangi aqa anjam di quoqnsib nangi na kamba olo aqa anjam di qalotqa keresai.

Juda tamo kokba nangi Sol qalsib moiotqajqa maroqneb deqa a ulanej

²³ Onaqa bati gargekoba yala koboonaqa Juda tamo kokba nangi koroosib mareb, “Iga Sol qalsim moiotqom.”²⁴⁻²⁵ Nangi anjam degsib marnabqa Sol a quej. Deqa a qure di uratosim ulanjajqa maroqnej. Mareqnaqa Juda tamo kokba nangi qolo ti qanam ti qure aqa siranme kalil taqatelenesoqneb. Taqatesonabqa tamo ungasari Sol daurysib laqneb qaji nangi na qolo a osib gumbaq di jigsib qure aqa jen gogetosib sil na gumba tontosib goge na ura uratonab jen qalaq aiej.

Sol a Jerusalem qureq gilsiq di soqnej

²⁶ Jen qalaq aisiqa dena walwelosiq Jerusalem qureq di brantej. Di brantosiq tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanngoq gilsiq minjrej, “E ningi ti koba na Qotei aqa wau ojgom.” Degsi minjrnaqa nangi a ulaiyosib saidyeb. A are bulyosiq Yesus aqa anjam daurysi laqnej di nangi poinjrosai. Deqa a nangi ti wauqajqa minjrnaqa nangi a ulaiyosib saidyeb.²⁷ Onaqa Barnabas na Sol osiqa Yesus aqa angro 12-pela nanngoq

gilsia Sol a nami Damaskus qureq aioqnsia gamq dia Tamo Koba Yesus unnaqa anjam minjej qaji deqa nangi sainjrej. Sol a Damaskus qureq aisiq dia sosiaq Juda tamo ungasari nangi Yesus aqa anjam minjroqnsiq laqnej a ulaosaioqnej deqa ti nangi sainjrej. ²⁸Onaqa nangi Barnabas aqa anjam di qusibqa nangi Sol osib koba na soqneb. Sosibqa Sol a Jerusalem dia walweloqnsia singila na Tamo Koba Yesus aqa ñam maroqnej. A ulaosaioqnej. ²⁹Bati bei Sol a Qotei aqa anjam qa Juda tamo qudei ti anjam na qotoqneb. Tamo nangi di Grik anjam maro qaji. Nangi Sol ombla anjam na qotsibqa nangi a qa ugeosib mareb, “Iga Pol qalsim moiqtom.” ³⁰Onaqa Kristen was nangi anjam di qusibqa Sol osib Sisaria qureq osi aieb. Aisib dena Sol qarinyonabqa Tarsus qureq gilej.

³¹Bati deqa Judia sawaq dia, Galili sawaq dia, Samaria sawaq dia dego tamo ungasari Yesus qa nangi areqalo singilateb qaji nangi geregere lawo na soqneb. Nangi bati gaigai Tamo Koba Qotei aqa ñam binjyoqnsibqa aqa anjam dauryeqnabqa Qotei aqa Mondor na nangi are singilatetnjreqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba are bulyoqnsib nangi miligiq aieq nab nangi tulan kobaoqneb.

Pita na Ainias boletej

³²Bati bei Pita a sawa beiq di laqnsia a gilsiaq Lida qureq di brantej. Brantosiqa Qotei aqa segi tamo ungasari qure dia soqneb qaji nangi itnjrej. ³³⁻³⁴Dia tamo bei soqnej aqa ñam Ainias. A jejamu laiyo naq soqnej. Wausau 8-pela a bijalq di ñeiesoqnej. Onaqa Pita na unsiqa minjej, “Ainias, Yesus Kristus na ni boletmqo. Deqa ni tigelosim ino bijal qale.” Degsi minjnaqa aqa jejamu singilaonaq a tigelej. ³⁵Onaqa tamo ungasari kalil Lida qure ti Saron sawa ti dia soqneb qaji nangi tamo di boleonaq unsibqa nangi are bulyosib Tamo Koba Yesus qa nangi areqalo singilateb.

Pita na Tabita olo tigeltej

³⁶Jopa qureq dia unja bei soqnej aqa ñam Tabita. A Yesus dauryoqnej qaji. Grik anjam na aqa ñam Dorkas. A unja bolequja. A gaigai kumbra tulan boledamu yoqnsiaq tamo ungasari ingi ingi saiyoji soqneb qaji nangi lueinjroqnsiq ingi anainjroqnej. ³⁷Ariya bati bei a maiyosiq moiej. Moinaqa unja qudei nangi na aqa jejamu yansosib warum bei goge di atnab soqnej. ³⁸Lida qure di Jopa qure jojom. Deqa Jopa qureq dia tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nangi Pita a Lida qureq di soqnej di qusibqa tamo aiyel qarinnjrnab aisib Pita minjeb, “Ni urur au. Iga ni qa bonum. Ni iga daurgosim koba na Jopa qureq gilqom.” ³⁹Onaqa Pita a tigelosiaq nangi daurnjrsiaq koba na gilsib Jopa qureq di branteb. Brantonabqa nangi Pita osib unja moiej qaji aqa warum miligiq gileb. Gilnabqa unja qobul kalil nangi Pita aqa areq di koroosib nangi akamoqnsib nangi gara jugo ti gara tugo ti nami Dorkas ombla na

sosibqa gereiyosiq enjrelenej qaji di Pita osoryeb. ⁴⁰Onaqa Pita a nangi minjrej, “Ningi kalil oqediye.” Degsi minjrnaqa nangi oqedonab singa pulutosiq Qotei pailyej. Pailyosiq koboonaqa unja moiej qaji aqa areq gilsiq minjej, “O Tabita, ni tigel.” Degsi minjnaqa a nam plaltosiq Pita unsiq tigelosiq awoej. ⁴¹Onaqa Pita na aqa ban ojsiq tigeltej. Tigeltosiq Qotei aqa segi tamo ungasari nangi ti unja qobul nangi ti metnjrnaqa nangi warum miligiq bosib Tabita uneb a nambile soqnej. ⁴²Onaqa tamo ungasari kalil Jopa qureq di soqneb qaji nangi deqa queb. Qusib nanggo qure dia tamo ungasari tulan gargekoba nangi are bulyosib Tamo Koba Yesus qa nanggo areqalo singilateb. ⁴³Onaqa Pita a bati gargekoba yala Jopa qureq di soqnej. Tamo bei wagme aqa jegara na gara gereiyo qaji aqa nam Saimon aqa talq di nangi ombla soqneb.

Lan angro bei na Kornilius anjam minjej

10 ¹Ariya Sisaria qureq dia tamo bei soqnej aqa nam Kornilius. A Juda tamo sai. A Rom qaji tamo. A qaja tamo nanggo gate. A na qaja tamo 100 nangi taqatnjroqnej. Aqa qaja tamo nangi Itali sawa qaji. ²Kornilius a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. Deqa tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nangi a ti bati gaigai Qotei aqa sorgomq di soqneb. Juda tamo ungasari nangi ingi ingi sainjreqnaqa a nangi silali na aqaryainjroqnej. A bati gaigai Qotei pailyoqnej. ³Ariya bati bei sen kelingtonaqa Qotei na Kornilius aqa areqalo waqtetonaqa neiobilqeibulosiq Qotei aqa lan angro bei aqaq bonaq unej. Onaqa lan angro dena minjej, “O Kornilius.” ⁴Onaqa Kornilius na lan angro di koqyosiq tulan ulaugetosiq minjej, “O Tamo Koba, ni kiyaqa ijoq bonum?”

Onaqa lan angro dena minjej, “Qotei a gaigai ino pail queqnu. Juda tamo ungasari nangi ingi ingi sainjreqnaqa ni na nangi aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulan areboleboleiyeqnu. ⁵Deqa ni que. Ni na tamo qudei nangi qarijnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa nam Saimon nam bei Pita a itqab. A itosib osib beb. Osib babqa a na anjam bei ni mermqas. ⁶A tamo bei wagme aqa jegara na gara gereiyo qaji aqa nam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.”

⁷Lan angro dena Kornilius anjam degsi minjsiq olo ulanej. Onaqa Kornilius na aqa kangal tamo aiyel metnjrnaqa aqa areq beb. Qaja tamo qujai dego metonaq aqa areq bej. Qaja tamo di a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. A bati gaigai Kornilius ombla sosiq wauctoqnej.

⁸Kornilius na nangi qalub metnjrnaq aqa areq bonabqa anjam kalil lan angro na minjej qaji di nangi qalub minjrnsiq qarijnjrnaq Jopa qureq aieb.

Pita a neiobilqeibulej

⁹Nangi walwelosi aisib gamq di qoloinjrnaqa nereneb. Olo nebeonaqa tigelosib aisib Jopa qure jomyeqnabqa bati deqa Pita a Qotei pailyqa

osiq warum bei gogeqsi deq oqej. Di qanam jige. ¹⁰⁻¹¹ Oqsiq warum dia sonaqa a mamyonaka uña qudei nangi minjrnaqa ingi goieteb. Ingi goieqnaqqa Qotei na Pita aqa areqalo waqtetonaqa a ñeibilqeiobulosiqa lañ waqonaq ingi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelejosib lañ goge dena ura uratonab aieqnaq unej. ¹² Gara miligiq di wagme utru segi segi soqneb. Bel, baun, amal ti bagu ti qebari ti sonab unjrej. ¹³ Uneqnaqa Qotei a lañ goge dena anjam bei minjnaq quej. A minjej, “Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.” ¹⁴ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaiqnem. Moses a marej, ‘Wagme deqaji uyqajqa di getento koba.’” ¹⁵ Onaqa Qotei na olo Pita minjej, “Ingi ingi kalil e na bole qa maronum qaji di ni na olo uge qa maraim.” ¹⁶ Gara di degsi aioqalubtosiqa olo torei oqej.

¹⁷ Ñeibilqei di aqa utru Pita a poiynosai. Deqa a are koba qalsiq soqnej. Onaqa tamo qalub Kornilius na qarinnjrej qaji nangi Jopa qureq di brantosib tamo qudei nangi endegsib nenemnjreb, “Saimon aqa tal qabi unu?” Degsi nenemjnraqa nangi na minjreb, “Saimon aqa tal agide.” Onaqa nangi walwelosib Saimon aqa tal meq di tigeleb. ¹⁸ Tigelosib maosib mareb, “Saimon ñam bei Pita a tal endi unu e?” ¹⁹ Pita a ñeibilqei deqa are koba qaleqnaqa Qotei aqa Mondor na minjej, “Ni que. Tamo qalub bosib ni qa maronub. ²⁰ Deqa ni tigelosim nangi daurnjrsim gile. Ni are gulubeimaiq. E na nangi qarinnjronum bonub.”

²¹ Onaqa Pita a tal uratosiq mandamq aisiq nango areq di brantosiq minjrej, “Ninggi tamo ñamonub qaji agi e. Ninggi kiyaqa bonub?” ²² Onaqa nangi na minjeb, “Qaja tamo gate aqa ñam Kornilius a tamo bolequja. A bati gaigai Qotei qa ulaoqnsiqa aqa anjam dauryeqnu. Juda tamo ungasari kalil nangi a qa mareqnub, ‘A tamo bolequja.’ Ni que. Ya bilaq Qotei aqa lañ angro bei Kornilius aqaq di brantosiq minjej, ‘Ni tamo qudei nangi qarinnjrimqa aisib Pita minjib ino talq bosim anjam bei mermim quqwan.’” ²³ Onaqa Pita a nango anjam di qusiqa nangi joqsiq aqa talq dia koba na soqneb. Ñerejosib nebeonaqa Pita a nangi koba na tigelosib aieb. Jopa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nangi dego koba na aieb.

Pita a Kornilius aqa talq aiej

²⁴ Nangi aisib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa nangi tigelosib aisib Sisaria qureq di branteb. Kornilius a nangi qa tariñoqnsiq ñam atoqnej. A na aqa tamo si nangi ti aqa segi leñ nangi ti kalil minjrnaq bosib a ti koroosib tariñesoqneb. ²⁵ Onaqa Pita a aisika Kornilius aqa talq di brantej. Brantosiqa tal miligiq gilnaqa Kornilius a bosiqa Pita aqa singaq di singa pulutosiqa a binjiyej. ²⁶ Onaqa Pita na Kornilius tigeltosiq minjej, “Ni tigel. Ni e binjibaim. E Qotei sai. Aqo

ombla mandam tamo.” ²⁷ Degsi minjsiqa nan̄gi ombla anjam qaireb. Osib warum bei miligiḡ gileb. Warum miligiḡ dia tamo un̄gasari gargekoba nan̄gi koroesonabqa un̄jrej.

²⁸ Un̄jrsiqa min̄jrej, “Ningi qalie, e Juda tamo. Ningi Juda tamo sai. Ningi sawa bei bei qaji tamo. Deqa gago Juda kumbra agiende. Iga nun̄go tal gogetqajqa getento koba. Iga ningi koba na laqajqa dego getento koba. Moses aqa dal anjam nami degsi nengren̄yey unu. Di un̄gum. Qotei na e endegsi merbej, ‘Sawa bei bei qaji tamo nan̄gi ijo n̄amdamuq di tamo bolesai edegaim.’ Qotei na e degsi merbej. ²⁹ Deqa ningi e qa anjam qarinyonab e nun̄go anjam gotranyosai. Agi e nun̄go anjam dauryosim bosim nun̄go tal gogetonum. Deqa ningi merbiye, ningi kiyafa e bqajqa anjam qarinyeb?”

³⁰⁻³¹ Onaqa Kornilius na Pita min̄jej, “Ya ya endi bati qolqe gilqo sen̄ bati kere endego sen̄ kelinton̄aqa e pailyeqnamqa tamo bei gara tulan̄ qat jigsiqua bosiq ijo ulatamuq di tigelosiqa merbej, ‘O Kornilius, Qotei a gaigai ino pail queqnu. Juda tamo un̄gasari nan̄gi ingi ingi saiinjreqnaqa ni na nan̄gi aqaryain̄reqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulan̄ areboleboleiyeqnu. ³² Deqa ni que. Ni na tamo qudei nan̄gi qarijn̄rimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa n̄am Saimon n̄am bei Pita a itqab. A itosib osib beb. Osib babqa a na anjam bei ni merm̄qas. A tamo bei wagme aqa jegara na ingi ingi gereiyo qaji aqa n̄am Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.’ ³³ Lan̄ angro na e degsi merbonaqa e urur tigelosim tamo qudei nan̄gi qarijn̄jrn̄am Jopa qureq aisib inoq di branteb. Brantonabqa ni na nan̄gi daurn̄jrsim agi ijo talq bonum. Deqa e ni qa tulan̄ areboleboleibqo. Endego iga kalil endia koroosimqa Qotei aqa n̄amgalaq di awejunum. Deqa anjam kalil Tamo Koba Qotei na ni mermej qaji di mergimqa iga quqwom.” Kornilius na Pita degsi min̄jej.

**Pita na tamo un̄gasari kalil Kornilius aqa talq di
koroesoqneb qaji nan̄gi anjam bole min̄jrej**

³⁴ Onaqa Pita a tigelosiqa nan̄gi endegsi min̄jrej, “E Juda tamo. Ningi Juda tamo sai. Ningi sawa bei bei qaji tamo. Di un̄gum. Qotei a iga Juda tamo iga bole qa maroqnsiq olo sawa bei bei qaji tamo nan̄gi uge qa marosaieqnu. Aqa n̄amdamuq di tamo kalil kere kere unub. Endego e degsi qalieonum. ³⁵ Deqa Qotei na iga Juda tamo segi oqasai. Sawa sawa kalilq dia tamo un̄gasari kumbra bole bole yoqnsib Qotei aqa sorgomq di unub qaji nan̄gi dego a na elejeqnu. ³⁶ Bole, nami Qotei na aqa anjam bole qarinyonaqa Israel nango segiq aiej. Anjam di aqa damu endegsi unu. Tamo un̄gasari nan̄gi Qotei ti jeu sonabqa Yesus Kristus na jeu kobotej. Yesus a tamo kalil nango Tamo Koba. ³⁷ Ningi qalie, Jon a bosiqua tamo un̄gasari nan̄gi yanso qa anjam min̄jroqnej. Bati deqa Yesus Nasaret qaji a Galili sawaq di sosisqa aqa wau utru atej. Aqa wau

utru atsiqa a walweloqnsiqa Judia sawa nanjo qure kalil keretoqnsiq wauoqnej. ³⁸Qotei na aqa Mondor singila koba ti unu qaji di Yesus yonaqa a walweloqnsiqa kumbra bole bole yoqnsiqa tamo ungasari Satan na ugetnjro qaji nanji kalil boletnjroqnej. Qotei a Yesus ombla soqneb deqa a singila ti wauoqnej. ³⁹Yesus a Juda nanjo sawa ti Jerusalem qure ti dia manwa gargekoba yeqnaqa iga gago namdamu na unoqnem. Iga deqa bini saosim laqnum. Onaqa jeu tamo nanji na Yesus osib namburbasq di qalsib moioteb. ⁴⁰Bati qalub koboonaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiqa gago namgalaq dia branteqnaqa iga unoqnem. ⁴¹A tamo kalil nanjo namgalaq di brantosaijoqnej. Tamo nanji Qotei na nami Yesus aqa kumbra qa saonqajqa giltnej qaji nanjoq di segi brantoqnej. Yesus a subq na tigelosiqa iga koba na awoqnsimqa ingi ti ya ti uyoqnem. Deqa bini iga a qa saosim laqnum. ⁴²Yesus a na nami iga endegsi mergej, 'Ningi na tamo ungasari nanji e qa endegsib minjroqniye, "Yesus a segi qujai Qotei na gilej qaji. Deqa mondon a na qujai tamo namble unub qaji ti tamo nami moreneb qaji nanji ti nanjo une qa peginjrsim nanji namyuoq wainjrqa." ' Yesus a na nami iga degsi mergej. ⁴³O was qu, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanji nami Yesus qa endegsib maroqneb, 'Qotei na tamo kalil Kristus qa nanjo areqalo singilateqneb qaji aqa nam na nanjo une kobotetnjrqas."

Qotei na sawa bei bei qaji tamo nanji dego aqa Mondor enjrej

⁴⁴⁻⁴⁶Pita a nanji anjam degsi minjreqlaqa bati qujai deqa Qotei aqa Mondor aisiqa tamo kalil Pita aqa anjam quoqneb qaji nanjo men bulyetnjrnaqa nanji qure bei bei nanjo anjam poinjrnaqa marelejoqneb. Maroqnsib Qotei aqa nam soqteqnaqqa Juda tamo nami Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji agi tamo nanji Pita koba na beb qaji nanji di qusibqa tulan koba prugeleneb. Di kiyaaqa? Bati deqa Qotei na sawa bei bei qaji tamo nanji dego aqa Mondor enjrej deqa. Onaqa Pita a endegsi marej, ⁴⁷"Iga Juda tamo nami Qotei aqa Mondor em dego kere sawa bei bei qaji tamo nanji dego bini aqa Mondor onub. Deqa tamo bei na iga nanji yansnjrqajqa saidgwa keresai." ⁴⁸Osiqa nanji minjrej, "Ningi Yesus Kristus aqa nam na yanso oiye." Degsi minjrnaqa nanji na yanso osib Pita minjeb, "Ni iga koba na endi sqom." Degsi minjrabqa a nanji koba na soqneb.

Pita a Jopa qureq dia kumbra kie brantej qaji deqa Jerusalem qureq gilsiq tamo nanji sainjrej

11 ¹Yesus aqa angro 12-pela nanji ti Kristen was kalil Judia sawa di soqneb qaji nanji ti anjam endegsib queb, "Sawa bei bei qaji tamo nanji dego are bulyosib Qotei aqa anjam dauryeqnub." ²Deqa Pita a olo Jerusalem qureq gilnaqa dia Juda tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji

nangi na Pita ɲirɪntosib minjeb, ³“Sawa bei bei qaji tamo nangi mulun unosaieqnu. Deqa ni kiyaaq nango tal gogetosim nangi ti awoosim ingi uyem?”

⁴Onaqa Pita a nango anjam di qusiqa utruq na anjam saosiq endegsi minjrej, ⁵“E Jopa qureq dia pailyeqnamqa Qotei na ijo areqalo waqetbonaqa e ɲeibilqeibulosimqa ingi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib laɲ goge dena ura uratonab ijo ulatamuq ainaq unem. ⁶Unsim geregere gara miligi peleiyosim wagme utru segi segi unjrem. Wagme juwaɲ ti amal ti bagu ti qebari ti gara miligiq di sonab unjrem. ⁷Onaqa Qotei a laɲ goge dena endegsi merbonaq quem, ‘O Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.’ ⁸Onaqa e na Qotei minjem, ‘O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaioqnem. Agi Moses a marej, “Wagme uge deqaji uyqajqa di getento koba.” ’ ⁹Onaqa Qotei a laɲ goge dena olo merbej, ‘Ingi ingi kalil e na bole qa maronum qaji di ni na olo uge qa maraim.’ ¹⁰Gara di degsi aioqalubtosiq wagme kalil gara ti olo torei goge oqej.

¹¹“Bati qujai deqa tamo qalub nangi bosibqa e soqnem qaji tal meq dia tigeleb. Tamo bei aqa ñam Kornilius a na nangi Sisaria qureq dena qarɲɲrnaq ijoq beb. ¹²Onaqa Qotei aqa Mondor na e merbej, ‘Ni tigelosim nangi qalub daurnjrsim gile. Ni are gulubeimaiq.’ Degsi merbonaqa e tigelosim nangi qalub daurnjrsim Yesus aqa tamo 6-pela agi endia tigelejunub qaji nangi koba na gilem. Gilsim Sisaria qureq di brantosim Kornilius aqa tal gogetem. ¹³⁻¹⁴Gogetonamqa Kornilius na iga saigosiq endegsi mergej, ‘Laɲ angro bei a bosiq ijo talq endia tigelesonaq unem. Unnamqa merbej, “Ni na tamo qudei nangi qarɲɲrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a osib beb. Osib babqa a na ni anjam bei mermqas. Mermimqa anjam dena Qotei na ni ti tamo ungasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nangi ti oqas.” ’ ¹⁵Kornilius a na iga anjam degsi mergonaqa e kamba anjam mareqnamqa Qotei aqa Mondor a tamo kalil Kornilius aqa talq di koroesoqneb qaji nangoq aiej. Qotei aqa Mondor a nami iga Juda gagoq aiej dego kere nangoq aiej. ¹⁶Nangoq ainaqa e unsimqa Tamo Koba Yesus aqa anjam nami mergej qaji deqa olo are qalem. Agi a nami endegsi mergej, ‘Jon a ya na tamo ungasari nangi laɲa yansjroqnej. Ariya e Qotei aqa Mondor na ningi yansɲgwai.’ ¹⁷O ijo was ningi quiye. Iga nami gago Tamo Koba Yesus Kristus qa gago areqalo singilatonamqa Qotei na aqa Mondor Bole iga egej. Dego kere bini sawa bei bei qaji tamo nangi dego Yesus qa nango areqalo singilatonubqa Qotei na aqa Mondor nangi dego enjrqo. Deqa aqa wau di e na getentqa keresai.” Pita a degsi marej.

¹⁸Onaqa Juda tamo Pita ɲirɪnteb qaji nangi aqa anjam di qusibqa nango ɲirɪɲ koboej. Osib nangi Qotei aqa ñam soqtosib mareb, “Bole, Qotei a sawa bei bei qaji tamo nangi dego are bulyetnjreqnu. Deqa nangi dego ɲambile gaigai sqab.”

**Antiok qureq dia tamo ungasari gargekoba nanngi are bulyoqnsibqa
Tamo Koba Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb**

¹⁹Nami Juda tamo kokba nanngi na Stiven qalsib moiotsibqa bati deqa tamo ungasari kalil Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi dego ugeugeinjroqnsib gulube koba enjroqneb. Deqa nanngi segi segi jaraiosib Fonisia sawa ti Saiprus nui ti Antiok qure ti deq gileleneb. Gilsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Laqnsibqa Juda tamo ungasari nanngi segi Qotei aqa anjam minjroqneb. Sawa bei bei qaji tamo nanngi anjam minjroaioqneb. ²⁰Ariya nanngo ambleq di Saiprus qaji tamo qudei ti Sairini qaji tamo qudei ti soqneb. Nanngi Antiok qureq aisib dia Grik tamo nanngi dego Tamo Koba Yesus aqa anjam bole plaltosib minjroqneb. ²¹Nanngi Tamo Koba Yesus aqa singila ti wauoqnsib anjam mareqnab tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Tamo Koba Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnsib are bulyoqneb.

²²Onaqa Yesus aqa tamo ungasari Jerusalem di soqneb qaji nanngi di qusibqa Barnabas qarinyonab Antiok qureq aiej. ²³Aisiqa Qotei a nanngi qa dego are boleiyuqnsiqa aqaryainjroqnej di unej. Unsiqa tulan areboleboleiyej. Deqa a na nanngi kalil are singilatetnjroqnsiqa minjroqnej, “Ningi Tamo Koba Yesus gaigai dauryoqnsib soqniye.” ²⁴Barnabas a tamo tulan bolequja. Qotei aqa Mondor aqaq di sonaqa a singila ti wauoqnej. Aqa areqalo kalil Yesus qa singilatsiq soqnej. Deqa a Qotei aqa anjam mareqnaga tamo ungasari gargekoba nanngi quoqnsib are bulyoqnsib Tamo Koba Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb.

²⁵Ariya bati bei Barnabas a Sol namqajqa deqa Tarsus qureq gilej. ²⁶Gilsiq Sol namosiq itosiq ombla puluosib Antiok qureq olo aieb. Aisib dia wausau qujai Yesus aqa tamo ungasari nanngi koba na wauoqneb. Wauoqnsibqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Qotei aqa anjam minjroqneb. Antiok dia tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanngo nam Kristen wainjreb.

²⁷Onaqa bati bei Qotei aqa medabu o qaji tamo qudei nanngi Jerusalem dena tigelosib walwelosib Antiok qureq beb. ²⁸Bei aqa nam Agabus. Nanngi Antiok qureq bonabqa Qotei aqa Mondor na Agabus aqa medabu singilatetonaqa a tigelosiq marej, “Bunuqna sawa sawa kalilq dia nanngi mam koba oqab.” Onaqa bunuqna Rom nanngo mandor koba Klodius aqa bati brantonaqa mam koba di aiej. ²⁹Kristen tamo ungasari nanngi Agabus aqa anjam di qusibqa nanngi nanngo segi segi silali soqnej qaji di koroiyosib Kristen was qu Judia sawaq di soqneb qaji nanngi aqaryainjrqa osibqa silali qarinyonab nanngoq aiej. ³⁰Silali di nanngi na Barnabas wo Sol wo enjrnabqa nanngi na osi aisib Kristen gate Judia sawaq di soqneb qaji nanngo banq di ateb.

Herot na Jems qalsiq moinaqa a olo Pita ojsiqa tonto talq di waiyej

12 ¹Bati deqa Mandor Koba Herot a na Yesus aqa tamo ungasari qudei nanngi ojelenosiqa ugeugeinjrej. ²Osiqa qaja tamo bei

qariŋyonaqa gilsiq Jon aqa was Jems serie na qalnaq moiej. ³A degyonaqa Juda tamo kokba nanŋi tulaŋ areboleboleinjrej. Onaqa Herot a di qalieosiq nanŋo are boletetnrqajqa deqa olo Pita ojej. Bati di Juda nanŋo bem tiyosai qaji uyqajqa yori bati koba. ⁴Herot a Pita ojsiq tonto talq di waiyej. Osiqa qaja tamo 16-pela nanŋi minjrnaqa nanŋi tonto talq dia Pita taqatesoqneb. Herot a endegsi are qalej, “Juda nanŋo yori bati koba ñam Pasova di koboamqa e Pita osiy Juda tamo unŋasari nanŋo ulatamuq dia tigeltqai.” ⁵Pita a tonto talq di sonaqa Yesus aqa tamo unŋasari nanŋi siŋgila na Pita qa pailyoqneb.

Laŋ anŋro bei bosiq Pita tonto talq dena oqeq atej

⁶Ariya Herot a marej, “Nebeamqa e na Pita osiy Juda nanŋo ulatamuq di tigeltqai.” Herot a degsi marej. Deqa qolo di qaja tamo aiyele na Pita osib tonto tal miligiq dia warum beiq di waiysib ambletosib sil kokba aiyele na tontonab ŋeiesoqnej. Qaja tamo qudei nanŋi tonto tal siranme jomjomq di tigelesosib taqatoqneb. ⁷Onaqa qolo qujai di Tamo Koba Qotei aqa laŋ anŋro bei a warum miligiq di brantoqujatej. Aqa rian na warum di tulaŋ suwantej. Onaqa laŋ anŋro dena Pita jar bangaq di kontosiq dudumyej. Dudumyosiq minjej, “Ni tigeloqujat.” Degsi minjnaqa sil kokba aiyele Pita aqa baŋ qoseb qaji di pamblonŋosib uloneb. ⁸Onaqa laŋ anŋro na olo Pita minjej, “Ino gara tigsim ino siŋga tatal jige.” Onaqa Pita a degyonaqa olo minjej, “Ino gara jugo dego jigsim e daurbe.” ⁹Degsi minjnaqa Pita a warum di uratosiq laŋ anŋro di dauryosiq gilej. Laŋ anŋro a bole Pita tonto talq dena oqeq atej di Pita a poiynosai. A are qalej, “E ŋeibilqeionum kio?” ¹⁰Nanŋi warum di uratosib walwelosib qaja tamo bei tonto tal taqatesoqnej qaji di buŋyosib gilsib olo qaja tamo bei buŋyosib siranme kobaquja ain na gereiyeb qaji di brantonab siran a segi waqonaqa nanŋi aiyele oqedeb. Siranme di tonto talq dena oqedosim qureq aiqajqa siranme. Nanŋi siranme dena oqedosib gam dauryosib giloqnsib laŋ anŋro na Pita uratosiq ulanej.

¹¹Onaqa Pita a poiynonaqa marej, “Bole. Endego e qalieonum, Juda tamo kokba nanŋi na e lubqa laqnabqa Tamo Koba Qotei na aqa laŋ anŋro qariŋyqoqa bosiq e aqaryaibosiq Herot aqa baŋq dena e oqo.” ¹²Pita a degsi poiynonaqa walwelosi gilsiq Jon aqa ñam bei Mak aqa aniqali Maria aqa talq di brantej. Tal miligiq dia tamo unŋasari gargakoba nanŋi koroesosib Pita qa pailyoqneb. ¹³⁻¹⁴Onaqa Pita a tal meq di brantosiq siranmeq di tigelosiq kindokindonŋosiq maeqnaqa wau unŋa bei aqa ñam Roda a bosiq siran waqtqa osiq Pita aqa kakoro qusiq tulaŋ areboleboleiyej. Onaqa a siran waqtqa uratosiq olo urur ti warum miligiq gilsiq nanŋi minjrej, “Pita bqo agi tal meq di tigelejunu!” ¹⁵Onaqa nanŋi na minjeb, “Ni nanarionum. Di Pita sai.” Degsi minjnabqa a tulaŋ siŋgilaosiq minjrej, “E nanariosai. E bole maronum. Pita a bqo

aq a kakoro quonum.” Onaqa nangi na minjeb, “Di Pita sai. Di aqa lan angro kio?”

¹⁶ Onaqa Pita a siranmeq di tigelesosiq a kindokindoneqnaqa nangi kalil bosib siran waqtosib Pita uneb. Unsib tulan prugelereb. ¹⁷ Onaqa Pita a aqa ban soqtosiq a nangi anjam marqa getentnjrnaqa nangi kirionabqa Tamo Koba Yesus na tonto talq dena oqeq ateq deqa nangi sainjrej. Osika minjrej, “Ningi gilsib Kristen was kalil Jems ombla endegsib minjriye, ‘Pita a tonto talq dena oqedqo.’” Pita a nangi degsi minjrnsiq a nangi uratnjrsiq tal beiq gilej.

¹⁸ Ariya nebeonaqa qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nangi nam ateb Pita a tonto talq di sosai degsi unsibqa nangi tulan ulaugetosib are koba qaloqnsib maroqneb, “Pita a qabitqo?” ¹⁹ Onaqa Herot a na aqa qaja tamo qudei nangi minjrej, “Ningi tonto talq gilsib Pita osib boiye.” Degsi minjrnaqa nangi tonto talq gilsib Pita qa namonab ugeinjrrej. Ugeinjrnaqa olo puluosib aisib Herot minjeb. “Pita a tonto talq di sosai.” Degsib Herot minjnabqa a segi gilsiq qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nangi nenemnjrnaqa minjeb, “Pita a qabitqo kio di iga qaliesai.” Nangi degsib Herot minjeb deqa a na aqa qaja tamo qudei nangi minjrej, “Nangi Pita geregere taqatosai deqa ningi na nangi numib morenqab.” Osika bunuqna Herot a Judia sawa uratosiq a Sisaria qureq aisiq di soqnej.

Herot a moiej

²⁰ Herot a nami Tair qure ti Saidon qure ti nangi qa njirnugetej. Deqa tamo ungasari qure aiyel dia soqneb qaji nangi koroosib mareb, “Iga tamo qudei qarinnjrimqa nangi Sisaria qureq aisib Herot aqa are latetqab. Yimqa aqa njirin koboqas.” Nangi degsib marsib tamo qudei qarinnjrnabqa nangi aisib Herot aqa talq di brantosib tal taqato tamo aqa nam Blastus endegsib minjeb, “Ni na Herot minjim a odimqa iga a ombla qairqom. Yimqa aqa njirin koboqas.” Tair qure ti Saidon qure ti nangi na sawa Herot a taqatoqnej qaji dena ingi awaiyoqneb. Utru deqa nangi na Herot aqa njirin kobotqajqa mareb. Onaqa Blastus a nango anjam di qusiqa gilsiq Herot minjeb.

²¹ Minjnaqa Herot a qusiqa odosiq a nangi koba na qairqajqa bati atej. Ariya bati brantonaqa nangi gilsib koroonabqa Herot a bosiq a nangi anjam bei minjrqa osika mandor kokba nango wala jigsiq aqa awo jaram kobaq di awoosiq nangi anjam minjroqnej. ²² Minjreqnaqa tamo ungasari koroosoqneb qaji nangi aqa anjam di quoqnsib nangi tulan areboleboleinjrnaqa lelenosib maroqneb, “Herot a mandam tamo sai. A dego qotei bei. Deqa a anjam degsi mareqnu.” ²³ Herot aqa kumbra dena a Qotei aqa nam soqtosai. Aqa segi nam soqtoqnsiq a anjam maroqnej. Deqa Tamo Koba Qotei a Herot qa njirnosiq aqa lan angro bei qarinyonaqa urur aisiq Herot a ma uge yonaqa aqa bi ani ambli na uynab a moiej.

²⁴Ariya bati deqa Tamo Koba Yesus aqa anjam tulanj kobaoqnsiqa qure kalil keretoqnej.

²⁵Onaqa Barnabas wo Sol wo nanji Jerusalem dia nango wau kobotosib olo puluqa laqnsib Jon aqa ñam bei Mak a osib koba na Antiok qureq gileb.

**Antiok qureq dia nanji Barnabas wo Sol wo
Qotei aqa wau ojajqa deqa giltjnreb**

13 ¹Antiok qureq dia Yesus aqa tamo ungasari nango ambleq di Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji ti Qotei aqa anjam plalto qaji tamo nanji ti soqneb. Nango ñam agiende. Bei Barnabas. Bei Simeon aqa ñam bei Niger. Ñam di aqa damu, “Jeamu tulu.” Bei Lusius. A Sairini qaji. Bei Manain. A nami Tamo Koba Herot ombla angro sosibqa tal qujaiq di boleeb. Ariya bei Sol. ²Bati bei nanji Tamo Koba Qotei qa louoqnsib qurienosib ingi ti ya ti uratsib sonabqa Qotei aqa Mondor na nanji minjrej, “Ningi na Barnabas wo Sol wo nanji aiyel giltjnrsib qarijnjribqa e na wau enjro qaji di nanji gilsib wauoqnqab.” ³Onaqa nanji Qotei pailyqa osibqa ingi ti ya ti uratosib nango aiyel gateq di banj atsib pailyosib Qotei aqa Mondor na anjam minjrej qaji di nanji dauryosib nanji aiyel qarijnjnab gileb.

**Saiprus nuiq dia Barnabas wo Sol wo nanji na Yesus
aqa anjam bole tamo ungasari nanji minjroqneb**

⁴Qotei aqa Mondor na nanji aiyel qarijnjrnaq gilsib Selusia qureq di brantosib dia qobunj bei gogetosib qobunj na gilsib Saiprus nuiq di branteb. ⁵Brantosib Salamis qureq di tiryosib dena nanji singa na walwelosib nui di aqa qure kalilq dia brantoqnsibqa Juda nango Qotei tal miligiq giloqnsib Qotei aqa anjam minjre minjre laqneb. Jon a dego nanji koba na gilsib Qotei aqa anjam na nanji aqaryainjroqnej.

⁶Nangi Saiprus nui aqa qure kalil keretosib qure qujai Pafos di branteb. Osib qure dia quñam tamo bei aqa ñam Barjisas iteb. A Juda tamo. A na tamo ungasari nanji gisa gisañjroqnsiqa endegsi minjroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ⁷⁻⁸Rom nango gate koba bei aqa ñam Sergius Paulus a qure dia soqnej. Barjisas a gaigai Sergius Paulus dauryosiq laqnej. Sergius Paulus a qalie tamo kobaquja. Barnabas wo Sol wo Pafos qureq di brantonabqa Sergius Paulus a Qotei aqa anjam quqwa marsiqa nanji aiyel metjnnaqa aqa areq bosib Qotei aqa anjam minjoqneb. Minjeqnaqba quñam tamo Barjisas (Grik anjam na aqa ñam Elimas) a qusiqa are qalej, “E na Barnabas wo Sol wo nango anjam gegentoqnqai. Sergius Paulus a Qotei aqa anjam di qusimqa aqa areqalo Yesus qa singilato uge.” ⁹⁻¹⁰A degsi are qalsiqa nango aiyel anjam gegentoqnej. Onaqa Qotei aqa Mondor a Sol aqa ñam bei Pol aqa miligiq aisiq singila yonaqa a na quñam tamo

di koqyosiq minjej, “Ni Satan aqa angro. Ni na kumbra bole kalil jeutsi laqnum. Ni gisa gisaŋ anjam marqajqa ino areqaloq di koba unu. Ni gisa gisaŋ kumbra yqajqa tulaŋ siŋgilaeqnum. Ni na Tamo Koba Qotei aqa anjam bole beltoqnsimqa gisa gisaŋ anjam segi mareqnum. Ino kumbra uge di ni na uratqa keresai. ¹¹Deqa ni que. Endego Tamo Koba Qotei aqa siŋgila inoq aiimqa ni ŋamdamu geteŋmimqa bati gargekoba yala seŋ unqasai.” Degsi minjnaqa aqa ŋamdamu ambruiyonaqa a sawa unqa keresai. Deqa a na tamo qudei naŋgi metnjoqnsiqa endegsi minjroqnej, “Niŋgi na ijo baŋ ojsib e gam osorbiye.” ¹²Onaqa Sergius Paulus a Tamo Koba Qotei aqa siŋgila di unsiqa Qotei aqa anjam Barnabas wo Sol wo na minjoqneb qaji di poiyoŋaqa tulaŋ prugugetosiq Yesus qa aqa areqalo siŋgilatej.

**Barnabas wo Pol wo naŋgi Antiok qure Pisidia sawaq di unu
qaji dia Qotei aqa anjam tamo ungasari naŋgi minjroqneb**

¹³Onaqa tamo naŋgi Pol daursib laqneb qaji naŋgi a ombla na tigelosib Pafos qure uratosib qobuŋ na gilsib Pamfilia sawaq di brantosib Perga qureq di tiryeŋ. Tiryosib dia Jon Mak a naŋgi uratnjrsiqa olo puluosiq Jerusalem aiej. ¹⁴⁻¹⁵Onaqa Pol wo Barnabas wo naŋgi Perga qure uratosib siŋga na walwelosib Pisidia sawaq gilsib Antiok qureq di branteŋ. Brantosib di sonabqa yori batiej. Deqa naŋgi Juda nango Qotei tal miligiq gilsib awoonabqa Juda gate kokba naŋgi tigelosib Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nango anjam ti sisiyoqneb. Sisiyosib koboonaqa naŋgi na Pol wo Barnabas wo minjreb, “O gago was aiyel, niŋgi gagoq bonub deqa tamo ungasari nango are siŋgilatetnjrqajqa anjam bei soqnimqa tigelosib mariye.”

¹⁶Onaqa Pol a tigelosiqa aqa baŋ soqtosiqa tamo ungasari naŋgi anjam marqa getentnjrnaqa naŋgi kirionabqa endegsi minjrej, “O Israel tamo ti tamo kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji niŋgi ti ijo anjam endi quie. ¹⁷Iga Israel gago Qotei a nami gago moma naŋgi aqa segi qa giltnjrnaqa naŋgi Isip sawaq dia yaun tamo sonabqa a na naŋgi geregere taqatnjroqnej. Onaqa naŋgi tulaŋ kobaonabqa Qotei a siŋgila na naŋgi joqsiqa Isip sawa uratosib gileb. ¹⁸Naŋgi gilsib wadau sawaq di brantosib wausau 40 qa wadau sawaq di sosibqa gulube koba oqneb. Bati deqa Qotei na naŋgi geregere taqatnjroqnej. ¹⁹Dena gago moma naŋgi walwelosib Kenan sawaq di brantonabqa dia Qotei na Kenan nango qure kokba 7-pela padaltnjrsiq nango mandam pupoiyosiq gago moma naŋgi enjrej. Qotei a naŋgi degnjrsiq bosib bosiq wausau 450 koboej. ²⁰Di koboonaqa Qotei na Israel tamo qudei naŋgi gate atsiqa siŋgila enjreqnaqa siŋgila dena naŋgi na Israel tamo ungasari naŋgi taqatnjroqneb. Jeu tamo naŋgi bosib Israel naŋgi ugeugeinjreqnab siŋgila dena naŋgi na olo jeu tamo naŋgi di gotraŋnjroqneb. Degsib ysib ysib Qotei aqa medabu o qaji tamo Samuel aqa bati brantej.

²¹ “Onaqa Israel nangi na Samuel minjeb, ‘Ni na tamo bei gilmqqa a gago mandor koba sosim iga taqatgwas.’ Degsib Samuel minjnabqa a na Kis aqa njiri Sol giltonaqa a Israel nanggo mandor koba soqnej. Sol a Benjamin aqa lenj. A wausau 40 qa Israel nanggo mandor koba soqnej.

²² Onaqa bunuqna Qotei na Sol kobotosiqa olo Devit giltonaqa a kamba Israel nanggo mandor koba soqnej. Qotei a Devit qa endegsi marej, ‘E Jesi aqa njiri Devit unonum, aqa kumbra tulanj boledamu. E Devit aqa kumbra qa tulanj arearetbqo. E qalieonum, a ijo areqalo kalil dauryoqnqas.’

²³ Osiqa Qotei aqa anjam nami marej qaji di a dauryosiqa Devit aqa lenj dena tamo bei giltosiqa qarinyonaq Israel gagoq bej. Tamo di aqa ñam Yesus. A na iga oqajqa deqa qarinyonaq bej.

²⁴ “Yesus a wau utru atosaisonaqa Jon a namoqna bosiqa Israel tamo ungasari nangi endegsi minjroqnej, ‘Ningi are buliybqa e na ningi yansngwai.’ ²⁵ Osiqa aqa wau koboqa laqnaqa a na nangi olo endegsi minjrej, ‘Ningi e qa kiersib mareqnub? E nami merngem, e Kristus sai. Kristus a ijo qoreq na bqas. Aqa ñam kobaquja. E ñam saiqoji. E tamo lanaj. Deqa e na Kristus kangalyqajqa e tamo bolesai.’ Jon a nami degsi marej.

²⁶ “O ijo was ningi quiye. Qotei na iga Abraham aqa moma iga ti ningi sawa bei bei qaji tamo Qotei aqa sorgomq di unub qaji ningi ti oqajqa deqa marsiq Yesus aqa anjam qarinyqo gagoq bqo. ²⁷ Tamo ungasari kalil Jerusalem qureq di unub qaji nangi ti nanggo gate kokba ti nangi na Yesus tigeltosib aqa jejamu laja gisanjosib a qalib moiqajqa anjam kereteb. Di kiyaqa? Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji di nangi poinjrosai deqa. Qotei aqa medabu o tamo nanggo anjam yori bati gaigai sisiyeqnub qaji di aqa damu dego nangi poinjrosai. Utru deqa nangi na Yesus tigeltosib aqa jejamu laja gisanjosib a qalib moiqajqa anjam keretosib qalnab moiej. Nanggo kumbra dena nangi Qotei aqa medabu o tamo nanggo anjam nami nengrenyeb qaji di dauryosib yeb. ²⁸ Nangi une bei Yesus aqa jejamuq di unosai. Yim nangi a qalsib moiotqajqa deqa. Deqa nangi gisanjosib une bei aqa jejamuq di laja qamsib Pailat minjeb, ‘Yesus a une ti. Deqa ni na namburbasq di gaint.’ Degsib minjnabqa a na Yesus osiq qaja tamo nanggo banq di atnaqa nangi na qalnab moiej. ²⁹ Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nangi nami nengrenyeb qaji di Juda nangi dauryosib yeb. Agi nangi na Yesus qaleb. Osib Yesus namburbasq dena osib subq ateb. ³⁰⁻³¹ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiqa tamo nangi nami a ombla na Galili sawa uratosib Jerusalem qureq aieb qaji nanggo ñamdamuq dia bati gargakoba branteqnaqa nangi unoqneb. Deqa bini nangi Yesus qa anjam saosib laqnaqqa Juda tamo ungasari kalil nangi queqnub.

³² “Nami Qotei na gago moma nangi endegsi minjrej, ‘E na Kristus qarinyitqa a nungoq bosim ningi oqas.’ Qotei aqa anjam bole di aqo

Barnabas wo na ningi merngeqnum. ³³Qotei na aqa anjam di dauryosim Yesus qarinyim gagoq bqajqa deqa marsiq a na Yesus olo subq na tigeltej. Gago moma nanjo leŋ agi iga. Deqa a gagoq bej. Anjam deqa nami Devit a louqa buk miligiq di endegsi nengrenyej,

‘Ni ijo angro bole.

Bini e ni nambabtmonum.’

Devit a nami lou namba 2q di anjam di nengrenyej. ³⁴Onaqa bunuqna Yesus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej. Deqa Yesus a olo moiqasai. Aqa jejamu subq di qusaqasai dego. Agi Qotei a nami endegsi marej, ‘E ningi eleŋotqa ningi ijo segi tamo ungasari boledamu sosib nambile oqab. Ijo anjam di e bole dauryqai. E uratqasai. Agi anjam deqaji e nami Devit minjoqnem.’ Qotei a nami degsi marej. ³⁵Deqa ningi quie. Nami Devit na Qotei endegsi minjej, ‘Ni na ino segi angro bole Kristus nami giltem qaji a subq di uratim qusaqasai.’ Devit a nami degsi Qotei minjsiq agi louqa buk miligiq di nengrenyej. ³⁶Ningi qalie, Devit a mandor koba sosiq a Qotei aqa areqalo dauryoqnsiq Israel tamo ungasari nangi geregere taqatnjroqnej. Bunuqna a moinaqa aqa jejamu osib subq ateb. Aqa moma nangi nami subq ateleŋeb a degsib subq ateb. Onaqa aqa jejamu subq di qusaej. ³⁷Ariya tamo Qotei na subq na tigeltej qaji aqa jejamu subq di qusaosai. Tamo di agi Yesus. ³⁸O ijo was, ningi geregere poŋgem. Yesus qujai di aqa ñam na Qotei a nunjo une kobotetŋwas. Iga Yesus qujai deqa anjam plaltoqnsim ningi merngeqnum. ³⁹Ningi Moses aqa dal anjam dauryqab dena Qotei a nunjo une kobotetŋwasai. Ningi dena Qotei aqa nãdamuq di une saiqoji sqa keresai. Tamo nangi Yesus qa nanjo areqalo singilatqab qaji nangi segi Qotei na une kobotetnjrimqa nangi aqa nãdamuq di une saiqoji sqab. ⁴⁰Deqa ningi geregere nã atsib soqniye. Gulube kalil Qotei aqa medabu o tamo nangi nami deqa maroqneb qaji di nunjoq bo uge. Agi nami nangi na nunjo moma nangi anjam endegsib minjroqneb, ⁴¹‘O ijo anjam misilinyo qaji tamo ningi quie. Nunjo bati endeqa e na maŋwa bei osorŋgitqa ningi unsib tulaŋ prugelenqab. Tamo bei na ijo singila di unsiq deqa saingwo qamu ningi qusib gisaŋ qa maronub qamu. Ningi bole qa marosai qamu. Deqa ningi tulaŋ padalougetqab.’” Pol a na Juda tamo ungasari nangi anjam degsi minjreb.

⁴²Onaqa lou koboonaqa Pol wo Barnabas wo nangi Qotei talq dena oqedonabqa tamo ungasari nangi na minjreb, “Yori bati bei qa ningi bosib anjam deqaji olo mergibqa iga quqwom.” ⁴³Bati deqa tamo ungasari tulaŋ gargekoba nangi Pol wo Barnabas wo nanjo anjam qusib nangi aiyel daurnjreb. Juda tamo ti sawa bei bei qaji tamo nami Juda nanjo louqa kumbra dauryoqneb qaji nangi ti Pol wo Barnabas wo nangi daurnjreb. Deqa nangi aiyel na nanjo are singilatetnjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei a ningi qa are tulaŋ boleyeqnu deqa ningi aqa areqalo geregere dauryoqnsib soqniye.”

⁴⁴Onaqa yori bati bei qa tamo ungasari kalil Antiok qureq di soqneb qaji nanqi Qotei aqa anjam quqwa marsibqa bosib Qotei talq di koroeb. ⁴⁵Tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Pol aqa anjam quqwajqa bosib koroonabqa Juda tamo kokba nanqi na nanqi unjrsibqa are minjin oqetnjrnaqa Pol a anjam mareqnaqa nanqi na aqa anjam gegentoqnsib a misilinyoqneb. ⁴⁶Deqa Pol wo Barnabas wo nanqi na Juda tamo kokba nanqi singila na endegsib minjreb, “Qotei na aqo Barnabas wo qarinqosiq mergej, ‘Ningi aisib namoqna Juda nango segiq di brantoqnsib ijo anjam minjroqniye.’ Qotei na iga degsi mergej deqa iga bosim Qotei aqa anjam ningi Juda tamo ungasari namoqna merngonum. Merngonumqa agi ningi na gago anjam qusib gotranjonub. Nungo kumbra dena ningi nungo segi jeamuq di une atsib ningi nambile gaigai sqajqa gam uratonub. Deqa ningi quye. Bini aqo ayel ningi uratngsimqa sawa bei bei qaji tamo nanqoq gilsim Qotei aqa anjam nanqi minjroqnqom. ⁴⁷Iga degyqom. Di kiyaa? Tamo Koba Qotei na nami iga segi segi endegsi mergej, ‘E na ni qarinqmitqa ni pulon bul sosim aisim sawa bei bei qaji tamo nanqoq di brantoqnsim ijo anjam minjroqnmqa nanqi qusib are bulyosib ambru uratosib suwanjoq bqab. Ni sawa sawa kalilq dia tamo ungasari nanqi anjam endegsim minjroqne, “Ningi are bulyosib Qotei aqaq babqa a na ningi oqas.” Ni aisim sawa bei bei qaji tamo nanqi anjam degsim minjroqne.”

⁴⁸Onaqa sawa bei bei qaji tamo nanqi Pol aqa anjam di qusibqa nanqi tulan areboleboleinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa anjam binijeb. Deqa qure dia tamo ungasari kalil Qotei na nami nambile gaigai sqajqa giltjnrej qaji nanqi are bulyosib Yesus qa nango areqalo singilateb. ⁴⁹Bati deqa Tamo Koba Qotei aqa anjam tulan kobaosiq sawa di keretej. ⁵⁰Onaqa Juda tamo qudei nanqi Pol wo Barnabas wo nango kumbra di unsibqa nanqi tulan minjin oqetnjrnaqa uqa kokba qudei Qotei qa louoqneb qaji nanqi ti qure deqa gate kokba ti nango are ugetetnjrnabqa nanqi tigelosib Pol wo Barnabas wo nanqi tulan ugeugeinjrsib nanqi ayel qure dia sqajqa singila na saidnjrsib nanqi winjrnab gileb. ⁵¹Deqa nanqi ayel nango singa tumbrum butuyosib Antiok qure uratosib Aikoniam qureq aieb. Nango ayel kumbra di Antiok tamo ungasari nanqi unsib nango segi une qalieqajqa deqa nanqi ayel kumbra di yeb. ⁵²Bati deqa Antiok qureq dia Qotei aqa Mondor a tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nango are miligiq aioqnsiq nanqi singilatnjreqnaqa nanqi tulan areboleb oleinjroqnej.

**Barnabas wo Pol wo nanqi Aikoniam qureq dia
Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb**

14

¹Ariya Pol wo Barnabas wo nanqi Aikoniam qureq di brantosib Juda nango Qotei tal miligiq gileb. Gilnabqa tamo ungasari

nangi koroesonabqa tigelosib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. Minjreknabqa tamo ungasari tulan gargekoba Juda ti Grik ti nango aiyel anjam dena are qametnirnaqa nangi are bulyosib Yesus qa nango areqalo singilateb. ²Ariya Juda tamo qudei Pol wo Barnabas wo nango anjam quqwa urateb qaji nangi na sawa bei bei qaji tamo nango are ugetetnirnaabqa nangi tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi qa ugeosib misilinyoqneb. ³Deqa nangi aiyel Aikoniam qureq dia sokobaiyosib Tamo Koba Qotei a tamo ungasari nangi qa are tulan boleiyeqnu anjam di minjroqneb. Nangi aiyel ulaosai. Tamo Koba Qotei na nangi aiyel singila enjreknabqa nangi manwa gargekoba yoqneb. Nango kumbra dena Tamo Koba Qotei na tamo ungasari nangi osornjroqnej, nango aiyel anjam di bole. ⁴Ariya Aikoniam qureq dia tamo ungasari nangi Pol wo Barnabas wo nango anjam quoqnsib poelejeb. Qudei nangi Juda nangi daurnjreb. Qudei nangi Pol wo Barnabas wo nangi daurnjreb. ⁵Onaqa Grik tamo qudei ti Juda tamo qudei ti nango tamo kokba ti nangi aiyel qa minjin oqetnirnaqa maroqneb, “Iga nangi aiyel meni na ñumsim moiottjrqom.”

**Barnabas wo Pol wo nangi Likonia sawaq dia Yesus
aqa anjam bole minjre minjre laqneb**

⁶Degsib mareknabqa nangi aiyel qusibqa jaraosib Likonia sawaq gileb. Gilsib sawa dia Listra qure ti Derbe qure ti qure qudei dego nangoq di brantoqneb. ⁷Brantoqnsib dia Yesus aqa anjam bole nangi minjre minjre laqneb.

⁸Ariya Listra qureq dia tamo bei ai miligiq na singa qandamo ñambabej qaji soqnej. A nami walwelosaijoqnej. Aqa singa singila saiqoji. Awogaigaisoqnej. ⁹Bati deqa Pol na Qotei aqa anjam palontsiq tamo ungasari nangi minjreknabqa tamo di a quoqnej. Onaqa Pol na tamo di koqyosiq aqa areqalo unej aqa areqalo qujai Qotei na a boletbqa kere. ¹⁰Degsi unsiq deqa tamo di metosiq minjej, “Ni tigel.” Minjnaqa a tigeloqujatosiq walwelej.

¹¹Pol a kumbra di yonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi unsibqa nango segi Likonia anjam na tulan koba lelenoqnsib maroqneb, “Ningi uniye. Gago qotei nangi tamo bulyosib gagoq bonub.” ¹²Nangi degsib are qalsib deqa Barnabas minjeb, “Ni gago qotei Sus.” Ariya Pol a Qotei aqa anjam plaltosiq maroqnej deqa nangi na minjeb, “Ni gago qotei Hermes.” ¹³Qure polomq dia nango qotei Sus aqa atra tal soqnej. Deqa atra tamo gate a na bulmakau qudei osiq ñam so na walatnjrsiq Pol wo Barnabas wo nangi aiyel atrainjrqa marsiqqa tamo ungasari gargekoba joqsiq nangi koba na qure polomq gileb.

¹⁴Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo aiyel Barnabas wo Pol wo nangi di qusibqa are tulan gulubeinjrnaqa nango segi gara bumbranyosib

gurgur ti tamo ungasari nango ambleq aisib tulan koba lelenosib minjreb, ¹⁵ “O tamo ungasari, ningi kiyaga kumbra endi yeqnub? Aqo aiyel mandam tamo, ningi ti kere. Aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole ningi merngeqnum. Ningi are bulyosib qotei gisa gisan endi torei uratosib Qotei nambile gaigai unu qaji a qa nungo areqalo singilatqajqa deqa aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole ningi merngeqnum. Qotei agi a na lan ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil ti gereiyej. ¹⁶ Bole, nami Qotei na sawa bei bei qaji tamo nangi uratnjreqnaqa nangi nango segi areqalo dauryosib laqneb. ¹⁷ Bati deqa Qotei a ningi qa uliosaioqnej. Ningi a qa qalieqajqa deqa a bati gaigai ningi geregereingqnej. A lan goge dena awa engeqnaqa ingi uyo kalil aqa bati qa melieqnaqa ningi bati gaigai uyoqnsib areboleboleingqnej.” ¹⁸ Onaqa tamo ungasari nangi Pol wo Barnabas wo nango anjam di qusib quosaibulosib olo minjreb, “Ningi gago qotei.” Degsib minjroqnsib nangi aiyel atrainjrqaqa tulan singilaeqnaq nangi na saidnjroqneb.

¹⁹ Onaqa Juda tamo qudei nangi Antiok dena ti Aikoniam dena ti walwelosib Listra qureq beb. Bosib dia tamo ungasari nango are ugetetnjrnabqa nangi tigelosib Pol menin na qaleb. Osib a girinyosib gilsib qure qalaq di ateb. Nangi are qaleb, “A moiqo.” ²⁰ Onaqa tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi bosib Pol a mandamq di neiesonaq a kainyosib tigelesonabqa a tigelosiq olo qure miligiq aiej. Nebeonaqa a na Barnabas osiq ombla na walwelosib Derbe qureq gileb.

Barnabas wo Pol wo nangi na tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nango are singilatetnjroqneb

²¹ Nangi aiyel Derbe qureq di sosib Yesus aqa anjam bole plalteqnaqqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi qusib are bulyoqnsib Yesus qa nango areqalo singilatoqneb. Bunuqna nangi aiyel olo puluosib qure kalil nangi nami laqneb qaji deq olo giloqneb. Listra qure ti Aikoniam qure ti Antiok qure ti deq giloqneb. ²² Nangi aiyel degsib giloqnsibqa tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nango are singilatetnjroqnsib minjroqneb, “Ningi Yesus qa nungo areqalo singilatosib soqniye. Bole, ningi gulube gargekoba itelenoqnqab. Di ungum. Gulube nungoq boqniqbqa Qotei a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngoqnqas.” ²³ Ariya qure kalil nangi aiyel nami laqneb qaji deq olo giloqnsibqa Kristen gate atelenoqneb. Osib ingi ti ya ti uratosib nangi qa pailiosib Tamo Koba Yesus agi nangi a qa nami nango areqalo singilateb qaji aqa banq di ateb.

Barnabas wo Pol wo nangi Antiok qure Siria sawaq di unu qaji deq olo aieb

²⁴ Bunuqna Barnabas wo Pol wo nangi aiyel Pisidia sawa amble potosib walwelosib Pamfilia sawaq di branteb. ²⁵ Brantosib Perga qureq aisib

dia Yesus aqa anjam palontosib minjroqneb. Dena tigelosib Atalia qureq aieb. ²⁶Aisib dena qobuŋ gogetosib aisib Antiok qure agi nami nanŋi aiyel dena tigelosib walweleb qaji di olo branteb. Dia nami Yesus aqa tamo unŋasari nanŋi koroosib Qotei na nanŋi aiyel aqaryainjrim singila na wauoqnqajqa deqa Qotei pailyosib nanŋi aiyel qarinnjrnab gileb. Ariya nanŋi aiyel wau di kobotosib puluosib qure deq olo aieb. ²⁷Aisib Yesus aqa tamo unŋasari nanŋi koroinjrsibqa nanŋi aiyel qure qureq dia laqnsibqa Qotei na nanŋi aqaryainjreqnaqa nanŋi kumbra kalil yoqneb qaji deqa nanŋi sainjroqneb. Sainjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji tamo nanŋi dego gam waqtetnjreqnaqa nanŋi are bulyoqnsib Yesus qa nango areqalo singilateqneb.” ²⁸Ariya nanŋi aiyel Antiok qureq dia tamo unŋasari Yesus dauryoqneb qaji nanŋi koba na sokobaiyesoqneb.

**Kristen tamo unŋasari nanŋi Jerusalem qureq
dia anjam gereiyqajqa deqa koroeb**

15 ¹Bati bei Yesus aqa tamo unŋasari Jerusalem qureq di soqneb qaji nango ambleq na Juda tamo qudei nanŋi tigelosib Judia sawa uratosib walwelosib Antiok qureq gileb. Gilsib dia Kristen tamo unŋasari nanŋi endegsib minjreb, “Ninŋi Moses aqa dal anjam dauryosib muluŋ unqab di Qotei a ninŋi oqas. Ninŋi muluŋ unqasai di Qotei a ninŋi oqasai.” ²Degsi minjrnabqa Pol wo Barnabas wo nanŋi qusibqa njirinkobaosib nanŋi ti anjam na qotoqneb. Onaqa Kristen tamo unŋasari nanŋi di qusibqa nanŋi koroosib anjam endegsib kereteb, “Iga na Pol wo Barnabas wo Yesus aqa tamo qudei ti nanŋi qarinnjrim Jerusalem qureq aisib dia Yesus aqa angro 12-pela nanŋi ti Kristen gate ti koba na koroosib anjam di gereiyqab.”

³Nanŋi degsib anjam keretosib nanŋi qarinnjrnab aieb. Nanŋi aioqnsibqa Fonisia sawa ti Samaria sawa ti dia Kristen tamo unŋasari nanŋi itnjroqnsibqa endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji tamo unŋasari nanŋi dego are bulyetnjreqnu.” Degsib minjreqnab nanŋi quoqnsib tulaŋ areboleboleinjroqnej.

⁴Ariya nanŋi aisib Jerusalem qureq di brantonabqa Yesus aqa tamo unŋasari kalil nanŋi ti Yesus aqa angro 12-pela nanŋi ti Kristen gate kokba ti nanŋi na minjreb, “Ninŋi kere bonub. Bonub degamqa ninŋi sawa bei beiq dia Qotei aqa anjam qa wauoqneb deqa iga saigib iga quqwom.” Onaqa Pol wo Barnabas wo Qotei na singilatnjreqnaqa sawa bei beiq dia wau kalil yoqneb qaji deqa nanŋi sainjrnab queb. ⁵Nanŋi kalil qusibqa tamo qudei nami Farisi nango ambleq di soqneb qaji nanŋi tigelosib mareb, “Sawa bei bei qaji tamo nanŋi Yesus qa nango areqalo singilatqa osib muluŋ dego unsib Moses aqa dal anjam dauryoqnqab di kere. Nanŋi Yesus qa nango areqalo laŋa singilatqab di keresai.”

6-7 Nangi degsib marnabqa Yesus aqa angro 12-pela nangi ti Kristen gate kokba ti nangi anjam di qusibqa nangi anjam di gereiyqajqa koroosib anjam gargekoba marelenoqneb. Onaqa Pita a tigelosiqqa nangi endegsi minjrej, “O ijo was kalil, e na anjam bei ningi merngit quie. Ningi qalie, Qotei a nami nungo ambleq dena e giltbosiqqa merbej, ‘O Pita, e ni qarimmitqa ni gilsimqa sawa bei bei qaji tamo nangi Tamo Koba Yesus aqa anjam bole minjroqnmqa nangi quqnsibqa Yesus qa nango areqalo singilatqonqab.’ Qotei na e degsi merbej. 8 Qotei a tamo kalil nango areqalo qalie. Deqa a na aqa Mondor Bole nami iga egej dego kere sawa bei bei qaji tamo nangi dego enjreqnu. Aqa kumbra dena a na iga osorgeqnu, a na sawa bei bei qaji tamo nangi dego oqajqa are qaleqnu. 9 Qotei a gam bei na iga Juda tamo ungasari elenjosim olo gam bei na sawa bei bei qaji tamo nangi elenqasai. Nangi ti iga ti koba na Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai Qotei na iga are bulyetgosim gago une kobotetgwas. 10 Deqa ningi kiyaa Kristen tamo ungasari nangi muluṅ unsib Moses aqa dal anjam dauryqajqa anjam di minjroieqnu? Nungo kumbra dena ningi na nangi gulube koba enjreqnu. Gulube di nami gago moma nangi oqa keresai. Bini iga na dego gulube di oqa keresai. Ningi endegsib are qalonub kio, ‘Qotei a gago kumbra di unqasai.’ Degosib ningi yonub. 11 Iga endegsi poigwo. Tamo Koba Yesus a iga qa are tulanṅ boleyeqnu aqa kumbra dena Qotei na iga oqas. Dego kere kumbra dena qujai Qotei na sawa bei bei qaji tamo nangi dego oqas.”

12 Pita a na nangi anjam degsi minjrnaqa nangi kalil aqa anjam di qusibqa nangi mequmesoqneb. Onaqa Barnabas wo Pol wo nangi kamba tigelosib Qotei na nami nangi aiyel singilatnjreqnaqa nangi sawa bei bei qaji tamo nango ambleq dia manṅwa gargekoba yoqneb deqa nangi sainjrnaṅb queb.

13 Sainjrsib koboonaqa Jems a kamba tigelosiqqa nangi kalil endegsi minjrej, “O ijo was kalil, e na anjam bei ningi merngit quie. 14 Saimon a mergwo, ‘Qotei a nami sawa bei bei qaji tamo nango ambleq dena aqa segi tamo ungasari nangi oqa marsiq giltnjrej.’ Saimon a iga degsi mergwo. 15 Saimon aqa anjam de ti Qotei aqa medabu o tamo nango anjam nami nengrenyeb qaji de ti utru qujai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi nengrenyej, 16 ‘Tamo Koba Qotei a marqo, “Bunuqna e olo bosiy Devit aqa tal ulonej qaji di olo tigeltqai. Tal aqa ingi ingi kalil ugeelenṅeb qaji di dego bunuj atelenqai. 17 Amqa sawa bei bei qaji tamo nangi e itbqa maroqnsib ijoq boqnqab. E na nangi giltnjritqa nangi ijo segi tamo ungasari sqab.” 18 Tamo Koba Qotei aqa anjam di a nami babtej agi bini olo babtosiṅ mareqnu.’ Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam degsi nengrenyej.

19 “Deqa ijo areqalo endegsi mernṅwai. Sawa bei bei qaji tamo nangi are bulyoqnsibqa Qotei aqaq boqnibqa iga nangi gulube bei enjrqasai.

²⁰Iga anjam qujai endegsim nengrenyosim nanogo qarinyqom, ‘O was qu, ningi na qotei gisan atrainjro qaji ingi bei uyaib. Ningi sambala kumbra yaib. Wagme sil na kakoro tontnjrnab morenejeb qaji di ningi uyaib. Wagme len ti dego uyaib.’ Iga anjam qujai di nengrenyosim sawa bei bei qaji tamo nanogo qarinyqom. ²¹Iga qalie, tulan nami qure qure kalilq dia Juda nanqi na Moses aqa dal anjam palontoqneb agi bini palonteqnub. Agi nanqi yori bati gaigai nango Qotei talq dia Moses aqa dal anjam degsis sisiyeqnub.”

**Nanqi anjam bei nengrenyosib sawa bei
bei qaji tamo nanqi qa qarinyeb**

²²Jems a na nanqi kalil anjam degsi minjrnaqa Yesus aqa angro 12-pela nanqi ti Kristen gate kokba ti Yesus aqa tamo ungasari kalil nanqi ti anjam di qusib kereonaq koba na gereiyeb. Gereiyosib nango ambleq dena tamo aiyel giltjnreb. Tamo aiyel di qarijnjrib Pol wo Barnabas wo daurnjrsib Antiok qureq aisib anjam gereiyeb qaji di Yesus aqa tamo ungasari Antiok qureq di soqneb qaji nanqi deqa sainjrqaqja giltjnreb. Tamo aiyel giltjnreb qaji nango nam Judas aqa nam bei Barsabas wo Sailas wo. Nanqi aiyel Kristen gate kokba soqneb. ²³Yesus aqa tamo ungasari Jerusalem qureq di soqneb qaji nanqi na anjam di nengrenyosib nanqi aiyel enjrnabqa Antiok qureq osi aieb. Nanqi na anjam endegsis nengrenyeb,

“O Yesus aqa tamo ungasari kalil Antiok qureq di unub qaji, kaiye. Iga na anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum. Iga nungo Kristen was. Iga Yesus aqa angro 12-pela iga ti Kristen gate kokba iga ti anjam endi nengrenyosim ningi qa qarinyonum. Sawa bei bei qaji tamo Antiok qure ti Siria sawa ti Silisia sawa ti dia unub qaji ningi qa anjam endi qarinyonum. ²⁴Iga nami anjam endegsi quem. Tamo qudei nanqi gago ambleq na tigelosib nungoq gilsib nango segi areqalo na anjam bei merngsib dena nungo areqalo niñaqyetnegeb. Tamo nanqi di iga na qarijnjrosai. ²⁵Deqa iga kalil koroosim areqalo qujaitosim tamo aiyel giltjnrsimqa agi ningi qa qarijnjronum. Nango nam Judas wo Sailas wo. Nanqi aiyel gago was boledamu aiyel Barnabas wo Pol wo nanqi daurnjrsib nungoq bonub. ²⁶Nanqi aiyel gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa nam singila na ojsib waueqnub. Jeu tamo nanqi na nanqi aiyel numib morenqajqa mareqnab nanqi ulaosaieqnub. ²⁷Deqa iga na nanqi aiyel qarijnjronum nungoq bonub. Nanqi aiyel na gago anjam nengrenyonum qaji endi ningi olo merngib quqwajqa deqa bonub. ²⁸O was ningi quiyee. Iga kalil Qotei aqa Mondor ombla na areqalo qujaitosim anjam endegsi qosonum. Iga ningi gulube koba engwasai. Ningi gago anjam truquyala endi segi qusib dauryqab di kereqas. Gago anjam truquyala agiende. ²⁹Ningi na qotei gisan atrainjro qaji ingi bei uyaib. Wagme len ti uyaib.

Wagme sil na kakoro tontnjrnab moreneb qaji di uyaib. Sambala kumbra dego yaib. Ningi kumbra di segi dauryqab di ningi geregere sqab. Koboqo.” Yesus aqa tamo ungasari Jerusalem qureq di soqneb qaji nangi na anjam degsib nengrenyeb.

³⁰Nengrenyosib tamo nangi di enjrsib qarijnjnab Antiok qureq aieb. Aisib dia Yesus aqa tamo ungasari nangi koroinjrsibqa anjam nengrenyeb qaji di enjreb. ³¹Onaqa nangi kalil anjam di sisiyosib anjam dena nango are singilatetnjrnaqa nangi tulan areboleboleinjrej. ³²Judas wo Sailas wo nangi Qotei aqa medabu o qaji tamo. Deqa nangi aiyel anjam olekoba Yesus aqa tamo ungasari nangi minjrnab qunabqa anjam dena nango are singilatetnjrej. ³³Nangi aiyel bati qudei Antiok qureq di sonabqa bunuqna Yesus aqa tamo ungasari nangi na minjreb, “O gago was ningi aiyel olo aiiye.” Degsib minjrsib qarijnjnabqa nangi Yesus aqa angro 12-pela Jerusalem di soqneb qaji nanngoq olo aieb. ³⁴Ariya Sailas a areqalo bei osiq Antiok qureq di sqajqa marsiq soqnej. Judas a segi aiej. ³⁵Onaqa Pol wo Barnabas wo nangi Antiok qureq di sosibqa Yesus aqa tamo qudei ti koba na wauoqnsibqa Tamo Koba Qotei aqa anjam plaltoqnsib tamo ungasari nangi minjroqneb.

Pol wo Barnabas wo nangi aiyel njirinkobaosib poeb

³⁶Onaqa bati bei Pol na Barnabas minjej, “Aqo aiyel nami qure qureq walweloqnsimqa Tamo Koba Qotei aqa anjam plaltosim minjroqnem. Deqa iga qure kalil deq olo gilsimqa Yesus aqa tamo ungasari nangi olo unjrqom. Nangi kiersi unub kio di unjrqom.” ³⁷Onaqa Barnabas na Pol minjej, “Di kere. Iga Jon olo osim iga koba na gilqom.” Jon aqa ñam bei Mak. ³⁸Onaqa Pol na Barnabas minjej, “Mak a nami iga koba na wauqa gilnamqa Pamfilia sawaq dia a na iga uratgosiq olo Jerusalem aiej. Deqa iga a olo osi gilqasai.” ³⁹Pol na Barnabas anjam degsi minjnaqa nangi aiyel njirinkobaosib poeb. Deqa Barnabas a Mak osiqa qobun na Saiprus nuiq gileb. ⁴⁰Ariya Pol a Sailas osiqa ombla na wauqa gileb. Tamo Koba Qotei na nangi aiyel aqaryainjrim singila na wauqajqa deqa Yesus aqa tamo ungasari nangi na nangi aiyel qa Qotei pailyosib nangi aiyel qarijnjnab gileb. ⁴¹Nangi aiyel gilsib Siria sawa ti Silisia sawa ti ambleq na walweloqnsibqa qure qure kalilq dia brantoqnsibqa Yesus aqa tamo ungasari nangi itnjroqnsib nangi Qotei aqa anjam minjroqnsib singilatnjroqneb.

Pol a Timoti osiq ombla na walweloqneb

16 ¹Onaqa bati bei nangi aiyel walwelosib Derbe qureq di branteb. Dena tigelosib Listra qureq gileb. Dia tamo bei soqnej aqa ñam Timoti. A Yesus qa aqa areqalo singilatej qaji. Timoti aqa aniqali a Juda qaji unja. A dego Yesus qa aqa areqalo singilatej qaji. Timoti aqa siqali

a Grik qaji tamo. ²Listra qure ti Aikoniam qure ti dia Yesus aqa tamo ungasari nanngi maroqneb, “Timoti a tamo bolequja.” ³Onaqa Pol a Timoti osim ombla na walwelqajqa marsiqa a osiq muluŋ waiyej. Di kiyaqa? Juda tamo ungasari sawa dia soqneb qaji nanngi endegsib qalieeb, “Timoti aqa siqali a Grik qaji tamo.” Nanngi degsib qalieeb deqa Pol na Timoti osiq muluŋ waiyej. ⁴Muluŋ waiysiqa nanngi aiyel ombla na gilsib qure qureq dia walweloqnsibqa anjam nami Yesus aqa angoro 12-pela nanngi ti Kristen gate kokba ti Jerusalem dia gereiyeb qaji di Yesus aqa tamo ungasari nanngi qusib dauryqajqa deqa minjroqnsib laqneb. ⁵Bati deqa Pol wo Sailas wo nanngi na Yesus aqa tamo ungasari nanngi itnjroqnsibqa Qotei aqa anjam minjreqnab anjam dena nango are singilatetnjroqnej. Deqa bati gaigai tamo ungasari gargekoba nanngi are bulyoqnsibqa Yesus aqa tamo ungasari nango miligiq aieqnab nanngi tulan kobaoqneb.

Pol a ŋeiobilqeibulosiqa Masedonia tamo bei unej

⁶Bati bei Pol na Sailas na Timoti na nanngi qalub walwelosib Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia Qotei aqa anjam mare mare giloqneb. Nanngi nami Esia sawaq dia Yesus aqa anjam marqa laqnabqa Qotei aqa Mondor na nanngi saidnjrej. ⁷⁻⁸Deqa nanngi Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia laqnsibqa dena walwelosib Misia sawaq di branteb. Dena Bitinia sawaq gilqa laqnabqa Yesus aqa Mondor na nanngi saidnjrnaqa nanngi Misia sawa amble potosib aisib torei Troas qureq di branteb. ⁹Ariya nanngi Troas qureq di sosibqa qolo Pol a ŋeiobilqeibulosiqa Masedonia tamo bei unej. Masedonia tamo di bosiq Pol aqa ulatamuq di tigelosiq minnej, “Ni Masedonia bosim Qotei aqa anjam na iga aqaryaige.” ¹⁰Pol a ŋeiobilqei degsi unej deqa iga tigelosim Masedonia sawaq aiem. Iga endegsi poigej, “Qotei na iga Masedonia sawaq dia tamo ungasari nanngi Yesus aqa anjam minjrqajqa deqa metgwo.”

Lidia a Yesus qa aqa areqalo singilatej

¹¹Ariya iga Troas qureq dena qobuŋ gogetosim Samotres nui tinjosim aiem. Aisim nui di buŋjosim nebeonaqa Neapolis qureq di tiryem. ¹²Dena iga singa na walwelosim Filipai qureq di brantem. Qure di nami Rom nanngi bosib awoeb qaji. Qure di Masedonia nango qure kobaquja. Iga aisim bati gargekoba yala qure dia soqnem. ¹³Onaqa Juda nango yori bationaqa iga qure polomq aisim ya qalaq di brantem. Iga are qalem, “Ya qalaq di Juda nango pailyo sawa unu kio?” Degosim aiem. Aisim ungasari qudei dia koroesonab nanngi itnjrsimqa nanngi koba na awoosim Qotei aqa anjam minjroqnem. ¹⁴Nango ambleq di uŋa bei soqnej aqa ñam Lidia. A gara lent oqnsiq qarinyeqnaqa tamo nanngi na awaiyoqneb. Di aqa silali wau. Aqa qure utru Taiataira. A Qotei qa louoqnej qaji uŋa. A ya qalaq di sonaqa Pol na bosiq itej. Bati deqa Qotei na aqa areqalo waqtetonaqa

a Pol aqa anjam qusiq poiyoanaqa are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa singilatej. ¹⁵Deqa tamo ungasari Lidia aqa talq di soqneb qaji nangi ti Lidia a ti yanso eb. Onaqa Lidia na iga mergej, “E are bulyosim Tamo Koba Yesus qa ijo areqalo singilatonum ningi bole edegosib bosib ijo talq endia iga koba na sqom.” Lidia a tulanj singilaej deqa iga aqa talq dia a ombla na soqnem.

**Tamo qudei nangi Filipai qureq dia Pol wo Silas wo
nangi qa jirinosib tonto talq di breinjreb**

¹⁶Ariya bati bei iga olo pailyo sawaq aieqnamqa kanjal uña bei bosiq gamq di iga itgej. Uña di a mondor uge ti soqnej. Mondor uge dena kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtsiq minjeqnaqa a quoqnsiq tamo qudei nangi kamba minjreqnaqa nangi quoqnsib a silali koba yeqnaq osi giloqnsiq aqa tamo kokba nango banq di atoqnej. ¹⁷Iga Pol koba na aieqnamqa uña di a iga daurgoqnsiq tulanj koba lelenqnsiq maroqnej, “Tamo nangi di Tamo Koba Qotei aqa wau tamo. Qotei a ningi oqajqa gam di nangi na osorngeqnub.” ¹⁸Bati gargekoba uña dena anjam degsi maroqnsiq iga daurgoqnej. Onaqa bati bei Pol a uña deqa minjin oqnaqa bulosiq mondor uge di minjej, “E Yesus Kristus aqa ñam na ni mermonum, ni uña di uratosim ulanj.” Degsi minjnaqa mondor uge dena uña di uratosiq ulanej.

¹⁹⁻²⁰Onaqa uña di aqa tamo kokba nangi silali oqajqa gam saiinjnaqa di unsibqa Pol wo Sailas wo nangi qa minjin oqetnjnaqa ojsib koro sawaq joqsib gilsib Rom gate kokba nango ulatamuq dia tigeltjnreb. Tigeltjnrsibqa nango aiyel jejamu laña gisañjrsib Rom gate kokba nangi endegsib minjreb, “Tamo aiyel nangi endena iga tamo ungasari qure endia unum qaji gulube koba egeqnub. Nangi aiyel Juda tamo. ²¹Nangi aiyel kumbra osorgeqnub di iga Rom tamo na dauryqa keresai.” ²²Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nangi anjam di qusibqa Pol wo Sailas wo nangi qa minjin oqetnjnaqa mareb, “Nangi aiyel kumbainjnriye.” Degsib marnabqa Rom gate kokba nangi na nangi aiyel ojsib qaja tamo nango banq di atnabqa nangi na osib gara bumbranyetnjrosib bu toqon na kumbainjnreb. ²³Nangi kumbainjnrogargekobatosib tonto talq di breinjrsib tonto tal taqato tamo a minjeb, “Ni na nangi aiyel singila na tontnjrsim geregere taqatnjresoqne.” ²⁴Degsi minjnabqa a nangi aiyel joqsqa tonto tal miligiq dia warum beiq di breinjrsiq ñamtañ kobaquja na nango singa gitantetjnrej.

²⁵Onaqa qolo jige Pol wo Sailas wo nangi tonto tal miligiq dia Qotei pailyoqnsib loueqnabqa tamo nangi tonto talq di soqneb qaji nangi quoqneb. ²⁶Ariya bati qujai deqa mimin koba dosiq singila na tonto tal renginyonaqa siranme kalil waqeleñeb. Sil kokba kalil tamo nangi

tontnjreb qaji di pamblongeleneb. ²⁷⁻²⁸ Onaqa tonto tal taqato tamo a tigelosiqq nam atej siranme kalil waqelenesonaq unej. Deqa a are qalej, “Tonto tamo kalil nangi jaraionub.” Degsi are qalsiqa aqa serie osiq aqa segi jejamu qalqa laqnaqa Pol a maosiq minjej, “Ni ino segi jejamu qalaim. Iga kalil endi unum. Iga jaraioasai.” ²⁹⁻³⁰ Pol a degsiqa tonto tal taqato tamo di minjnaqa a na qaja tamo qudei nangi metnjrnaq lam osi bosib tonto talq di atnab suwanej. Onaqa a tulan ulaugetosiq gindagindanosiq urur ti warum miligiq gilsiq Pol wo Sailas wo nango singaq dia nam quosiq neiej. Dena tigelosiqq nangi aiyel joqsi oqedosiq nenemnrej, “O tamo kokba aiyel, e kumbra kie yitqa Qotei na e oqas?”

³¹ Onaqa nangi aiyel na minjeb, “Ni Tamo Koba Yesus qa ino areqalo singilatime. Yimqa Qotei na ni ti tamo ungasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nangi ti oqas.” ³² Degsi minjnabqa a na nangi aiyel aqa talq osi gilnabqa nangi aiyel na a ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nangi ti Tamo Koba Yesus aqa anjam plaltosib minjroqneb. ³³ Onaqa qolo qujai deqa tonto tal taqato tamo a na nangi aiyel joqsiqa nango jejamuq di yu yansetnjrej. Osiqa tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nangi koba na are bulyosib Yesus qa nango areqalo singilateb. Osib nangi yanso eb. ³⁴ Onaqa tonto tal taqato tamo a na nangi aiyel joqsiqa aqa talq dia warum bei miligiq gilsib ingi anainjrej. A ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nangi ti tulan areboleboleinjrej. Di kiyaaq? Nangi are bulyosib Qotei qa nango areqalo singilateb deqa.

³⁵ Ariya nebeonaqa Rom gate kokba nangi na qaja tamo qudei nangi qarijnjnab aisib tonto tal taqato tamo di minjeb, “Ni na tamo aiyel di oqeq atim nangi gileb.” ³⁶ Onaqa a nango anjam di qusiqa gilsiq Pol minjej, “Gate kokba nangi na qaja tamo qudei nangi qarijnjonub bosib e endegsi merbonub, ‘Ni na nangi aiyel oqeq atim nangi gileb.’ Nangi e degsi merbonub. Deqa ningi aiyel are lawo na giliye.” ³⁷ Onaqa Pol a anjam di qusiqa qaja tamo nangi minjrej, “Aqo aiyel Rom qaji tamo. Rom gate kokba nangi na gago une bole bei babtosai. Nangi aqo aiyel laja ojsib tamo ungasari nango namdamuq dia kumbaingosib tonto talq di waigeb. Bini nangi lumu na iga olo oqeq atib gilqajqa maronub. Deqa iga gilqasai. Nangi segi bosib iga tonto talq endena oqeq atib gilqom.”

³⁸ Onaqa qaja tamo nangi Pol aqa anjam di qusibqa nangi olo gilsib Rom gate kokba nangi minjnabqa qusib ulaeb. Di kiyaaq? Pol wo Sailas wo nangi Rom qaji tamo degsi marnab queb deqa. ³⁹ Deqa gate kokba nangi Pol wo Sailas wo nango are latetnjrq marsibqa tonto talq aisib minjreb, “Bole, iga grotonum.” Degsib minjnabqa nango aiyel are laonaqa nangi na siran waqtetnjrsib jinga na joqsis oqedeb. Oqedosib nangi aiyel minjreb, “Ningi qure endi uratosib giliye.” ⁴⁰ Degsib minjnabqa nangi aiyel tonto tal uratosibqa walwelosib Lidia aqa talq

gileb. Gilsib dia Yesus aqa tamo ungasari qudei nangi itnjrsibqa Yesus aqa anjam na nango are singilatetnjreb. Osib nangi uratnjrsib qure di uratosib gileb.

**Juda tamo qudei nangi Tesalonaika tamo ungasari nango
are ugetetnjrnabqa nangi Pol wo Silas wo ojqa mareb**

17 ¹Nangi gilsib Amfipolis qureq di brantosib dena walwelosib Apolonia qureq gileb. Dena tigelosib gilsib Tesalonaika qureq di branteb. Dia Juda nango Qotei tal bei soqnej. ²Deqa Pol aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqqa Qotei tal miligiq gilej. Gilsiqqa yori bati qalub qa Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di plaltoqnsiqqa Juda tamo ungasari nangi minjroqnej. ³Pol a na anjam aqa utru geregere plaltosiq endegsi minjroqnej, “Kristus a jaqatinj koba osim moiqa. Moisisim olo subq na tigelqas. Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb unu.” Osiqa minjroqnej, “Yesus agi e ningi a qa merngeqnum qaji a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” ⁴Pol a na nangi anjam degsi minjreqnaqa Juda tamo ungasari qudei nangi aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nango areqalo singilatosib Pol wo Sailas wo nangi daurnjreb. Grik tamo ungasari gargekoba Qotei qa louoqneb qaji nangi ti unja kokba qudei ti nangi dego Yesus qa nango areqalo singilatosib Pol wo Sailas wo nangi daurnjreb.

⁵Nangi daurnjrnab Juda tamo kokba nangi unsib deqa minjin oqetnjrnaqa tamo uge qudei nangi koro sawaq dena elejosib minjreb, “Ningi na tamo ungasari nango are ugetetnjribqa nangi na Pol wo Sailas wo ojgab.” Degsi minjrnabqa nangi na tamo ungasari kalil nango are ugetetnjrnabqa nangi murqumyoqnsibqa Pol wo Sailas wo nangi ojqa marsib gurgur ti Jeson aqa talq gileb. Gilsib dia nangi ayel itnjrsib qure deqa gate kokba nango ulatamuq dia tigeltjnrqa marsib aieb. ⁶⁻⁷Aisib nam ateb Pol wo Sailas wo nangi Jeson aqa talq di sosai. Deqa nangi Jeson laja ojsib Yesus aqa tamo ungasari qudei dego ojelenjosib joqsisib aisib qure deqa gate kokba nango ulatamuq dia tigeltjnjreb. Tigeltjnjrsib olo murqumyoqnsib nango ayel jejamu laja gisanjrsib mareb, “Pol wo Sailas wo nangi qure qure kalilq dia tamo ungasari nango are niñaqyetnjroqnsib laqnub. Agi bini nangi gago qure endeq bonubqa Jeson na nangi joqsiqa aqa talq di ulitnjrqo unub. Tamo ayel dena gago mandor koba Sisar aqa dal anjam uratoqnsib mareqnub, ‘Mandor koba bei unu aqa nam Yesus.’ Nangi ayel degsib mareqnub.” ⁸⁻⁹Nangi gisanj anjam degsib marnabqa qure deqa gate kokba ti tamo ungasari kalil nangi ti anjam di qusibqa nangi minjin oqetnjrnaqa Yesus aqa tamo ungasari qudei ti Jeson ombla minjreb, “Nango ayel une di ningi na awaiyqab. Deqa ningi silali atibqa iga na ningi uratngnam gilqab.” Onaqa nangi silali atnabqa gate kokba nangi na nangi uratnjrnab gileb.

Pol wo Silas wo nan̄gi Beria qureq dia Qotei aqa anjam minjroqneb

¹⁰Onaqa qolo qujai deqa Yesus aqa tamo un̄gasari qure dia soqneb qaji nan̄gi na Pol wo Sailas wo qariñjnab walwelosib gilsib Beria qureq di branteb. Di brantosib Juda nan̄go Qotei tal miligiq gilsib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. ¹¹Juda tamo un̄gasari Beria qureq di soqneb qaji nan̄go kumbra tulan̄ boledamu. Tesalonaika qureq di soqneb qaji nan̄gi ti keresai. Juda tamo un̄gasari Beria qureq di soqneb qaji nan̄gi Qotei aqa anjam quqwajqa tulan̄ areboleboleinjreqnaqa bati gaigai Qotei aqa anjam nami nengren̄yeb qaji di geregere peleiyqneb. Pol wo Sailas wo nan̄go anjam bole kio sai kio di nan̄gi qalieqa marsib deqa bati gaigai nan̄go aiyel anjam ti Qotei aqa anjam nami nengren̄yeb qaji de ti geregere tenemtoqneb. ¹²Deqa qure dia Juda tamo un̄gasari tulan̄ gargekoba nan̄gi are bulyoqnsibqa Yesus qa nan̄go areqalo singilatoqneb. Grik un̄a kokba qudei ti Grik tamo qudei ti nan̄gi dego are bulyosib Yesus qa nan̄go areqalo singilateb.

¹³Onaqa Juda tamo un̄gasari Tesalonaika qureq di soqneb qaji nan̄gi Pol a Beria qureq gilsiq dia dego Qotei aqa anjam maroqnej di qusibqa min̄jiñ oqetjn̄naqa mareb, “Iga Pol qalqom.” Degsib marsibqa Beria qureq bosib dia tamo un̄gasari nan̄go are ugetetnjreb. ¹⁴Degyonabqa Yesus aqa tamo un̄gasari nan̄gi di qusibqa tamo qudei minjn̄abqa nan̄gi na Pol suweiyosib alile aieb. Ariya Sailas wo Timoti wo nan̄gi Beria qureq di soqneb. ¹⁵Tamo nan̄gi Pol suweiyeb qaji nan̄gi a osib koba na tore i Atens qureq aieb. Aisib Atens qureq dia nan̄gi Pol uratosib olo puluqa laqnaabqa Pol na min̄jrej, “N̄ngi puluosib gilsib Sailas wo Timoti wo nan̄gi aiyel min̄jrib ijoq boqujateb.”

Pol a Atens qureq dia Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej

¹⁶Onaqa Pol a nan̄gi aiyel qa Atens qureq di tariñesoqnej. Sosiqa qure ambleq di walweloqnsiqa qotei gisa gisañ nan̄go sulum gargekoba unoqnsiqa are tulan̄ gulubekobaiyoqnej. ¹⁷Ariya a Atens qureq di sosiqa a bati gaigai Juda nan̄go Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda ti Grik tamo un̄gasari Qotei qa louoqneb qaji nan̄gi ti Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Atens nan̄go koro sawaq dia dego a bati gaigai tigeloqnsiqa tamo un̄gasari dia soqneb qaji nan̄gi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. ¹⁸Bati bei Grik nan̄go qalie tamo Atens qureq di soqneb qaji nan̄gi Pol ombla anjam na qoteb. Nan̄gi qudei qalie tamo koba Epikurias aqa skulq dena qalie eb. Nan̄gi qudei skul bei aqa ñam Stoik dena qalie eb. Pol a na nan̄gi endegsi minjroqnej, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa mondon̄ tamo kalil nan̄gi dego subq na olo tigelqab.” Pol a na nan̄gi degsi minjroqnej deqa nan̄gi Pol ombla anjam na qotoqnsib segi segi maroqneb, “Pol a anjam lan̄a lan̄a mareqnu. A anjam kie mergwajqa

bqo?” Ariya tamo qudei nan̄gi endegsib maroqneb, “Pol a qure bei nango qotei qa mergeqnu kio?” ¹⁹Nan̄gi degsib maroqnsib Pol osib nango koro sawa aqa ñam Areopagus deq osi gileb. Osi gilsib nango ambleq di tigeltosib minjeb, “Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru geregere mergimqa iga qusim qalieqom. ²⁰Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru bei. Iga anjam deqaji nami quosaioqnem. Deqa ni na anjam aqa utru geregere mergimqa iga qalieqom.” ²¹Tamo un̄gasari Atens qureq di soqneb qaji nan̄gi ti tamo un̄gasari sawa bei beiq na Atens qureq beleñeb qaji nan̄gi ti bati gaigai koro sawaq dia korooqnsibqa anjam bunu bunuj maroqneb.

²²Deqa Pol a nango koro sawa ambleq di tigelosiq minjrej, “O Atens tamo un̄gasari nin̄gi quie. E nun̄go qureq endia sulum gargekoba uneleñosim dena e qalieonum, nin̄gi qotei gargekoba louoqnajqa are koba qaleqneb. ²³E nun̄go qure ambleq dia walweloqnsimqa nun̄go atra bijal kalil uneleñosim gilsim atra bijal bei dego unonum. Atra bijal di aqa quraq di anjam endegsi nen̄grenyonab sonaq unonum, ‘Atra bijal endi qotei bei iga qaliesai qaji aqa atra bijal.’ O Atens tamo un̄gasari nin̄gi ijo anjam endi quie. E Qotei deqa merñgwai. A Qotei bole. Nin̄gi a qa qaliesai. Nin̄gi a qa laña loueqneb.

²⁴“Qotei di a lañ ti mandam ti ingi ingi kalil dego gereiyelenej. A segi qujai lañ qa ti mandam qa ti Tamo Koba. Deqa atra tal tamo na gereiyo qaji a dia sqasai. ²⁵Iga mandam tamo. Deqa iga na Qotei aqaryaiyosim ingi bei yqa keresai. A ingi bei qa truquosaieqnu. A segi ingi ingi kalil nango utru. A segi na iga ñambile egeqnu. Ingi ingi kalil dego a segi na egeqnu. ²⁶⁻²⁷Qotei dena nami tamo qujai Adam gereiyej. Adam gereiyonaqa aqa leñ nan̄gi paraosibqa sawa sawa kalil kereteb. Qotei na tamo un̄gasari nango segi segi sqajqa bati atelenej. Nango segi segi sqajqa mandam beli dego atelenej. Osiqa endegsi are qalej, ‘Tamo un̄gasari nan̄gi e qa ñamosib gilsib itbqab.’ A degsi are qalej. O Atens tamo un̄gasari nin̄gi quie. Qotei a isaq di sosai. A nun̄go jojomq di unu. ²⁸A segi na iga ñambile egeqnaqa iga mandamq endia sosim walweleqnum. Nun̄go segi qalie tamo qudei nan̄gi nami deqa mareb. Agi nan̄gi endegsib mareb, ‘Iga dego Qotei aqa angro.’ ²⁹Di bole. Iga Qotei aqa angro. Deqa nin̄gi quie. Qotei a sulum bul sai. Tamo nan̄gi gol na silva na meniñ na ti sulum gereiyeqneb Qotei a dego sai. Tamo nango segi bañ na ti qalie na ti sulum gereiyeqneb. Qotei a sulum deqaji bul unu nin̄gi degaib.

³⁰“Nami tamo nan̄gi nanari soqneb. Nan̄gi Qotei qaliesai. Deqa nan̄gi qotei gisa gisañ nango sulum gerein̄jroqnsib bin̄jin̄jroqneb. Bati di Qotei a nango kumbra di unsiqa unosaibulosiqa nan̄gi kambatnjrosaiqnej. Ariya bini Qotei na tamo un̄gasari kalil sawa sawa kalilq di unub qaji nan̄gi endegsi minjreqnu, ‘Nin̄gi are bulyosib kumbra uge uge di uratiye.’ ³¹Qotei a na bati atej unu. Bati di brantimqa a na tamo un̄gasari kalil

nango une qa peginjrqas. Aqa segi kumbra bole na ti aqa Ijiri Yesus Kristus giltej qaji aqa ban na ti nango une qa peginjrqas. Tamo ungasari nangi di qalieqajqa deqa Qotei na Yesus subq na olo tigeltej.”

³²Pol a Atens qureq dia tamo ungasari nangi anjam degsi minjrnaqa nangi Yesus subq na tigelej anjam di qusibqa nangi qudei Pol kikiyeb. Ariya nangi qudei na Pol minjeb, “Anjam di bunuqna ni na olo mergim iga quqwom.” ³³Onaqa Pol a nangi uratnjrsiqa gilej. ³⁴Tamo qudei nangi Pol aqa anjam di qusib poinjrej deqa nangi Yesus qa nango areqalo singilatosib Pol dauryeb. Bei aqa nam Dionisius. A koro sawa deqaji gate bei. Uja bei aqa nam Damaris. Tamo ungasari qudei dego nangi Yesus qa nango areqalo singilatosib Pol dauryeb.

Pol a Korin qureq dia Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej

18 ¹Ariya bati bei Pol a Atens qure uratosiqa walwelosiq Korin qureq gilej. ²Gilsiq dia Juda tamo bei aqa nam Akwila itej. Akwila aqa qure utru Pontus. Nami yala nangi aqa nauqali Prisila wo Itali sawa uratosib Korin beb. Rom nango mandor koba Sisar Klodius a marej, “Juda nangi Rom qureq endia sqasai. Kalil jaraiye.” Deqa nangi aiyel Itali sawa uratosib Korin qureq beb. Bosib Korin qureq di sonabqa Pol a gilsiq nangi itnjrej. ³Pol a nangi ti wau qujai. Deqa nangi koba na Korin qureq di sosibqa silali qa wauoqneb. Nango silali wau agi nangi gara na tal gereiyqneb. ⁴Yori bati gaigai Pol a Juda nango Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda ti Grik ti nangi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Aqa anjam dena nango are qametnjrimqa nangi Yesus qa nango areqalo singilatqajqa deqa anjam minjroqnej.

⁵Onaqa bati bei Sailas wo Timoti wo nangi Masedonia sawa uratosib bosib Korin qureq dia Pol itosib nangi koba na soqneb. Deqa Pol a na aqa silali wau di uratosiqa Qotei aqa anjam segi wauoqnej. Osiqa Juda nango Qotei tal miligiq giloqnsiqa nangi singila na endegsi minjroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” ⁶Degsi minjreqnaqa Juda nangi Pol aqa anjam di qusib gotranyoqnsib Pol misilinyoqneb. Deqa Pol a na aqa segi gara jugo tumbrum butuyosiqa minjrej, “Ningi padalqab di nungo segi une na ningi padalqab. Ijo une na sai. Deqa bini e ningi uratngsiy sawa bei bei qaji tamo nangoq giloqnsiyqa Yesus aqa anjam nangi segi minjroqnqai.” ⁷Pol a na Juda nangi degsi minjrnsiqa nango Qotei talq dena oqedosiq gilsiq tamo bei aqa nam Titius Jastus aqa talq di soqnej. Titius a dego Qotei qa louoqnej qaji tamo. Aqa tal di Juda nango Qotei tal jojomq di soqnej. ⁸Bati deqa Qotei tal taqato tamo aqa nam Krispus a ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nangi ti Pol aqa anjam qusib are bulyosib Tamo Koba Yesus qa nango areqalo singilateb. Korin tamo ungasari tulan gargekoba nangi dego Pol aqa anjam qusib Yesus qa nango areqalo singilatosib yanso eb.

⁹Bati bei qolo Qotei na Pol aqa areqalo waqtetonaqa a ñeibilqeibulosiqa Tamo Koba Yesus unej. Unnaqa minnej, “O Pol, ni ulaaime. Ni qure endia sosimqa ino medabu waqtoqnsimqa boleq na ijo anjam mare mare laqne. Mequmaim. ¹⁰Ni ijo anjam mare mare laqimqa tamo bei na ni ugeugeimqasai. Di kiyaya? E ni ombla sqai deqa. Qure endia ijo segi tamo ungasari gargekoba unub. Deqa ni boleq na ijo anjam mare mare laqne. Ni ulaaime.” ¹¹Yesus a na Pol anjam degsi minjnaqa a anjam di dauryosiqa Korin qureq dia wasau qujai bai 6-pela sosiqa tamo ungasari nanji Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

¹²Ariya Pol a Korin qureq di sonaqa Rom nanjo gate koba bei aqa ñam Galio a Akaia sawa taqatoqnej. Bati deqa Juda nanji Pol qa minjin oqetnjrnaqa a ojsib koro sawaq osi gilsib Galio aqa awo jaram namoq di tigeltib. ¹³Tigeltosib Galio minjeb, “Tamo endena iga Juda tamo ungasari gago dal anjam gotranjoqnsiqa iga Qotei louqajqa gam bei osorgeqnu.” ¹⁴Onaqa Pol a kamba anjam marqa laqnaqa Galio na getentosiqqa Juda nanji minjrej, “O Juda tamo ungasari, ninji quye. Tamo endi a une kobaquja bei yimqa kio tamo bei qalim moimqa kio ninji a ojsib bosib ijo ulatamuq endia tigeltqab di e nungo anjam quqwai. ¹⁵Ariya ninji bosib nungo segi dal anjam qa ti nungo segi moma nanjo ñam qa ti maronub deqa e na nungo anjam di gereiyqasai. Di ijo wau sai. Ninji segi na gereiyiye.” ¹⁶⁻¹⁷Galio a na Juda nanji degsi minjrsiqa aqa awo jaramq dena nanji winjrej. Deqa Juda nanji are ugeijnrnaqa nanjo Qotei tal taqato tamo aqa ñam Sostenes a ojsib Galio aqa awo jaram namoq dia qalougeteb. Onaqa Galio a di unsiqa a deqa are qalosai. Unsiq unosaibulej.

Pol a Antiok qureq olo gilsiq di soqnej

¹⁸Pol a bati gargekoba yala Korin qureq di sosiqa Yesus aqa tamo ungasari nanji koba na wauoqneb. Osiqa dena tigelosiqqa nanji uratnjrsiqa Senkria qureq gilej. Gilsiq di sosiqa Juda nanjo kumbra dauryosiqa aqa segi gate banga ti mejungum ti gentej. Nami a Qotei pailyoqnsiq deqa aqa gate banga ti mejungum ti gentosaiqnej. Deqa a tulan olekobaoqnej. Ariya pailyo di koboonaqa a Senkria qureq dia aqa gate banga ti mejungum ti gentej. Osiqa Senkria qure uratqa osiqa Prisila wo Akwila wo nanji joqsiqa koba na qobun gogetosib gileb. Gilsib Siria sawaq di brantosib Efesus qureq di tiryeb. ¹⁹⁻²¹Tiryosib mandamq aisib Pol a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiqqa nanji Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Onaqa nanji Pol aqa anjam qusib minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Minjnabqa a na nanji saidnjrsiqa gilqa osiqa minjrej, “Qotei na odbimqa bunuqna e nungoq olo bqai.” Degsi minjrsiqa a qobun gogetosiq gilej. A Prisila wo Akwila wo nanji Efesus qureq di uratnjrnaq soqneb. ²²Pol a gilsiqqa Sisaria qureq di tiryosiqa qobun uratosiqa singa

na walwelosi aisiq Jerusalem qureq di brantej. Brantosiqa Yesus aqa tamo ungasari nanji itnjrsiqa koba na soqneb. Osiqa nanji olo uratnjrsiqa walwelosiq Antiok qureq gilej.

²³ Gilsiq Antiok dia bati gargekoba yala sosisqa dena walwelosiq Galesia sawa ti Frigia sawa ti dia laqnej. Laqnsiqa nango qure kalilq dia brantoqnsiqa tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nanji koroinjroqnsiqa Qotei aqa anjam na are singilatetnjroqnej.

Apolos a Efesus qureq dia Qotei aqa anjam plaltoqnej

²⁴ Onaqa bati bei Juda tamo bei aqa ñam Apolos aqa qure utru Aleksandria a bosiqa Efesus qureq di wauoqnej. A Qotei aqa anjam maro qaji tamo. A Qotei aqa anjam tulan qaliedamu. Deqa a na Qotei aqa anjam kalil nami nengrenyeb qaji di geregere plaltoqnej. ²⁵ Tamo qudei nanji na nami Tamo Koba Yesus aqa gam Apolos osoryeb. Deqa a singila na Yesus aqa anjam plaltoqnsiqa tamo ungasari nanji minjroqnej. Ariya Yesus aqa ñam na tamo yansnjrqajqa kumbra di Apolos a qaliesai. Jon yansnjro qaji a na nami tamo ungasari nanji yansnjroqnej kumbra di segi Apolos a qalieej. ²⁶ Deqa bati bei a Juda nango Qotei tal miligiq dia singila na anjam minjreqnaqa Prisila wo Akwila wo nanji aqa anjam qusibqa a osib Qotei aqa gam bole geregere osoryonab a poiyej. ²⁷ Onaqa bunuqna Apolos a marej, “E Akaia sawaq gilqai.” A degsi marnaqa Yesus aqa tamo ungasari Efesus qureq di soqneb qaji nanji na odosib minjeb, “Di kere. Ni gilime.” Degsib minjsibqa anjam bei nengrenyosib Apolos yonab a na osi gilsiq Yesus aqa tamo ungasari Akaia sawaq di soqneb qaji nanji enjrej. Endegsib nengrenyeb, “O gago was ningi quiye. Apolos a nungoq bqo. Deqa ningi a osib geregereiye.” Ariya Apolos a Akaia sawaq dia Yesus aqa tamo ungasari nanji itnjrnaqa nanji na a osib geregereiyeb. Onaqa a na nanji Qotei aqa anjam minjreqnaqa aqa anjam dena nango are singilatetnjroqnej. Qotei a nami nanji qa are tulan boleiyosiqa nango areqalo waqtetnjrnaqa nanji are bulyosib Yesus qa nango areqalo singilateb. Apolos a bosiqa tamo ungasari nanji di are singilatetnjroqnej. ²⁸ Osiqa Juda tamo nanji koba na anjam na qotoqnsib Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di plaltoqnsiqa Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji anjam di singila na minjroqnej. A boleq na anjam minjroqnej.

Pol a Efesus qureq dia Qotei aqa anjam palontej

19 ¹⁻² Apolos a Korin qureq di sonaqa Pol a Esia sawa yamban nango qure qureq na walweloqnej. A walwelosi aisiq Efesus qureq di brantosiqa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanji sonab itnjrsiqa endegsi nenemnjrej, “Nami ningi Yesus qa nungo areqalo singilatosib bati deqa Qotei aqa Mondor eb e?” Onaqa nanji na saideb, “Eo. Iga

Qotei aqa Mondor osai. Qotei aqa Mondor unu kio sai kio di iga nami quosaiognem.” ³Onaqa Pol na olo nenemnrej, “Ningi anjam kie qusib yanso eb?” Onaqa nangi na minjeb, “Jon yansnjro qaji aqa anjam segi iga qusim dena yanso em.”

⁴Onaqa Pol na olo minjrej, “Nami Jon a na tamo ungasari nangi yansnjrq aqnsiq a endegsi minjroqnej, ‘Ningi are bulyosib babqa e ningi yansngwai. Tamo ijo qoreq na bqas qaji a qa nungo areqalo singilatosib soqniye.’ Jon a na tamo ungasari nangi degsi minjroqnej. Tamo Jon aqa qoreq na bqajqa maroqnej qaji agi Yesus.” ⁵Onaqa nangi Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa ñam na yanso eb. ⁶Yanso onabqa Pol a nanggo gateq di aqa ban atnaqa Qotei aqa Mondor nanggoq aisiqa menj bulyetnjrnaqa nangi qure bei bei nanggo anjam poinjrnaqa marelenoqneb. Osib nangi Qotei aqa medabu osib anjam maroqneb. ⁷Bati deqa tamo 12-pela nangi Qotei aqa Mondor eb.

⁸Pol a bai qalub qure dia sosisqa Juda nanggo Qotei tal miligiq giloqnsiq singila na Qotei aqa anjam minjroqnej. Qotei a tamo ungasari nanggo Mandor Koba sosisq nangi taqatnjreqnu anjam di aqa utru nangi geregere poinjrqajqa deqa Pol a anjam singila na minjroqnej. ⁹Degyeqnaqa Juda tamo ungasari qudei nangi Pol aqa anjam di qusibqa nangi a qa ugeosib aqa anjam dauryqa uratosib ñambile gaigai sqajqa gam Yesus na nami iga osorgej qaji di qoreiyosib tamo ungasari nangi minjroqneb, “Yesus aqa gam di uge.” Deqa Pol a nangi uratnjrsiq tamo ungasari Yesus qa nanggo areqalo singilateb qaji nangi segi joqsiqa tamo bei aqa ñam Tiranus aqa skul kobaq gileb. Gilsib dia Pol a bati gaigai Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej. ¹⁰Pol a wausau aiyel Efesus qureq di sosisqa Tamo Koba Yesus aqa anjam plaltosiq maroqnej. Deqa aqa anjam tulan kobaonaqa tamo ungasari kalil Esia sawaq di soqneb qaji Juda ti Grik ti nangi quoqneb.

Skeva aqa ñiri 7-pela nangi mondor uge nangi winjrqajqa wauoqneb

¹¹Qotei na Pol singila yeqnaqa a manwa gargekoba babtoqnej. ¹²Deqa tamo qudei nangi na nanggo gara ñengi oqnsib Pol aqa jejamuq di betertoqnsib gara di olo osi giloqnsib tamo mainjro qaji nanggo jejamuq di ateqnab nanggo ma saioqnej. Tamo mondor uge ti so qaji nanggo jejamuq di dego gara ñengi ateqnab mondor uge nangi jaraioqneb.

¹³Ariya Juda tamo qudei nangi dego mondor uge nangi winjrib jaraiqajqa maroqnsib sawa sawaq dia walweloqnsibqa tamo mondor uge ti so qaji nangi itnjroqnsib minjroqneb, “Ningi na silali egibqa iga na mondor uge wiyetngwom.” Juda tamo di nangi Yesus qaliesai. Deqa bati bei nangi Tamo Koba Yesus aqa ñam na mondor uge bei wiyqa osib mondor uge endegsi minjeb, “Iga Tamo Koba Yesus agi Pol a mareqnu qaji aqa ñam na ni mermonum, ni tamo di uratosim ulan.” ¹⁴Juda nanggo atra tamo koba bei aqa ñam Skeva aqa ñiri 7-pela nangi na kumbra di

degyeb. ¹⁵Onaqa mondor uge na nangi kamba minjrej, “E Yesus qalie. E Pol dego qalie. Ariya ningi tal qabe?” ¹⁶Mondor uge na nangi degsi minjrnaqa tamo mondor uge ti so qaji a singila na prugosiq nango qawarq di awoosiq nangi numougetnjrsiq jejamu niñaqyetnjrej. Osiqa nango gara bumbranjetnjrnaqa nangi tal uratosib yosi jaraieb. ¹⁷Onaqa tamo ungasari kalil Juda ti Grik ti Efesus qureq di soqneb qaji nangi deqa qusibqa tulan ulaugete. Osib nangi Tamo Koba Yesus aqa ñam tulan koba soqteb. ¹⁸Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi are bulyoqnsibqa Yesus qa nango areqalo singilatoqneb. Deqa nangi boqnsib nango kumbra uge uge nami yoqneb qaji di tamo kalil nango ñamdamuq dia ubtosib maroqneb. ¹⁹Tamo ungasari gargekoba nami quñam qaloqneb qaji nangi bosib nango quñam qalo qaji buk kalil koroioqnsibqa tamo ungasari nango ulatamuq dia koitelenjoqneb. Buk di nami tamo qudei nangoq dena silali na awaiyo qaji. Silali kalil sisiyeb 50,000 kina. ²⁰Nango kumbra dena Tamo Koba Yesus aqa anjam tulan kobaoqnsiqa sawa sawaq gileqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi quoqneb.

Efesus nangi Pol qa minjin oqetnjrnaqa murqumyeb

²¹Bati bei Qotei aqa Mondor na Pol areqalo yonaqa a endegsi marej, “E Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia walweloqnsiyqa dena aisiy Jerusalem qureq di brantqai.” Osiqa marej, “Di koboamqa e Jerusalem uratosiy gilsiy Rom qure dego unqai.” ²²Pol a degsi marsiqa tamo aiyel a koba na wauo qaji Timoti wo Erastus wo nangi qarinqnjrnaqa namoosib Masedonia sawaq gileb. Pol a segi Esia sawaq di soqnej. A bunuqna Masedonia sawaq gilqa marsiq deqa nangi aiyel namoqna qarinqnjrnaq gileb.

²³Bati deqa Efesus qureq dia tamo qudei nangi ñambile gaigai sqajqa gam Tamo Koba Yesus na nami iga osorgej qaji deqa njirinkobaoqneb. ²⁴Nango njirin aqa utru agiende. Tamo bei aqa ñam Demitrius a Efesus qureq di soqnej. A silva na ingi ingi gereiyo qaji tamo. A na gisan qotei bei aqa ñam Artemis aqa atra tal sigitoqnsiqa atra tal sulum kiñilala silva na gereieyqnaqa tamo nangi silali na awaiyeqnaqba a ti aqa wau qujai nangi ti dena silali koba oqneb. ²⁵Ariya bati bei Demitrius a na aqa wau qujai nangi koroinjrsiqa nango areqalo tigeltetnjrim nangi Pol qa njirinqajqa deqa endegsi minjrej, “Ningi quiye. Gago wau endena iga silali koba eqnum. ²⁶Ariya Pol a na gago wau endi ugeteqnu. Agi a gam endena ugeteqnu. A na tamo ungasari gargekoba nangi are tigeltetnjroqnsiqa minjreqnu, ‘Tamo nangi ban na qotei gereiyo qaji di qotei bolesai. Di qotei gisan.’ Ye qnaqa nangi aqa anjam di dauryosib qotei Artemis qoreieyqnu. Osib nangi Artemis aqa atra tal sulum dego awaiyqa urateqnu. Pol aqa kumbra di ningi uneqnu. Aqa anjam di dego ningi queqnu. Aqa kumbra di Efesus qureq endia segi yosai. Esia sawa

keretoqnsiqa dia dego a kumbra di yeqnu. ²⁷Pol aqa kumbra dena gago silali wau endi ulonqas. Di segi sai. Gago qotei koba Artemis aqa atra tal aqa ñam dego ugeqas. Amqa tamo ungasari kalil nanngi Artemis aqa ñam soqtqa uratqab. Ningi qalie, Esia sawaq endia tamo ungasari nanngi Artemis aqa ñam soqtoqnsibqa a qa loueqnub. Sawa sawa kalilq dia dego tamo ungasari nanngi Artemis aqa ñam soqteqnub. Deqa iga Pol singila na ñirintosis wiyqom. Aqa anjam dena Artemis aqa ñam torei ulonjo uge.”

²⁸Onaqa Demitrius aqa wau qujai nanngi aqa anjam di qusibqa tulan minjir oqetnjrnaqa tulan koba murqumyoqnsib maroqneb, “Gago qotei Artemis a segi qujai gago qotei.” ²⁹Nanngi anjam degsib mareqnabqa tamo ungasari kalil Efesus qureq di soqneb qaji nanngi qusibqa nanngi dego tulan murqumyoqnsibqa Masedonia tamo aiyel Pol dauryosib beb qaji nanngo ñam Gaius wo Aristarkus wo nanngi ojsib girinjnrosib qure deqa gate kokba nanngo ulatamuq dia tigeltjnrqa marsib gurgur ti koro sawaq joqsib gileb. ³⁰Onaqa Pol a deqa qusiqa tamo ungasari nanngo are latetnjrqa marsiqa nanngo ambleq aiqa laqnaqa Kristen tamo ungasari nanngi na saidyeb. ³¹Rom qaji tamo kokba qudei Esia sawa taqatoqneb qaji nanngi Pol qalie. Deqa nanngi dego anjam qarinyosib endegsib Pol minjeb, “Ni koro sawaq gilaim.”

³²Tamo ungasari tulan gargekoba nanngi koro sawaq dia koroosib murqumyoqneb. Utru kie qa nanngi bosib koroeb di nanngi qaliesai. Utru bei bei qa maroqnsibqa laja laja murqumyoqneb. ³³Onaqa Juda nanngi na tamo bei aqa ñam Aleksander osib koro sawa ambleq di tigeltanabqa tamo ungasari nanngi a unsibqa mareb, “Tamo di aqa une qa kio iga bosim koroonum.” Onaqa Aleksander a tigelosiqa tamo ungasari nanngi anjam bei minjrqa osiqa nanngi kirqajqa deqa aqa ban soqtej. ³⁴Ban soqtonaqa nanngi kiriosai. Di kiyaya? Nanngi poinjrej, Aleksander a Juda tamo. Deqa nanngi kalil olo murqumyoqnsib maroqneb, “Iga Efesus gago qotei Artemis a segi qujai gago qotei.” Nanngi anjam qujai di tulan wainyoqnsib sokobaiyeb.

³⁵Onaqa Efesus nanngo gate bei a kamba tigelosiqa tamo ungasari kalil nanngi kirqajqa deqa aqa ban soqtonaqa nanngi kirielejonabqa minjrej, “O Efesus tamo ungasari nanngi quye. Efesus qureq endia nanngi na qotei koba Artemis aqa atra tal taqateqnub. Artemis aqa sulum nami lan goge dena ulonosi mandamq aiej qaji di dego nanngi na taqateqnub. Tamo ungasari kalil nanngi di qalieonub. ³⁶Deqa tamo bei a said qa marqa keresai. O ijo was, nanngi grotosib une yaib deqa nanngi mati kiriosib geregere are qaliye. ³⁷Tamo aiyel endi nanngi une saiqoji. Nanngi na nanngi laja joqsib bonub. Nanngi gago atra talq dena ingi bei bajinosai. Nanngi gago qotei Artemis aqa ñam misilinyosai dego. ³⁸Deqa Demitrius a ti aqa wau qujai nanngi ti nanngi aiyel qa anjam bei soqnimqa joqsib Rom gate kokba nanngo ulatamuq dia tigeltjnrsib anjam marqab. ³⁹Nanngi dego nanngi aiyel qa

anjam bei soqnimqa bati atibqa Rom gate kokba nanği koroosib nungo anjam gereiyqab. ⁴⁰Bini iga lanja ĵirin tigeltonum utru saiqoji. Deqa Rom gate kokba nanği bosib koro endeqa utru nenemgibqa iga na kamba anjam bei minjrqa keresaiigwas.” ⁴¹Gate tamo dena tamo ungasari kalil nanği anjam degsi minjrşiqqa nanği winjrnaq jaraieb.

Pol a Masedonia sawa ti Grik sawa ti dia walweloqnej

20 ¹Nanği jaraionabqa Pol na Kristen nanği metnjrnaqa aqa areq di koroonaabqa nango are singilatetnjrej. Osiqa nanği uratnjrsiqqa Masedonia sawaq gilej. ²Gilsiq sawa dia walweloqnsiqqa Kristen nanği itnjroqnsiqqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. Minjreqlaqa aqa anjam dena nango are singilatetnjroqnej. Onaqa a nanği uratnjrsiqqa gilsiq Grik nango sawaq di brantej. ³Brantosiqqa sawa dia bai qalub sosiqqa dena qobuŋ na Siria sawaq gilqa laqlaqa Juda tamo qudei nanği na Pol qalsib moiotqa mareqnab qusiqqa endegsi are qalej, “E qobuŋ na gilqasai. E olo puluosiy singa na Masedonia sawaq aisiy dena Siria sawaq gilqai.” ⁴⁻⁵A degsi are qalsiqqa tigelosiq aiqa osiqqa tamo qudei nanği joqsiiqa koba na aieb. Tamo di nango ñam agi marqai. Bei Sopater. A Pirus aqa ĵiri. A Beria qure qaji. Tesalonaika tamo aiyel Aristarkus wo Sekundus wo nanği dego Pol koba na aieb. Bei Gaius. A Derbe qure qaji. Bei Timoti. Esia qaji tamo aiyel Tikikus wo Trofimas wo nanği dego Pol koba na aieb. Tamo nanği di Pol na joqsiiqa koba na Masedonia sawaq aieb. Aisib dia iga Pol qu uratgosib namo aisib Troas qureq di branteb. Brantosib dia iga qa tariñoqneq. ⁶Ariya Juda nango bem tiyosai qaji uyqa bati koboonaqa iga Filipai qureq dia qobuŋ bei gogetosim qobuŋ na aisim bati 5-pela koboonaqa Troas qureq di tiryem. Tiryosim dia tamo nanği iga qa tariñoqneq qaji nanği itnjrsimqa bati 7-pela nanği koba na soqnem.

Troas qureq dia Yutikus a ulonşosiqqa moinaqa Pol na olo tigeltej

⁷Onaqa Juda nango yori bati koboonaqa qolo iga na Kristen nanği koroinjrsimqa nanği koba na bem gentosim uyem. Bem uyeqnamqa Pol na Qotei aqa anjam minjroqnej. A anjam olekoba mareqlaqa qolo jigeej. Di kiyayqa? Nebeamqa a nanği uratnjrsim aiqajqa deqa. ⁸Nanği koroesonabqa warum goge dia lam gargekoba pumblonqnej. ⁹Angro wala bei aqa ñam Yutikus a siranme kiñala dadan gogeqsi aqa areq di awesoqnej. Onaqa Pol a anjam tulan olekoba mareqlaqa Yutikus a urnjamyonaqa tibiboqnej. Osiq qambumtosiqqa warum goge dena ulonşosiq mandamq aiej. Onaqa nanği kalil mandamq aisib Yutikus osib soqteb a moiej. ¹⁰Onaqa Pol a dego mandamq aisiqa angro wala di soqonyej. Soqonyonaqa a olo ĵambile soqnej. Deqa Pol na tamo ungasari kalil Nanği minjrej, “Ninği are ugeingaiq. A ĵambile unu.” ¹¹Pol a na nanği degsi minjrsiqqa olo warum gogeq oqsiiqa dia bem ginjenyonaqa nanği uyeq. Uynabqa Pol

na olo anjam olekoba nan̄gi minjreqnaqa nebeej. Nebeonaqa Pol a nan̄gi uratnjrsiqa aiqa osiqa endegsi minjrej, “O ijo was n̄ngi quie. E aieqnum. Deqa n̄ngi bole soqniye.” ¹² Angro wala di a n̄mbile sonaqa deqa aqa was nan̄gi tulan̄ areboleboleijn̄naqa a osib nango talq gileb.

Pol a Troas qure uratosiqa Miletus qureq gilej

¹³ Ariya iga Pol uratosim qobun̄ bei gogetosim aisim Asos qureq di tiryem. Di kiyaa? Pol a nami iga endegsi mergej, “N̄ngi namooiye. E bunuqna singa na walwelosiy aisiy Asos qureq dia n̄ngi itngwai. Osiy dena n̄ngi koba na qobun̄ gogetosim aiqom.” Pol a iga degsi mergej. Deqa iga namo qobun̄ na aisim Asos qureq di tiryosim Pol qa tariñoqnem. ¹⁴ Ariya Pol a bunuqna Asos qureq bosiq dia iga itgonaa iga koba na qobun̄ gogetosim qobun̄ na aisim Mitilini qureq di tiryem. ¹⁵ Nebeonaqa iga dena qobun̄ na aisim Kios nui qalaq di tigelosim n̄ren̄em. Olo nebeonaqa iga qobun̄ na aisim Samos nui qalaq di tigelosim n̄iem. Olo nebeonaqa iga aisim Miletus qureq di tiryem. ¹⁶ Pol na iga endegsi mergej, “Iga Efesus qure bunyosim urur Jerusalem aiqom. Aisim di soqnimqa Juda nango ingi meli bunuj otero bati n̄am Pentikos di brantim unqom. E Esia sawaq endia bati olekoba sqasai.” Pol a na iga degsi mergej.

Efesus nango Kristen gate nan̄gi Miletus qureq di koroonabqa Pol na anjam minjrej

¹⁷⁻¹⁹ Deqa iga Miletus qureq di tiryosim Pol na tamo qudei nan̄gi qarijn̄naqa nan̄gi singa na gilsib Efesus qureq di brantosib Kristen gate nan̄gi endegsi minjreb, “N̄ngi Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroabqa a na n̄ngi anjam bei mern̄gwas.” Onaqa Kristen gate nan̄gi tigelosib Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroonabqa a na nan̄gi anjam endegsi minjrej,

“O Kristen gate n̄ngi quie. E Esia sawaq branto n̄asiti e nun̄goq bosim n̄ngi koba na soqnem. Sosimqa e bati gaigai Tamo Koba Yesus aqa anjam n̄ngi mern̄goqnem. E ijo segi n̄am soqtqajqa are qalosaiqnem. Ijo kumbra di n̄ngi qalie. E n̄ngi koba na sosimqa gulube gargekoba itoqnsim akamoqnem. Bati gargekoba Juda nan̄gi na e lubsib moiobqa mareqnab dena e are gulubekobaiboqnej. ²⁰ N̄ngi qalie, e bati gaigai nun̄go koro sawaq dia, nun̄go segi segi talq dia nun̄go are singilatetngwajqa anjam mern̄goqnem. E anjam deqaji n̄ngi mern̄gwajqa uratosaiqnem. ²¹ E bati gaigai Juda tamo ti Grik tamo ti nan̄gi are bulyosib Qotei aqaq bosib gago Tamo Koba Yesus qa nango areqalo singilatqajqa deqa e singila na anjam minjroqnem. ²² Deqa n̄ngi quie. Bini Qotei aqa Mondor na ijo are tigeltetbqoqa e Jerusalem qureq aieqnum. Dia kumbra kie ijoq di brantqas di e qaliesai. ²³ E qure qureq

dia laqnamqa Qotei aqa Mondor na e endegsi merbeqnu, ‘Ni Jerusalem dia tonto talq aisim gulube koba oqam.’ Deqa e qalieonum, kumbra di ijoq bqas.

²⁴ “Di ungum. E ijo segi jejamu qa are qalosaieqnum. Wau kalil Tamo Koba Yesus na ebej qaji di yosiy kobotqajqa are qaleqnum. Wau di endegsi unu. E singila na Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nangi minjre minjre laqnqai. Anjam bole di aqa damu agiende. Qotei a tamo ungasari nangi qa are boleiyqnsiq nangi eleqeunu.

²⁵ “Deqa ningi quiye. E nami nungo ambleq di sosimqa anjam endegsi plaltosim merngoqnm, ‘Qotei a nungo Mandor Koba sosiq ningi taqatngeqnu.’ Ariya bini e qalieonum, e ningi uratngitqa ningi ijo ulatamu olo unqasai. ²⁶⁻²⁷ E nungo ambleq di sosimqa e Qotei aqa areqalo kalil ningi merngwajqa uratosaiqnm. Agi kalil merngekitem. Deqa tamo bei a nungo ambleq di padalqas di ijo une na sai. ²⁸ O ijo was ningi nungo segi segi jejamu geregere taqatosib Qotei aqa tamo ungasari nangi dego geregere taqatnjroqniye. Qotei aqa tamo ungasari nangi kaja bul. Qotei na aqa segi Ijiri Yesus Kristus aqa leŋ na nangi awainjrej. Deqa ningi na nangi geregere taqatnjroqsibqa nango mandor bole soqniye. Wau di Qotei aqa Mondor na ningi engej. ²⁹ E qalie, e ningi uratngitqa gisaŋ anjam maro tamo qudei nangi nungo ambleq aiqab. Baun juwan na kaja ugeugeinjreqnub dego kere gisaŋ anjam maro tamo nangi di nungo ambleq aisib Qotei aqa tamo ungasari nangi ugeugeinjroqnbab. ³⁰ Nungo ambleq dena dego gisaŋ anjam maro tamo qudei nangi tigelosib Qotei aqa anjam bole bulbulyoqsibqa gisaŋ anjam merngoqnbab. Yibqa Yesus aqa tamo ungasari nangi qusibqa Qotei aqa anjam bole ulontosib nangi daurnjrbab. ³¹ Deqa ningi geregere ŋam atsib sosibqa ijo kumbra e bati gaigai nungo ambleq di yoqnm qaji deqa are qalsib dauryoqniye. Agi wausau qalub e ningi koba na sosimqa ningi padalaib deqa qolo ti qanam ti Qotei aqa anjam ningi merngoqnsim akamoqnm. E wau di uratosaiqnm. Ningi ijo kumbra deqa geregere are qalsib dauryoqniye.

³² “Bini e ningi Qotei aqa banq di atelenitqa a na ningi geregere taqatngiqnqas. Qotei a ningi qa are boleiyosiq elenej anjam di ningi singila na ojesoqnbq anjam dena nungo are singilatetngiqnqas. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari a na nami giltelenej qaji. Deqa mondon a na ningi ingi bole bole engoqnbqas.

³³ “E silali qa kio gara qa kio tamo bei nilyosaioqnm. ³⁴ Ningi qalie, e ingi bei qa truquoqnsimqa e segi wauoqnsim ingi awaiyoqnsim tamo nangi e ombla na wauoqnm qaji nangi ingi anainjroqnm. ³⁵ Kumbra kalil e nungo ambleq di yoqnm qaji di ningi segi unoqneb. Unoqnsib endegsi poingqonej, ‘Pol aqa kumbra di bole. Deqa iga Pol aqa kumbra di dauryosim singila na wauoqnsimqa tamo ungasari singila saiqoji unub qaji nangi aqaryainjroqnm. Iga Tamo Koba Yesus aqa anjam nami

marej qaji deqa are qaloqnsim degsi wauoqnqom.’ Agi Yesus a segi nami endegsi marej, ‘Tamo bei na tamo bei aqaryaiyosim ingi bei yqas di tamo ingi oqas qaji a areboleboleiyqas. Ariya tamo a na ingi yqas qaji a olo tulan areboleboleikobaiyqas.”

³⁶Pol a na Efesus gate nangi anjam degsi minjrasiq koboonaqa singa pulutosiqa nangi koba na Qotei pailyeb. ³⁷Pailyosib koboonaqa gate nangi are tulan ugeinjrnaqa Pol soqonyosib akamoqnsib a kundoqyoqneb. ³⁸Pol na minjrej, “Ningi ijo ulatamu olo unqasai.” Aqa anjam deqa nangi are tulan ugeinjrej. Ariya nangi na iga suweigonab iga alile aisim nangi uratnjrsim qobun gogetosim aiem.

Pol a qobun gogetosiqa Jerusalem qureq gilej

21 ¹Iga qobun na aisim Kos nui bunyosim aisim nebeonaqa Rodes nuiq di tiryonam olo nebeej. Nebeonaqa iga Rodes nui uratosim aisim Patara qureq di tiryem. ²Dia qobun bei Fonisia sawaq gilqa laqnaqa iga qobun di gogetosim gilem. ³Iga qobun na gilsim Saiprus nui jojomyosim ban qonanq waiysim bunyosim gilem. Gilsim Siria sawa bunyosim Tair qureq di tiryem. Dia tamo qobunq di wauo qaji nangi na ingi ingi kalil wanjarosib mandamq di ateleheb. ⁴Qure dia iga na Kristen tamo qudei nangi itnjrsimqa bati 7-pela nangi koba na soqnem. Sonamqa Qotei aqa Mondor na anjam ubtosiqa nangi endegsi minjrej, “Pol a Jerusalem dia gulube koba itqas.” Degsi minjrnaq qusibqa Pol minjoqneb, “Ni Jerusalem aiain.” Onaqa Pol a kamba minjroqnej, “Sai. E Jerusalem aiquai.” ⁵Ariya bati 7-pela koboonaqa iga Pol ombla na qure di uratosim qobun gogetqa marsim alile aiem. Kristen tamo ungasari nango angro ti nangi na iga suweigosib alile aisim dia iga koba na singa pulutosim Qotei pailyem. ⁶Pailyo koboonaqa iga nangi ban ojsimqa minjrem, “Ningi bole soqniye.” Onaqa nangi na iga mergeb, “Ningi aiiye.” Degsi mergonab iga qobun gogeteqnamqa nangi olo puluosib nango qureq gileb.

Sisaria qureq dia Qotei aqa medabu o qaji tamo bei Agabus a na Pol anjam bei minjrej

⁷Ariya iga qobun na Tair qure uratosim aisim Tolemes qureq di tiryem. Tiryosim dia Kristen nangi itnjrsimqa bati qujai nangi koba na soqnem. ⁸Nebeonaqa iga Tolemes qure uratosim walwelosi aisim Sisaria qureq di brantem. Brantosim Yesus aqa anjam maro tamo bei aqa ñam Filip aqa talq gilsimqa a ombla soqnem. Nami Jerusalem dia tamo 7-pela nangi ingi jeio wau yqajqa giltjreb deqaji bei agi Filip. ⁹Filip aqa asi qolqe nangi a ombla soqneb. Nangi Qotei aqa medabu o qaji uña.

¹⁰Bati qudei iga Sisaria qureq di sonamqa Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa ñam Agabus a Judia sawaq dena walwelosiq gagoq bej.

¹¹Bosiqa Pol aqa alalag yayosiqa qombilgej. Qombil aqa utru agiende.

Agabus na Pol aqa alalag osiq aqa segi banj ti singa ti alalag dena qosej. Osiqa mergej, “Qotei aqa Mondor na e endegsi merbqo, ‘Jerusalem qureq dia Juda nanji na tamo alalag endi tigeqnu qaji aqa singa ti banj ti endegsib qosqab. Osib tamo di osi gilsib sawa bei bei qaji tamo nanjo banj di atibqa nanji na a ugeugeiyqab.” Dena qombil osorgej.

¹² Onaqa iga Agabus aqa anjam di qusimqa iga ti tamo ungasari qudei qure dia soqneb qaji nanji ti Pol minjoqnem, “Ni Jerusalem aiaim.” ¹³ Onaqa Pol na iga mergej, “Ninji kiyaca akamoqnsib are gulubetbeqneb? E Tamo Koba Yesus aqa ñam qa tonto talq waibqab di kere. Aqa ñam qa e lubib moiqa di dego kere. E gulube di uratqasai. E itqai.” ¹⁴ Pol a degsi gago anjam quqwa uratosiq mergonaqa iga na olo saidyosai. Iga marem, “Ungum. Pol a Tamo Koba Qotei aqa areqalo dauryosim Jerusalem aiem.”

Pol a Jerusalem qureq di brantej

¹⁵ Ariya bati qudei koboonaqa iga Jerusalem aiqa marsimqa gago inji inji kalil gereiyosim tigelosim aiem. ¹⁶ Aiqa yeqnam Sisaria tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanji na iga suweigosib koba na aisim Jerusalem qureq di brantem. Brantosim nanji na iga tamo bei aqa ñam Nason aqa talq dia uratgosib olo pulueb. Deqa iga Nason ombla aqa talq di soqnem. Nason a nami Yesus dauryoqnsiq soqnej. Aqa qure utru Saiprus. ¹⁷ Ariya iga Jerusalem di brantonamqa Kristen was nanji na iga nugsibqa tulan areboleboleinjrnqa iga osib geregeregeb.

¹⁸⁻¹⁹ Nebeonaqa iga Pol ombla na Jems unqajqa aqa talq gilem. Kristen gate kalil nanji Jems koba na koroesonab iga gilsim tal gogetosim nanji itnjrem. Nami Qotei na Pol qarinyonaqa a sawa bei beiq dia laqnsica tamo ungasari nanji Yesus aqa anjam minjre minjre laqnej. Deqa a Jerusalem dia Kristen gate nanji itnjrsica aqa wau deqa nanji sainjrej.

Kristen gate nanji na Pol minjeb, “Ni atra tal miligiq gile.”

²⁰ Onaqa nanji Pol aqa anjam di qusibqa nanji tulan areboleboleinjrnqa Qotei aqa ñam soqteb. Osib Pol minjeb, “O gago was Pol, ni qalie, Juda tamo ungasari tulan gargekoba nanji are bulyoqnsibqa Yesus qa nanjo areqalo singilateqneb. Nanji Moses aqa dal anjam dauryqajqa dego tulan singilaeqneb. ²¹ Deqa tamo qudei nanji na ino jejamu laja gisanjoqnsib Juda nanji endegsib minjreqneb, ‘Pol a na Juda tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanji Moses aqa dal anjam dauryqa saidnjroqnsiq endegsi minjreqnu, “Nungo angro nanji mulu breinjraib. Juda kumbra dego Moses nami merngej qaji di uratiye. Di dauryaib.” ’ Nanji degsib ino jejamu laja gisanjoqnsib Juda tamo ungasari nanji minjreqneb. ²² Iga qalie, Juda nanji quqwab, ni Jerusalem bonum. Qusibqa ni qa are ugeinjqas. Deqa iga kierqom? ²³ Od, iga ni

endegsi mermim ni degye. Gago ambleq endia Juda tamo qolqe unub. Nan̄gi gago Juda kumbra dauryosib Qotei pailyqa osib nan̄go gate banga ti mejuṅgum ti urateb unub. ²⁴Deqa ni nan̄gi joqsim atra tal miligiq gilsim une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nan̄gi koba na dauryosib yiye. Osim wagme awaiyetn̄rimqa nan̄gi na Qotei atraiyosib nan̄go gate banga ti mejuṅgum ti joqwab. Ni degyimqa Juda tamo kalil nan̄gi ni num̄sib endegsib qalieqab, ‘Bole, Pol a dego Moses aqa dal anjam dauryo qaji tamo. Anjam nan̄gi a qa mareqnub qaji di bolesai.’ Nan̄gi degsib qalieosib ni qa boleqab. ²⁵Ariya iga nami anjam endegsim nen̄grenyosim sawa bei bei qaji tamo un̄gasari Yesus qa nan̄go areqalo singilato qaji nan̄gi qa qarinyem, ‘N̄ngi na qotei gisaṅ atrain̄jro qaji ingi bei uyaib. Wagme leṅ ti uyaib. Wagme sil na kakoro tontn̄jnab moreṅeb qaji di uyaib. Sambala kumbra dego yaib.’ Iga nami anjam degsim keretosim nen̄grenyosim nan̄gi qa qarinyem.” ²⁶Onaqa Pol a Kristen gate nan̄go anjam di qusiqa min̄jreb, “Od, e nun̄go anjam di dauryqai.” Osika nebeonaqa a na tamo qolqe nan̄gi di joqsiqa atra tal miligiq gilsiq une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nan̄gi koba na dauryosib yeb. Osika atra tamo gate endegsi min̄jej, “Bati 7-pela koboamqa e na gago segi segi wagme osiy Qotei atraiyqai.”

Juda tamo qudei nan̄gi atra tal miligiq dia Pol ojob

²⁷⁻²⁸Ariya bati 7-pela di koboqa laqnaqa Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleṅeb qaji nan̄gi Pol a atra tal miligiq di sonaq unsibqa bosib a ojob. Ojsib murqumyoqnsib Juda tamo un̄gasari kalil nan̄go areqalo ugetetn̄jrqa marsibqa Pol aqa jejamu laṅa gisaṅyosib min̄jreb, “O Israel tamo un̄gasari, n̄ngi kalil bosib iga aqaryaigosib Pol qalib moiqa. Pol a sawa sawa kalilq dia iga Juda qa ti Moses aqa dal anjam qa ti atra tal qa ti misilin̄ anjam mareqnaqa tamo un̄gasari kalil queqnub. Di segi sai. A dego Grik tamo qudei nan̄gi joqsiqa koba na atra tal miligiq gileb. Aqa kumbra dena a na Qotei aqa atra tal di ugetej.” ²⁹Nan̄gi na degsib min̄jreb. Di kiyaqa? Nami Efesus tamo bei aqa ñam Trofimus a Pol ombla na Jerusalem qureq dia laqnabqa un̄jrsib are qaleb, “Pol a tamo di osika atra tal miligiq gilej.” Degsi are qalsib deqa min̄jreb.

³⁰Onaqa tamo un̄gasari kalil Jerusalem qureq di soqneb qaji nan̄gi anjam di qusibqa min̄jin̄ oqetn̄jrnaqa lelen̄kobaoqnsibqa gurgur ti atra tal miligiq gilsib Pol ojob. Ojsib girinyosib oqeq atsib atra tal aqa siran̄me kalil kabuteleṅeb.

Rom qaja tamo nan̄gi bosib Pol olo eb

³¹Osib nan̄gi Pol moiotqa marsibqa baṅ na qaloqneb. Onaqa Rom qaja tamo nan̄go gate koba a anjam endegsi quej, “Juda tamo un̄gasari kalil nan̄gi min̄jin̄ oqetn̄jrqa murqumyeqnub.” ³²A degsi qusiqa aqa qaja

tamo qudei nango gate nangi ti joqsiqa gurgur ti tamo ungasari nango ambleq ainabqa unjrsibqa Pol qalqa urateb. ³³Onaqa qaja tamo nango gate koba a bosiqqa Pol ojsiqqa aqa qaja tamo nangi minjrej, “Sil singila kokba aiyel osi bosib a tontiyē.” Onaqa nangi bosib Pol tontonabqa qaja tamo nango gate koba a na tamo ungasari kalil nangi endegsi nenemnjrej, “Tamo endi yai? A une kie yqo deqa nangi a qaloqneb?” ³⁴A na nangi degsi nenemnjrnaqa nangi olo lelenkobaoqnsib anjam utru segi segi marelenoqneb. Qudei anjam bei maroqneb. Qudei anjam bei maroqneb. Nangi degsib marelenoqnsib deqa nangi Pol aqa une utru geregere ubtsi marqa keresai. Deqa qaja tamo nango gate koba a na aqa qaja tamo nangi minjrnaqa nangi Pol osib nango ŋeio talq osi gileb. ³⁵⁻³⁶Osi giloqnsib nango ŋeio tal jojomyeqnebqa tamo ungasari kalil nangi minjin ani oqetnjrnaqa nangi daurnjroqnsib murqumyoqnsib maroqneb, “Ningi na Pol qalsib moiotiyē.” Nangi degsib maroqneb deqa qaja tamo nangi na Pol soqtosib nango qawarq di atsib osi giloqneb.

Pol na aqa anjam aqa utru ubtsiq Juda nangi minjrej

³⁷Osi gilsib nango ŋeio tal gogeq di atqa laqnebqa Pol a Grik anjam na qaja tamo nango gate koba endegsi nenemyej, “E ni anjam bei mermqa kere e?” Onaqa minjej, “Ni Grik anjam qalie e? ³⁸E endegsi are qalonum. Ni Isip tamo bei nami Rom ti qotqa marsiqqa tigelosiq qaja tamo 4,000 joqsiqa wadau sawaq di laqnej qaji agi ni edegonum.” ³⁹Onaqa Pol na minjej, “E tamo di sai. E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a qure kobaquja. A Silisia sawaq di unu. A qure ñam ti. Deqa ni mare. E na tamo ungasari kalil nangi anjam bei minjrqa kere e?” ⁴⁰Onaqa qaja tamo gate a na Pol odyanaqa tetaq di tigelosiqqa aqa ban soqtonaqa tamo ungasari kalil nangi kiri kirionabqa Hibru anjam na endegsi minjrej,

22 ¹“O ijo was nangi ijo abu ti e kamba anjam bei merngit quiye.” ²Pol a Hibru anjam na nangi degsi minjrnaqa nangi kalil torei kiri kiriosib sonab olo endegsi minjrej, ³“E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a Silisia sawaq di unu. E dia ŋambabonam ijo ai wo abu wo nangi na e Jerusalem qureq osi bonabqa e endia tamo kobaqujaem. Kobaqujaosimqa Gamaliel aqa skul kobaq gilem. Gilsim di sonamqa a na gago moma nango dal anjam kalil geregere plaltosiq osorboqnej. Deqa e Qotei aqa kumbra kalil dauryqajqa tulan singilaoqnem. Ningi bini Qotei aqa kumbra kalil dauryqajqa singilaeqnub dego kere e dego dauryqajqa tulan singilaoqnem. ⁴Deqa e na tamo ungasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nangi tulan ugeugeinjroqnsim tontnjroqnsim tonto talq di breinjreqnam qaja tamo nangi na ñumeqnebq morenoqneb. ⁵Ningi na Juda tamo kokba ti atra tamo gate a ti nangi nenemnjribqa ijo kumbra deqa ningi saingwab. Agi e na nami atra tamo gate a endegsi minjem, ‘Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di Damaskus qureq osi aisiy

Juda gate kokba Damaskus qureq di unub qaji nangi enjritqa sisiyosib odbibqa e na tamo ungasari Yesus qa nanggo areqalo singilateqneb qaji nangi ojelenosiy joqsiy bosiy Jerusalem endia tonto talq di breinjrqai.' E degsim atra tamo gate minjem.

Pol a kiersi Kristen tamo brantej deqa anjam saej

6-7 "Deqa e walwelosi aisim Damaskus qure jojomyeqnamqa qanam jige pulonj singila koba minjal ti lanj goge dena aisiq ijo ulatamuq di tulanj koba rianonaqa e ulonjosim mandamq di nejem. Neiesosim kakoro bei lanj goge dena brantonaq quem. A endegsi merbej, 'O Sol, ni kiyaga e ugeugeibeqnum?' 8 Onaga e na kamba minjem, 'O Tamo Koba, ni yai?' Onaga merbej, 'E Yesus Nasaret qaji agi ni na ugeugeibeqnum qaji.' 9 Tamo e ombla na walweloqneb qaji nangi dego pulonj di uneb. Ariya anjam Yesus na merbej qaji di nangi qusib poinjrosai.

10 "Onaga e na olo Yesus minjem, 'O Tamo Koba, ni e wau kie yqajqa merbqam?' Onaga Tamo Koba Yesus na merbej, 'Ni tigelosim Damaskus qureq aisim dia tamo bei itqam. A na ni wau kie yqam di mermqas.' 11 Pulonj di tulanj koba rianosiq nam qamotbonaga deqa e nam ambruibonaqa nam atqa keresai. Deqa tamo nangi e ombla na walweloqneb qaji nangi ijo banj ojsib e babanjbsib Damaskus qureq osi aieb.

12 "Damaskus qureq dia tamo bei soqnej aqa nam Ananaias. A Qotei aqa dal anjam dauryo qaji tamo. Juda tamo ungasari kalil Damaskus qureq di soqneb qaji nangi a qa maroqneb, 'A tamo bolequja.' 13 Ariya e Damaskus qureq aisim di sonamqa Ananaias na e itbosiqa ijo areq di tigelosiq merbej, 'O ijo was Sol, ino namdamu olo poimeme.' Degsi merbonaga bati qujai deqa ijo namdamu poibonaqa e olo nam atsim Ananaias aqa ulatamu unem. 14 Onaga Ananaias na olo merbej, 'Gago moma nanggo Qotei a na ni gilmqo. Ni aqa areqalo dauryosim Yesus unimqa a na ni anjam bei mermim quqwajqa deqa ni gilmqo. Yesus agi kumbra tintinj yeqnu qaji tamo. 15 Deqa ni Yesus aqa anjam mare mare laqnimqa tamo ungasari kalil nangi quoqnqab. Kumbra kalil ni unoqnqam qaji deqa ti anjam kalil ino dabkala na quoqnqam qaji deqa ti ni na tamo ungasari kalil nangi sainjroqnimqa quoqnqab. 16 Deqa ni tarinjaim. Ni urur tigelosim are bulyosim Yesus aqa nam qa ino areqalo singilatosim pailye. Yimqa e na ni yansmitqa Qotei na ino une kalil kobotetmqas.' Ananaias na e anjam degsi merbonaga e aqa anjam di dauryosim yem.

Qotei na Pol qarinyonaqa a sawa bei bei tamo nanggoq gilej. A deqa anjam saej

17-18 "Onaga bati bei e olo Jerusalem qureq bosimqa atra tal miligiq dia Qotei pailyoqnem. Pailyoqnsimqa bati deqa e nejobilqeibulosim Yesus

unem. Yesus unnamqa merbej, ‘Ni Jerusalem endia ijo anjam maroqnqab di Juda nangi na ni quetmoqnqasai. Deqa ni Jerusalem endi saim. Ni urur tigelosim Jerusalem qure uratosim aie.’ ¹⁹⁻²⁰ Onaqa e na Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, e kiyafa Jerusalem uratqai? Juda nangi na ijo anjam quetbqab. Nangi qalie, nami e are bulyosaisosim bati deqa e nanngo Qotei tal miligiq giloqnsimqa tamo ungasari ni qa nanngo areqalo singilato qaji nangi ojelenoqnsim toqon na ñumoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Nami Juda nangi na ino wau tamo Stiven menin na qaleqnabqa e jojom di tigelosim tamo nangi a qaloqneb qaji nanngo gara jugo taqatesosim endegsi minjroqnem, “Keretosib Stiven qalonub moiqa.” Ijo kumbra di Juda nangi qalie. Deqa nangi ijo anjam quetbqab.’ ²¹ Onaqa Tamo Koba Yesus na e olo merbej, ‘Ni tigelosim Jerusalem qure uratosim aie. E ni qarinqmitqa ni sawa isaqa aisim dia sawa bei bei qaji tamo nangi ijo anjam minjroqnam.’”

Pol a na qaja tamo nangi minjrej, “E Rom qaji tamo.”

²² Pol a anjam degsi maroqnsiq gilsiq a sawa bei bei qaji tamo nanngoq aiqa marnaqa anjam qujai di Juda nangi qusib deqa minjin ani oqetnjrnaqa tulan koba lelenosib maroqneb, “Pol a qalib moiem. Tamo deqaji mandamq endi olo saiq.” ²³ Juda nangi degsib maroqnsib murqumyoqnsib nanngo gara jugo piqtelenosib nanngo ban na wi ramboiyoqnsib breiyeq nab goge oqoqnej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a Juda nanngo kumbra di unsiq aqa qaja tamo nangi minjrej, “Ningi Pol osib nungo ñeio tal miligiq osi gilsib bu toqon na kumbainyiye. Kumbainyosib nenemyibqa aqa une kie qa kio tamo ungasari nangi murqumyoqnsib a qalib moiqaqqa mareqnub di a na geregere mergimqa iga quqwom.” ²⁵ Onaqa qaja tamo nangi na Pol sil na tontosib kumbainyqa laqnabqa a na qaja tamo gate bei jojom di tigelesoqnej qaji di minjej, “E Rom qaji tamo. Deqa ningi ijo une geregere qalieosaisosib e laja kumbainbqab di kumbra bole kio?”

²⁶ Onaqa qaja tamo gate dena Pol aqa anjam di qusiqa a qaja tamo nanngo gate koba aqa areq gilsiq nenemyej, “Pol a Rom qaji tamo. Deqa ni a kieryqam?” ²⁷ Degsi minjnaq qusiqa Pol aqa areq gilsiq minjej, “Ni merbe, ni bole Rom qaji tamo e?” Onaqa Pol na minjej, “Od. E Rom qaji.” ²⁸ Degsi minjnaqa gate koba dena olo Pol minjej, “E silali kobaquja waiyonamqa deqa nangi na e Rom qaji tamo ateb.” Onaqa Pol na kamba minjej, “E silali waiyosai. Ijo ai wo abu wo nangi Rom qaji. Deqa e Rom qaji tamo tintin.” ²⁹ Onaqa qaja tamo nangi Pol aqa anjam di qusib a kumbainyqa urateb. Pol a marej, “E Rom qaji tamo.” A degsi marej deqa qaja tamo nanngo gate koba a ulaej. Di kiyafa? A na aqa qaja tamo nangi minjrnaqa Pol sil na tonteb deqa.

Pol a na Juda tamo kokba nangi anjam palontosiq minjrej

³⁰ Ariya nangi sonab nebeej. Une kie qa kio Juda nangi na Pol qalsib moiqtqa maroqneb di qaja tamo nanngo gate koba a qalieqa marsiq Pol

osiq sil palontetosiq atra tamo kokba ti Juda tamo bole bole ti nangi metnjrnaq bosib koroonaq Pol osiqa nango ulatamuq di tigeltej.

23 ¹Onaqa Pol a Juda tamo kokba nangi koqnjrsiqa endegsi minjrej, “O ijo was ningi quiye. E nami Qotei aqa ñamgalaq dia kumbra bole bole yoqnem agi bini yoqnsim unum. Deqa e are gulube saiqoji.”

²Onaqa atra tamo gate aqa ñam Ananaias a Pol aqa anjam di qusiqa minjrij oqetonaqa tamo nangi Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nangi minjrej, “Ningi Pol aqa medabuq di qaliye.” ³Onaqa Pol na Ananaias minjej, “Qotei na ni dego lumqas. Ni ñamtañ jigat ñam qaq qat na laña babanq di limo bul. Deqa ino uno boledamu. Ariya ino miligi jigat. Agi ni Moses aqa dal anjam dauryosim ijo une qalieqajqa tigeltbonum. Osim olo Moses aqa dal anjam gotrañyosim nangi e lubqajqa minjronum. Di kumbra uge.”

⁴Onaqa tamo nangi Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nangi aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ni kiyaga Qotei aqa atra tamo gate degsi misilinyonum?” ⁵Degsib minjnabqa Pol na minjrej, “O was qu, a atra tamo gate di e qaliesai. Deqa e anjam grotonum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ni ino gate koba anjam uge minjaim.’ Deqa nangi kere merbonub.”

⁶Ariya Juda tamo kokba awoelenesoqneb qaji nango ambleq dia Sadyusi tamo ti Farisi tamo ti soqneb. Onaqa Pol a degsi qalieosiqa lelenosiq minjrej, “O ijo was ningi quiye. E Farisi tamo. Ijo abu a dego Farisi tamo. Deqa e endegsi are qalonum. Tamo kalil moreño qaji nangi mondon olo subq na tigelqab. Anjam deqa e ijo areqalo tulan singilatejunum. Anjam deqa qujai nangi na e ojsib agi nungo ñamdamuq di tigeltbonub.”

⁷Pol a na nangi degsi minjrnaqa Farisi ti Sadyusi ti nangi ñirin̄kobaosib areqalo aiyel osib poelenjeb. ⁸Di kiyaga? Sadyusi nangi gaigai maroqneb, “Tamo moreño qaji nangi olo subq na tigelqasai. Lañ angro saiqoji. Mondor dego saiqoji.” Ariya Farisi nangi maroqneb, “Tamo moreño qaji nangi bole subq na olo tigelqab. Lañ angro unub. Mondor nangi dego unub.” ⁹Deqa nangi poelenosib ñirin̄osib murqumyoqneb. Onaqa Farisi nango dal anjam qalie tamo qudei nangi tigelosib singila na mareb, “Iga Pol aqa anjam quonum di a une saiqoji. Mondor bei na kio lañ angro bei na kio anjam minjonubqa a degsi marqo.” ¹⁰Onaqa Sadyusi nangi anjam di qusibqa nangi tulan ñirin̄kobaosib Pol qalqajqa laqnabqa qaja tamo nango gate koba a di unsiq are qalej, “Nangi Pol ojsib aqa jejamu tulan ugeugeiyqab.” A degsi are qalsiqa ulaosiq aqa qaja tamo nangi metnjrnaqa bosib Sadyusi nango banq dena Pol yainjrsib nango ñeio talq olo osi gileb.

¹¹Gilsib di sonab nebeosiq olo qoloonaga Tamo Koba Yesus a bosiqa Pol aqa areq di tigelosiq minjej, “Ni are singilatime. Ulaaim. Ni Jerusalem

endia ijo anjam mare mare laqnum dego kere ni Rom aisim dia dego ijo anjam singila na minjroqne.” Tamo Koba Yesus na Pol degsi minjej.

Juda tamo qudei nanngi Pol qalsib moiqtqajqa anjam qoseb

¹²Onaqa olo nebeonaqa Juda tamo qudei nanngi koroosibqa are qujaitosib anjam endegsib qoseb, “Iga Pol qalsim moiqtqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bolesai. Deqa iga Pol moiotosaisosimqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiotosimqa ariya bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyqom.” ¹³Juda tamo 40-pela nanngi anjam degsib qoseb. ¹⁴Osib atra tamo kokba ti Juda tamo bole bole ti nanngoq gilsib minjreb, “Iga anjam endegsi qosonum. Iga Pol qalsim moiqtqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bolesai. Deqa iga Pol moiotosaisosimqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiotosimqa ariya bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyqom. Iga anjam degsi qosonum. ¹⁵Deqa ningsi na qaja tamo nanngo gate koba a endegsi minjiye, ‘Ni Pol olo osau. Osbamqa iga olo koroosimqa aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Ningsi na qaja tamo nanngo gate koba a degsi minjibqa a Pol osi bosim nunngoq di brantosaisoqnmqa gamq dia iga Pol qalsim moiqtqom.”

¹⁶Ariya nanngi anjam degsi keretonabqa Pol aqa nawi aqa njiri a nanngo anjam di qusiqa tigeloqujatsiq qaja tamo nanngo njeio talq gilsiq anjam di Pol minjej. ¹⁷Minjnaq qusiqa qaja tamo gate bei metonaq aqa areq bonaq minjej, “Ni angro wala endi osim nunngo gate koba aqa areq osi aiimqa a na anjam bei minjqas.” ¹⁸Onaqa gate koba dena angro wala di osiq aqa gate koba aqa areq osi aisiqa minjej, “Tonto tamo Pol a na e merbqo, ‘Ni angro wala endi osi aie.’ Degbqo deqa agi ino areq osi bonum. A na ni anjam bei mermqas.”

¹⁹Onaqa qaja tamo nanngo gate koba dena angro wala di ban titsiq kiñala sasalosiq nenemyej, “Ni anjam kie merbqam?” ²⁰Onaqa minjej, “Juda nanngi na ni gisanmosib endegsib mermqab, ‘Nebe ni Pol gagoq osau. Osbamqa iga koroosim aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Nanngi ni degsi mermqab. ²¹Deqa ni nanngo anjam di quetnjraim. Tamo 40-pela nanngi anjam endegsib qosisib maronub, ‘Iga Pol qalsim moiqtqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bolesai. Deqa iga Pol moiotosaisosimqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiotosimqa ariya bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyqom.’ Nanngi anjam degsib qosonub. Deqa bini nanngi gamq di tarineqnub. Ni na Pol osi aioqnmqa gamq dia nanngi Pol qalsib moiqtqab.” ²²Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a angro wala di aqa anjam qusiqa minjej, “Ni gile. Ni anjam degsi merbonum di tamo qudei minjraim. Torei tent.”

Nanngi na Pol qarinyonabqa a Rom nanngo tamo koba Feliks aqaq aiej

²³Degsi minjsiq aqa qaja tamo gate aiyel nanngi metnjrnaqa aqa areq bonab minjrej, “Ningsi na qaja tamo 200 singa na walwelo qaji nanngi ti qaja tamo 200

an ti laqnub qaji nangi ti qaja tamo 70 hos na walwelo qaji nangi ti minjribqa nangi bini qolo sen bati 9 Pol osib Sisaria qureq aiqab. Ningi na endegsib minjriye, ‘Nungo walwelqajqa ingi ingi gereiyosib soqniye. ²⁴Pol aqa hos qudei dego gereiyib soqnem. Pol a hos goge dia awoamqa ningi na geregere taqatosib osi aisib Rom tamo koba Feliks aqa talq di brantiye.’ Ningi aiye na qaja tamo nangi degsib minjriye.” Qaja tamo nango gate koba a na nangi aiye degsi minjrsiqa olo endegsi minjrej, ²⁵Osiqa anjam bei endegsi nengrenyej,

²⁶“O tamo koba Feliks, ijo nam Klodius Lisias. E qaja tamo nango gate koba. Ijo anjam endi ni quqwajqa deqa e nengrenyosim ni qa qarinyonum. O kaiye. ²⁷Tamo agi inoq osi bonub qaji aqa nam Pol. Juda nangi na a ojsib moiotqa laqnabqa e na ijo qaja tamo nangi joqsim aisim nango banq dena yainjrem. E qalieem, Pol a Rom qaji tamo. Deqa e na a aqaryaiyosim nango banq dena yainjrem. ²⁸Pol aqa une kie qa kio a moiotqa maroqneb di e qalieqa osimqa Pol osi gilsim Juda tamo kokba nango ulatamuaq dia tigeltiem. ²⁹Tigeltonamqa nangi anjam gargakoba marelejeqnabqa e qusimqa endegsi poibej. Juda tamo kokba nangi nango segi dal anjam qa marsib Pol aqa jejamuaq di anjam laja laja qameteqnub. Nangi Pol aqa une kobaquja bei babtosai. Deqa e na laja moiotqa keresai. Tonto talq di laja waiyqa keresai dego. E degsi poibej. ³⁰Ariya bati bei e anjam endegsi quem, ‘Juda tamo qudei nangi anjam endegsib qosib maronub, “Iga gamq dia tarionamqa qaja tamo nango gate koba a na Pol osi aioqnmqa iga na qalsim moiotqom.”’ E anjam di qusim deqa agi Pol qarinyonum ni qa bqo. Ariya e na tamo nangi Pol aqa jejamuaq di anjam qameteqnub qaji nangi endegsi minjronum, ‘Ningi segi Sisaria qureq aisib Feliks aqa ulatamuaq dia tigelosib Pol aqa une geregere minjib a quqwas.”

³¹Qaja tamo nango gate koba a na anjam degsi nengrenyosiqqa aqa qaja tamo nangi enjrnaga nangi na aqa anjam dauryosibqa qolo Pol osib Antipatris qureq osi aisib dia nereneb. ³²Nebeonaga qaja tamo singa na walwelo qaji nangi Antipatris qureq dena olo puluosib Jerusalem qureq gilsib nango neio talq di soqneb. Onaga qaja tamo hos na walwelo qaji nangi segi Pol suweiyosib torei Sisaria qureq osi aieb. ³³Osi aisibqa nango gate koba aqa anjam nengrenyej qaji di Feliks yosib Pol osib aqa ulatamuaq dia tigeltieb. ³⁴Onaga Feliks a anjam di sisiyosiqqa Pol nenemyej, “Ni sawa qabe qaji?” Onaga Pol na minjej, “E Silisia sawa qaji.” ³⁵Degsi minjrnaga Feliks na olo minjej, “Tamo nangi ino jejamuaq di une qameqnub qaji nangi babqa e ino anjam geregere quqwai.” Osiqa qaja tamo nangi minjrnaga nangi na Pol osib tamo koba Herot aqa talq di waiysib taqatoqneb.

Juda tamo kokba nangi bosib Feliks aqa ulatamuaq dia Pol aqa jejamuaq di anjam qamoqneb

24 ¹Bati 5-pela koboonaga Juda nango atra tamo gate Ananaias a ti Juda tamo kokba qudei ti Juda nango anjam taqyo tamo bei

aq a ñam Tertulus a ti Sisaria qureq aieb. Aisib Rom nango tamo koba Feliks aqa ulatamuq dia tigelosibqa Pol aqa jejamuq di anjam qamoqneb. ²Onaqa Rom nango tamo koba Feliks a na Pol metonaq warum miligiq bosiqa aqa ulatamuq dia tigelesonaqa Tertulus a tigelosiqqa Pol aqa jejamuq di anjam qamqa osiqqa Feliks minjej, “O Tamo Koba Feliks, ni na gago sawa endi geregere taqateqnum deqa bini iga bole unum. Iga qoto saiyoji. Ni na iga geregere aqaryaigoqnsimqa gago gulube kalil kobotetgeqnum. ³Deqa iga ni qa tulanj areboleboleigwoqa ino ñam soqteqnum.

⁴“O Tamo Koba Feliks, e anjam olekoba mermqasai. Ni asgimo uge. Deqa ni gago anjam truquyala endi que. ⁵Iga tamo endi uneqnum, a tamo uge. A kumbra uge uge yoqnsi laqnsiqqa Juda tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nango areqalo ugetetnjreqnaqa nanji njirinkobaoqnsibqa qoto tigelteqnum. A na tamo ungasari nanji joqoqnsiqqa minjreqnu, ‘Ningi Nasaret tamo Yesus dauryiye.’ ⁶⁻⁷A na gago atra tal aqa ñam dego ugetetgeqnu. Deqa iga a ojsim gago segi dal anjam na aqa une qa pegiyqa laqnamqa qaja tamo nango gate koba Lisias a bosiqa gago anjam gentosiqqa gago banq dena Pol singila na yaigej. ⁸Yaigsiqa mergej, ‘Ningi Pol qa anjam bei soqnimqa aisib Rom nango tamo koba Feliks aqa ulatamuq di mariye.’ Deqa iga bosim ino ulatamuq endia Pol aqa une agi mermeqnum. Deqa Tamo Koba Feliks, ni segi na Pol nenemyimqa anjam kalil iga aqa jejamuq di qameqnum qaji di bole kio sai kio di a segi na mermimqa ni quqwam.” Tertulus a anjam degsiqa Feliks minjej.

⁹Onaqa Juda tamo kokba kalil nanji tigelosib Tertulus aqa anjam di taqyosib mareb, “Aqa anjam di bole.”

Pol a kamba Feliks aqa ulatamuq dia tigelosiq anjam marej

¹⁰Onaqa Feliks a Pol aqa anjam quqwajqa deqa aqa banj soqtosiq Pol metonaqa a kamba tigelosiqqa marej, “O Tamo Koba Feliks, e qalie, ni wausau gargekoba sawa endi taqatesoqnem agi bini taqatejunum. Deqa e kamba ijo anjam mermqai. ¹¹Ya ya endi e Qotei louqajqa Jerusalem aiem. E aiem bati 12-pela gilqo. Juda tamo kokba nanji di qalie. Ni segi na nenemnjrimqa deqsib mermqab. ¹²E Jerusalem aisim di sosimqa e anjam na qotosaioqnem. Qoto tigeltosaioqnem dego. E qoto bei yeqnam Juda nanji na e nubosai. E atra talq dia, Juda nango Qotei talq dia, qure ambleq dia dego lawo na soqnem. E kumbra uge bei yosaioqnem. ¹³Deqa anjam kalil Juda nanji na ijo jejamuq di qameqnum qaji di bolesai. Nanji ijo une bole bei ubtsib marqa keresai.

¹⁴“Ijo une qujai agiende. E Yesus aqa gam dauryeqnum. Juda tamo kokba nanji mareqnum, ‘Gam di bolesai. Gam dena tamo ungasari nanji njirinoqnsib poelejreqnum.’ Gam di qujai e dauryoqnsimqa gago moma nango Qotei qa louoqnsimqa Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa

medabu o tamo nanjo anjam nami nengrenyeb qaji deqa ti ijo areqalo singilatejunum. ¹⁵ Mondonj Qotei na tamo bole ti tamo uge ti nanji olo subq na tigeltjnrqas. Qotei qujai deqa e ijo areqalo singilatoqnsim subq na tigelo bati qa tariñoqnsim unum. Juda tamo kokba nanji dego Qotei qa nanjo areqalo singilatoqnsib subq na tigelo bati qa tariñoqnsib unub. ¹⁶ E subq na tigelo bati qa tariñeqnum deqa e bati gaigai ijo segi so geregere taqatoqnsimqa Qotei aqa namdamuq dia, tamo ungasari kalil nanjo namdamuq dia kumbra bole bole yoqnsim laqnum.

¹⁷ “Ariya e sawa bei beiq dia wauosim laqnamqa wausau qudei koboonaqa agi Jerusalem aiem. Yesus aqa tamo ungasari sawa bei beiq di so qaji nanji na silali koroiyosib ebnabqa osi aisim Juda nanji mam soqneb deqa enjrem. Silali qudei osi aisim Qotei dego atraiyem. ¹⁸ E atra tal miligiq gilsimqa une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di dauryosim yem. Di koboonaqa e Qotei atraiyeqnamqa Juda tamo kokba nanji bosib e nubeb. E tamo ungasari gargekoba joqsim sonam nanji e nubosai. E qoto bei dego tigelteqnam nubosai. ¹⁹ Ariya Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleñeb qaji nanji na e atra tal miligiq di sonam nubsibqa bosib e ojob. Deqa nanji e qa anjam bei soqnimqa bosib ino ulatamuq endia tigelosib ijo une marqab. ²⁰ Ariya nanji bosai. Deqa ni na Juda tamo kokba agi bosib endia tigelejunub qaji nanji nenemnjrimqa e Jerusalem dia nanjo ulatamuq di tigelesonam une kie kio ijo jejamuq di uneb di ni mermqab. ²¹ Bole, ijo anjam qujai endeqa nanji na ijo jejamuq di une qametbeb. E nanjo ulatamuq dia tigelesosim leleñosim endegsi minjrem, ‘Tamo kalil moreño qaji nanji mondonj olo subq na tigelqab. Anjam deqa qujai ningsi na e ojsib ijo jejamuq di une qametbonub.’ O Tamo Koba Feliks, e nanjo ulatamuq di tigelosim anjam degsi minjrem.” Pol a na Feliks degsi minjej.

²² Feliks a tamo ungasari Yesus aqa gam daurysib laqneb qaji nanjo kumbra qalie. Deqa a na Juda tamo kokba nanji endegsi minjrej, “Nungo anjam di mati soqnem. Qaja tamo nanjo gate koba Lisias a bamqa ningsi olo anjam di maribqa e qusiy gereiyqai.” ²³ Osiqa aqa qaja tamo gate bei minjej, “Ni na Pol osim tonto talq di waiysim taqatesoqne. A gulube bei yaim. Aqa was nanji a unqa bosib ingi ingi qa aqaryaiyqa maroqnibqa ni na saidnjraim.”

Feliks na Pol tonto tal di atnaqa a wausau aiye di soqnej

²⁴ Bati qudei koboonaqa Feliks nanji aqa nauqali Drusila wo olo beb. Drusila a Juda uja. Bosib Feliks a Pol metonaq aqa areq bej. Bosiqqa tamo nanji Kristus Yesus qa nanjo areqalo singilatqajqa kumbra di Feliks minjnaq quej. ²⁵ Kumbra bole bole dauryoqnqajqa deqa ti gago segi segi so geregere taqatoqnqajqa deqa ti Feliks minjnaq quej. Mondonj Qotei na tamo ungasari nanjo une qa peginjraqajqa deqa ti Pol na Feliks minjnaq

quej. Qusiqa ulaosiq Pol minjej, “Ni mati aisim ino warumq di soqne. Bunuqna e bati atsiy olo ni metmit bosim anjam di merbqam.” ²⁶ Feliks a bati gargekoba Pol aqa anjam quqwajqa metoqnej. Aqa anjam quqwajqa deqa segi metosaioqnej. A endegsi are qaloqnej, “E Pol metitqa a bosim silali ebimqa e tonto talq dena a uratqajqa deqa kio merbqas?” Osiq deqa metoqnej.

²⁷Wausau aiye koboonaqa Feliks a Judia sawa taqato wau di uratonaqa tamo bei aqa ñam Porsius Festus a kamba Feliks aqa wau di osiqa Judia sawa taqatesoqnej. Onaqa Feliks a na Juda tamo kokba nanjo are boletetnrqajqa deqa a Pol tonto talq di uratonaq soqnej.

Pol a marej, “E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai.”

25 ¹Ariya Festus a Judia sawa aisiq Sisaria qureq di soqnej. Bati qalub koboonaqa a dena tigelosiq Jerusalem qureq aiej. ²⁻³ Aisiq di sonaqa atra tamo kokba ti Juda tamo bole bole ti nanji bosib Festus aqa ulatamuq dia tigelosib Pol aqa jejamuq di olo anjam qamoqneb. Osib Festus minjeb, “Ni na anjam qarinyosim ino qaja tamo nanji endegsim minjre, ‘Ningi Sisaria qureq dena Pol osib Jerusalem osib boiye.’ Minjrimqa gago are boleqas.” Nanji degsib Festus minjeb. Di kiyaaq? Nanji nami anjam endegsib qoseb. Qaja tamo nanji na Pol osi boqnbqa gamq dia nanji Pol qalsib moiotqab. ⁴Onaqa Festus na kamba minjrej, “Pol a Sisaria qureq dia tonto talq di unu. Bati qudei koboamqa e segi olo Sisaria qureq aiquai. ⁵Deqa ningi na nungo tamo kokba nanji endegsib minjriye, ‘Ningi Pol qa anjam bei soqnimqa Festus dauryosib Sisaria qureq aiiye. Aisib dia Festus aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa une minjib a quqwas.’ Nungo tamo kokba nanji degsib minjriye.”

⁶Festus a bati 8-pela o 10-pela Jerusalem qureq di sosisqa olo puluosiq Sisaria qureq aiej. Aieqnaqa Juda tamo kokba qudei nanji a dauryosib aieb. Nebeonaqa Festus a aqa awo jaram kobaq di awoosiq aqa qaja tamo qudei nanji minjrej, “Ningi Pol osib boiye.” Onaqa nanji na Pol osi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelteb. ⁷Onaqa Juda tamo kokba Festus dauryosib beb qaji nanji Pol kalilyosib Festus aqa ulatamuq dia tigelosib anjam gargekoba laja laja Pol aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Nango anjam di utru saiqoji. ⁸Onaqa Pol a kamba marej, “E Juda gago dal anjam bei gotranjyosaieqnum. E gago atra tal qa anjam uge bei marosaieqnum. E Rom nanjo mandor koba Sisar a dego kumbra uge bei yosaieqnum. Deqa e une saiqoji.”

⁹Pol a degsi marnaqa Festus a na Juda tamo kokba nanjo are boletetnrqajqa deqa Pol endegsi nenemyej, “Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?” ¹⁰Onaqa Pol na minjej, “E bini Sisar aqa awo jaram namoq endi tigelejunum. Endia ijo anjam marqai. Ni qalie, e Juda nanji qa une bei yosai. Deqa e kiyaaq

Jerusalem aiqai? ¹¹Une kobaquja bei ijo jejamuq di soqnimqa unqum e lubsib moioteb. Ariya anjam nangi ijo jejamuq di qameqnub qaji di bolesaiamqa nangi e laŋa osib qaja tamo nango banq di atqa keresai. Deqa ni que. E Rom qaji tamo. Deqa ni na e qarinqbimqa e Rom qureq gilsiy dia Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelqai. Yimqa a na ijo anjam qusim gereiyqas.” ¹²Pol a na Festus degsi minjnaqa a warumq dena oqedosiqa aqa qaja tamo qudei nangi koba na anjam qairosib olo warum miligiq gilsiq Pol minjej, “Ni Sisar aqa ulatamuq dia tigelqa maronum deqa e ni qarinqmitqa Sisar aqaq gilqam.”

Festus a Pol qa kumbra kieryqas deqa mandor koba Agripa nenemyej

¹³Onaqa bati qudei koboonaqa Rom nango mandor koba bei aqa ñam Agripa nangi aqa jaja Bernaisi wo Festus unqajqa marsib Sisaria aieb. ¹⁴Aisib bati gargekoba yala Sisaria qureq di sonabqa Festus na Agripa minjej, “Tamo bei aqa ñam Pol a nami Feliks na tonto talq di waiyej unu. ¹⁵Deqa e Jerusalem di sonamqa Juda tamo kokba ti Juda tamo bole bole ti nangi na Pol aqa jejamuq di anjam qamsib endegsib merbeb, ‘Ni mare, “Pol a une ti.” Osim ni na ino qaja tamo nangi minjrimqa nangi Pol qalib moiem.’ ¹⁶Onaqa e na kamba endegsi minjrem, ‘Iga tamo bei laŋa ojsim qaja tamo nango banq di atqa keresai. Rom gago kumbra degsi sosai. Deqa nangi Pol qa anjam bei soqnimqa a mati ijo ulatamuq dia tigelamqa nangi aqa une marib qusimqa a kamba aqa anjam marqas.’

¹⁷“E na Juda tamo kokba nangi anjam degsi minjrnamba nangi e daurbosib Sisaria qureq beb. Bonab e tarinqsai. Nebeonaqa nangi koroesonabqa e ijo awo jaramq dia awoosim ijo qaja tamo qudei nangi minjrnamba nangi Pol osi bosib ijo ulatamuq dia tigelteb. ¹⁸Onaqa Juda tamo kokba nangi tigelosib Pol aqa jejamuq di anjam gargekoba qamelenqoneb. E are qalem, nangi une kokba Pol aqa jejamuq di qamqab. Nangi degyosai. ¹⁹Nangi nango Qotei louqa kumbra deqa segi niriŋosibqa Pol aqa jejamuq di anjam qamoqneb. Pol a maroqnej, ‘Tamo bei aqa ñam Yesus a moisiq olo subq na tigelej.’ Deqa ti nangi niriŋosibqa Pol aqa jejamuq di anjam laŋa qamoqneb. ²⁰Onaqa e nango anjam deqa utru itqa yonam keresaiibonaqa Pol nenemyem, ‘Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam marqa kere e?’ ²¹E degsi Pol minjnamqa a saidosiq merbej, ‘E Rom qaji tamo. Deqa e mati tonto talq endi sqai. Bunuqna ni na e qarinqbimqa e Rom qureq gilsiy dia Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelqai. Yimqa a na ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Pol a na e degsi merbonaqa e ijo qaja tamo nangi minjrem, ‘Ningi Pol osib tonto talq di waisib taqatesoqniye. Bunuqna e na Pol qarinqyitqa Sisar aqaq gilqas.”’ ²²Festus a na Agripa degsi minjnaqa Agripa na minjej, “E dego Pol aqa anjam quqwai.” Onaqa Festus na minjej, “Nebe ni aqa anjam quqwam.”

²³ Ariya nebeonaqa Agripa wo Bernaisi wo nangi gara wala boledamu jigsib koro sawaq beq nabqa tamo ungasari nangi na unjrsib nango ñam soqtoqneb. Qaja tamo nango gate kokba ti tamo ña ñam ti kalil nangi dego bosib koro sawaq di koroeb. Onaqa Festus a na aqa qaja tamo nangi minjrnaqa nangi Pol osi bosib Agripa aqa ulatamuq dia tigelteb. ²⁴ Onaqa Festus na Agripa minjej, “O Mandor Koba Agripa, Pol agi osi bonub. Ni unime. Ningi kalil koroonub qaji endi ningi dego Pol uniye. E Jerusalem qureq di sonamqa Juda tamo ungasari kalil nangi Pol aqa jejamuq di anjam gargekoba qamelejoqnsib murqumyoqnsib endegsib merboqneb, ‘Ni Pol qalim moiem. A olo mandamq endi saiq.’ Bosib Sisaria qureq endia dego Pol aqa jejamuq di anjam qamoqnsib e degsib merboqneb. ²⁵ Ariya e Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai. Deqa e Pol laja moiota keresai. Ariya Pol na merbej, ‘E Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq dia tigelqai. Yimqa a na ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Onaqa e na Pol minjem, ‘Di kere. E ni qarinqmitqa Rom qureq gilqam.’ ²⁶ O Mandor Koba Agripa, e Pol aqa jejamuq di une bei unosai. Deqa e a qa anjam kie nenngrenyit gago tamo koba Sisar aqaq gilqas? Laja qarinqyai di Sisar a qirinqas. Deqa e Pol osi bosim ino ulatamuq endia tigeltunum. Di kiyaqa? Ni segi na Pol nenemyimqa aqa une bei babtinqa ningi kalil qusib merbibqa une deqa nenngrenyit Sisar aqaq gilqas. ²⁷ E are qalonum, tamo a une saiqoji soqnimqa e laja qarinqyit Sisar aqaq gilqas di kumbra bolesai.”

Pol a Agripa aqa ulatamuq dia tigelosiq anjam marej

26 ¹ Onaqa Agripa na Pol minjej, “Ni kamba ino anjam marimqa e quqwai.” Degsi minjnaqa Pol na aqa ban soqtosiq endegsi marej, ² “O Mandor Koba Agripa, bini e ino ulatamuq endia tigelejunum. Anjam kalil Juda nangi na ijo jejamuq di qamelejeqneb qaji di e na kamba marit ni que. Yimqa e areboleboleibqas. ³ Gago Juda kumbra kalil ni qalie. Iga anjam na qoteqnum qaji di dego ni qalie. Deqa ni ijo anjam endi quime. Ni asgimaiq.

⁴ “Juda tamo kokba kalil nangi ijo kumbra qa qalie unub. E angro wala qa sosimqa e Judia sawaq dia kumbra kie yoqnem di nangi qalie. Bunuqna e Jerusalem qureq gilsim dia e kumbra kie yoqnem di dego nangi qalie. ⁵ Nangi nami ijo kumbra qa qaliesoqneb. Ni na nangi nenemnrimqa degsib mermqab. Farisi nango dal anjam dauryqajqa tulan wau koba. Gago Juda gago dal anjam ti keresai. E angro wala qa sosimqa e Farisi nango ambleq di sosim e nango kumbra dauryoqnem. Juda tamo kokba nangi di qalie. ⁶ Bini e ino ulatamuq endia tigelejunum. Di kiyaqa? E ijo areqalo Qotei qa singilatosim anjam a nami gago moma nangi minjrej qaji di aqa damu brantqajqa deqa e tarinqoqnsim unum. Utru deqa nangi na e tigeltbonub. ⁷ Gago moma utru Jekop a na nami aqa angro 12-pela nangi nambabtnjrej. Onaqa nango len kalil paraonabqa Qotei

na nangi endegsi minjrej, 'Mondorj e na ningi olo subq na tigeltngwai.' Anjam deqa qujai iga bini gago areqalo singilatejunum. Deqa qolo ti qanam ti iga Qotei qa singila na louoqnsimqa aqa anjam gegerere dauryeqnum. O Mandor Koba Agripa, mondorj iga olo subq na tigelqom. Anjam deqa qujai Juda tamo kokba nangi na ijo jejamuq di une qamsibqa e tigeltbonub. ⁸Ningi qudei endegsib are qaleqnub kio, 'Qotei na tamo nangi subq na tigeltnjrqasai?' Ningi kiyaqa degsib are qaleqnub? Nungo areqalo di bolesai.

⁹"Bole, e segi nami Yesus Nasaret qaji aqa ñam ugeugeiyoqnsim jeutsi laqnem. ¹⁰E Jerusalem qureq dia kumbra uge di yoqnem. Agi atra tamo kokba nangi na e odbeqnabqa e na Qotei aqa tamo ungasari nangi ojelenoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Juda tamo kokba nangi na nangi ñumsib moiotnjrqqa mareqnabqa e dego nangi koba na areqalo qujaitosim maroqnem, 'Nangi ñumsib moiotnjriye.' ¹¹E bati gargekoba Juda nangi Qotei tal kalil miligiq giloqnsimqa dia Yesus aqa tamo ungasari nangi ojelenoqnsim ugeugeinjroqnem. E endegsi are qaloqnem, 'E nangi jaqatinj koba enjritqa nangi ulaosib Yesus qoreiyosib aqa ñam misilinyqab.' Degsim are qaloqnsim deqa nangi ugeugeinjroqnem. E nangi qa minjinj ani oqetbeqnaqa nangi daurnjroqnsimqa qure isa isaq giloqnsim dia nangi itnjroqnsim ugeugeinjroqnem.

Pol a kiersi Kristen tamo brantej deqa sainjrej

¹²⁻¹³"O Mandor Koba Agripa, e wau degsi yeqnamqa bati bei atra tamo kokba nangi na e qarinqbonabqa Damaskus qureq aiem. E aieqnamqa qanam jige pulonj singila koba minjal ti lanj goge dena ijoq ainaq unem. A tulanj koba rianjosiqa tamo e ombla aioqnem qaji nangi ti iga suwantgej. Aqa rianj di senj ti keresai. ¹⁴Suwantgonaqa iga kalil ululonjosim mandamq di ñerenjem. E ñeiesosimqa tamo bei aqa kakoro quem. A Hibru anjam na endegsi merbej, 'O Sol, ni kiyaqa e ugeugeibeqnum? Ni e ugeugeibeqnum dena ino segi jejamu dego ugeugeiyeqnum. Ino segi qaja pulutosim ino jejamu qoruyqam dego kere.' ¹⁵Onaqa e na minjem, 'O Tamo Koba, ni yai?' Onaqa a na merbej, 'E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji. ¹⁶Deqa ni tigel. E ni giltmonum deqa ni ijo wau tamo sosimqa ijo singila bini osormonum qaji deqa ti ijo singila bunuqna osormoqnqai qaji deqa ti sawa sawa kalilq dia tamo ungasari nangi minjroqnsim laqnqam. Utru deqa e bini inoq di brantosim ni giltmonum. ¹⁷Bunuqna e ni qarinqmitqa ni Juda tamo ti sawa bei bei qaji tamo ti nangiq giloqnqam. Deqa ni nangi qa ulaaim. E ni taqatmesoqnitqa nangi ni moiotmqasai. ¹⁸Ni nangiq gilsim ijo anjam minjroqnmqa nangi e qa poinjroqnm ambru uratosib suwanjoq bqab. Satan a na nangi joqej unu. Deqa ni na nangi are bulyetnjroqnmqa nangi Satan aqa singila uratosib Qotei aqaq giloqnqab. Amqa e na nangi une kalil kobotetnjritqa nangi tamo ungasari nami e

qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji ti koba na ijo segi tamo ungasari boledamu sqab.’

**Pol a nami Qotei aqa anjam palontosiqqa tamo ungasari
nanji minjroqnej a deqa Agripa saiyej**

¹⁹“Deqa Mandor Koba Agripa, lan goge dena pulon ainaqa e unsimqa anjam Yesus na merbej qaji di gotranjosai. ²⁰E aqa anjam di dauryosim tigelosim Damaskus qureq aiem. Aisim dia Qotei aqa anjam plaltoqnsimqa tamo ungasari nanji endegsi minjroqnem, ‘Ningi are bulyosib Qotei aqaq bosib nungo kumbra uge uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniye. Amqa tamo ungasari nanji nungo kumbra di unsib endegsi poinjqas, “Bole, nanji bole are bulyonub.” ’ E Jerusalem dia, Judia sawaq dia, sawa bei beiq dia dego tamo ungasari nanji anjam degsi minjroqnem. ²¹Utru deqa Juda tamo kokba nanji na atra tal miligiq dia e nubsibqa bosib e ojeb. Osib mareb, ‘Iga Pol qalsim moiotqom.’ ²²Ariya nanji degsib marsib e moiotbosai. Di kiyaa? Qotei a nami e taqatboqnej agi bini e bole unum. Deqa bini e tamo kokba ti tamo lanaj ti nanjo ulatamuq endia tigelesosim Qotei aqa anjam palontosim minjreqnum. E anjam bei palontosaieqnum. Nami Qotei aqa medabu o tamo nanji Moses ombla na kumbra bunuqna brantelejqas qaji di ubtsib nengrenjoqneb. Anjam di segi e bini palonteqnum. ²³Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji nami anjam endegsib nengrenyeb, ‘Kristus a jaqatin koba osim moiqa. Moismqa tamo kalil qa namoosim olo subq na tigelqas. Osim Juda tamo ti sawa bei bei qaji tamo nanji ti ambruq di soqnbqa nanji anjam minjroqnmqa nanji are bulyosib ambru uratosib suwanjoq boqnbab.”

Pol na Agripa minjej, “Ni Kristus qa ino areqalo singilat.”

²⁴Pol a anjam degsi marsiq gileqnaqa Festus na aqa anjam gentosiqq lelejosiq minjej, “Pol, ni nanarionum. Ino qalie kobaquja dena ni tulan nanaritmqa.” ²⁵Onaqa Pol na minjej, “O Tamo Koba Festus, e nanariosai. Ijo anjam endi bole. E areqalo bole na anjam mareqnum.” ²⁶Osiqa Agripa minjej, “O Mandor Koba Agripa, ijo anjam endi ni nami qalieosim soqnem. Deqa e ni mermqa ulaosai. Yesus aqa kumbra iga dauryeqnum qaji di iga uli na yosaiqnem. Iga gaigai boleq na yoqnem. Deqa ni kumbra deqa geregere qalieonum. ²⁷O Mandor Koba Agripa, ni kiersi are qalonum? Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam nami nengrenyeb qaji di bole e? Od, e qalieonum, ni maronum, di bole.”

²⁸Onaqa Agripa na Pol nenemyej, “Ni kiersi are qalonum? Ni endego e are bulyosiy Kristen tamo brantqajqa merbonum e?” ²⁹Onaqa Pol na minjej, “Ni endego are bulyqam di kere. Sokobaiyosim are bulyqam di dego kere. Deqa e ni qa ti tamo kalil endia sosib ijo anjam queqnum

qaji nan̄gi qa ti endegsi Qotei pailyeqnum, ‘O Abu, ni na nan̄gi are bulyetn̄rimqa nan̄gi e unum degsib sqab. Ariya e sil na tontbeb unum nan̄gi degsib sqajqa e ni pailmosai.’ O Mandor Koba Agripa, e degsim Qotei pailyeqnum.”

³⁰⁻³¹ Pol a na anjam degsiqa Agripa minjnaqa Festus wo Bernaisi wo tamo kalil awoelenesoqneb qaji nan̄gi Agripa koba na tigelosib warumq dena oqedeb. Oqedosib endegsib qairosib mareb, “Iga Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosaibolesai. Deqa iga na a qalsim moiotaq keresai. A tonto talq waiyqa keresai dego.” ³² Nan̄gi degsib marsibqa Agripa na Festus minjej, “Pol a Sisar aqa ulatamuq di tigelqa marosai qamu ni na endego a tonto talq dena uratim oqedqo qamu.”

Nan̄gi na Pol Rom qureq osi gilqajqa deqa qobun̄q di ateb

27 ¹ Onaqa nan̄gi iga qobun̄ gogetosim Itali sawaq gilqajqa anjam keretosib Pol tamo qudei ti tonto talq dena eleḡosib qaja tamo nango gate bei aqa ñam Julius aqa ban̄q di ateb. Julius a Rom qaji tamo.

² Onaqa Julius a na iga Pol qu joqsiqa Adramitium qure nango qobun̄ bei Esia sawaq gilqa laqnaqa gogetosim koba na gilem. Qobun̄ di yuwal qala qalaq na dauryosim qundun̄ kalil aiqa marnabqa iga gogetosim gilem. Tamo bei aqa ñam Aristarkus a iga koba na gilem. Aristarkus aqa qure utru Tesalonaika. Tesalonaika a Masedonia sawaq di unu. ³ Iga gilsim nebeonaqa Saidon qureq di tiryem. Tiryonamqa Julius a Pol qa dulosiq odyonaqa qobun̄ uratosiq aqa was nan̄gi itn̄jrnaqa nan̄gi na ingi ingi qudei qa aqaryaiyeb. ⁴ Onaqa iga Saidon qure uratosim gileqnamqa jagwa na gotran̄gonaga deqa Saiprus nui taqyosim gilem. ⁵ Gilsim yuwal gentosim Silisia sawa ti Pamfilia sawa ti di brantosim yuwal qala qalaq na dauryosim gilsim Lisia sawaq di brantosim Maira qureq di tiryem.

⁶ Dia Julius a Aleksandria qure nango qobun̄ bei Itali sawaq gilqa laqnaqa unsiq a na iga Pol qu tonto tamo nan̄gi ti joqsiqa qobun̄ di gogetem. ⁷ Gogetosim jinga na gileqnamqa bati gargekoba koboej. Onaqa jagwa na gotran̄gonaga iga singila na gilsim Nidas qure jojomyem. Dena jagwa na olo gotran̄gonaga iga gilqa keresaiigonaqa qobun̄ bulyosimqa Krit nui aqa luwi bei ñam Salmone di tin̄yosim oqem. ⁸ Oqsim luwi di bun̄yosimqa tamo qobun̄q di wauo qaji nan̄gi waukobaosib oqsib Krit nui qoreq di beterosib qala qalaq na gileb. Iga gilsim sawa bei aqa ñam Qundun̄ Boledamu di Lasea qure jojom di brantem.

⁹⁻¹⁰ Iga bati gargekoba uratem deqa Juda nango qurien̄o bati koboej. Yuwal ugeqa batonaq deqa Pol na tamo qobun̄q di wauo qaji nan̄gi endegsi minjrej, “Ningi quiye. E qalieonum, iga qobun̄ na gilqom di iga gulube koba itqom. Qobun̄ aqa ingi ingi gargekoba loumqas. Qobun̄ dego tugwas. Qobun̄ a segi sai. Iga tamo kalil dego padalqom.” ¹¹ Pol a na nan̄gi degsi minjrnaqa qobun̄ kuñi ojo tamo wo qobun̄ aqa abu wo

nan̄gi aiyel na Pol aqa anjam di gotran̄yosib gilqa mareb. Julius a dego Pol aqa anjam gotran̄yosiq nan̄go aiyel anjam dauryej. ¹²Deqa iga qobun̄ na gilem. Qundun̄ iga soqnem qaji di jagwa bati qa qobun̄ beteqajqa qundun̄ bolesai. Deqa tamo gargekoba nan̄gi mareb, “Jagwa bati brantqa jojomqo. Deqa iga qundun̄ endi uratosim gilsim Finiks qundun̄q di jagwa bati qa beterosim sqom.” Finiks a Krit nuiq di unu. Dia jagwa bati qa beteqajqa qundun̄ bolequja.

Jagwa koba bonaqa yuwal ugeej

¹³Deqa jagwa lawo guta na bonaqa tamo qobun̄q di wauo qaji nan̄gi mareb, “Jagwa endena iga qarinqim gilsim Finiks qundun̄q di tiryqom.” Degsi marsib dur titosib qobun̄ miligiq di atsib dena iga Krit nui aqa qala dauryosim gilem. ¹⁴⁻¹⁵Gileqnamqa manaq dena meli jagwa koba bosiq gotrangonaqa gilqa keresaiigonaqa iga loo goge oqsim di sonamqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁶⁻¹⁷Onaqa iga nui kiñala bei aqa ñam Kauda aqa qoreq dia otosim sonamqa nui dena jagwa getentonaqa yuwal kiñala laej. Onaqa tamo qobun̄q di wauo qaji nan̄gi waukobaosib qobun̄ du soqtosibqa qobun̄ ani gogeq di atsib sil na qoseb. Qobun̄ du ulon̄aim deqa sil na qoseb. Osib olo sil bei osib qobun̄ ani yuwal na paraparaaim deqa sil na kain̄ysib singilateb. Osib qobun̄ rer qalnab aiej. Qobun̄ ururosime Afrika sawa jojomysim dia sargum gogetosim paraaim deqa ulaosib qobun̄ rer qalnab aiej. Onaqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁸Nebeonaqa iga loo goge di sonam jagwa tulan̄ kobaosiq iga gotrangonaqa yuwal ugeonaqa qobun̄ tuqepatej. Deqa tamo qobun̄q di wauo qaji nan̄gi qobun̄ aqa ingi ingi qudei breinjrnabqa yuwalq aieb. ¹⁹Olo nebeonaqa nan̄gi qobun̄ aqa parara qomsib rer ti oyo ti osib breinjrnab yuwalq aieb. ²⁰Bati gargekoba iga seŋ ti bongar ti unosai. Iga namoqna are qalem, “Iga padalqasai.” Ariya jagwa singila koba boqnsiq iga gotrangon̄ej deqa gago areqalo namij di iga uratosim marem, “Iga padalqom. Jagwa endi koboqasai.”

²¹Bati gargekoba tamo qobun̄q di wauo qaji nan̄gi ingi uyosai. Deqa Pol a nan̄go ambleq di tigelosiq minjrej, “O wau tamo ningi quiye. E nami mern̄gem, ningi Krit nui uratosib gilaib. Ningi ijo anjam di dauryosai deqa agi iga gulube koba itonum. Ningi uniye. Qobun̄ aqa ingi ingi gargekoba loumelen̄qo. ²²Deqa e ningi olo endegsi mern̄gwai. Ningi are laeme. Tamo bei padalqasai. Iga kalil bole sqom. Qobun̄ segi padalqas. ²³⁻²⁴Ya qolo ijo Qotei agi e bati gaigai a qa loueqnum qaji aqa lan̄ angro bei bosiqa ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O Pol, ni ulaaim. Ni Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelqam. Deqa Qotei na ni taqatmim ni padalqasai. Tamo kalil ni ombla qobun̄ na gileqnum qaji nan̄gi dego taqatnjrim nan̄gi padalqasai.’ Lan̄ angro na e degsi merbej. ²⁵Deqa ningi ulaaib. E qalieonum, Qotei aqa anjam qolo merbej qaji di a dauryosim

degyqas. ²⁶Ariya ningi quiye. Iga qobun na gilsim nui beiq di sargum gogetosimqa qobun segi padalqas.”

²⁷Pol a na nangi degsi minjrnaqa iga Mediterenian yuwalq dia otosim sonamqa jagwa na segi osi laqnej. Onaqa yori aiye koboonaqa bati bei qolo jige yuwal a mandam qaleqnaq anjam ateqnaq tamo qobunq di wauo qaji nangi qusib are qaleb, “Iga nui bei jojomyonum kio?” ²⁸Nangi degsi are qalsibqa yuwal aqa robu qalieqajqa deqa sil waiyonab ainaq uneb di tarag yala, 40 mita. Dena iga gilokiñalaysimqa nangi olo sil waiyosib uneb di tulan taragej, 30 mita. ²⁹Degsi unsibqa are qaleb, “Iga gilqom di nuiq di sargum gogetqom.” Degsi are qalsibqa ulaosib mareb, “Iga dur waiyonamqa qobun tigelqas.” Degsi marsibqa qobun bunuq dena dur qolqe waiyonab yuwalq aiej. Onaqa nangi endegsib wainoqneb, “Urur koba suwanem.” ³⁰Onaqa tamo qobunq di wauo qaji nangi endegsib are qaleb, “Iga qobun uratosim jaraiqom.” Nangi degsib are qalsibqa gisanosib tamo nangi minjreb, “Iga qobun namoq dena dur waiyqom.” Degsib minjrsib qobun du uli na osib qobun ani aqa namoq na gaintonabqa yuwalq aiej. ³¹Degyeqnaq Pol a di unsiqqa qaja tamo nangi ti nango gate Julius a ti endegsi minjrej, “Tamo qobunq di wauo qaji nangi qobun uratosib jaraiqa laqnub. Nangi jaraiqab di ningi kalil padalqab.” ³²Onaqa qaja tamo nangi na qobun du aqa sil gentonabqa jagwa na osi ulanej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nangi jaraiqa keresaiinjrej.

³³Onaqa nebeqa laqnaqa Pol na tamo kalil nangi endegsi minjrej, “Ningi ingi uyiye. Bati olekoba ningi ingi uyosai. Nungo are neiosai dego. Agi yori aiye gilqo. ³⁴Deqa e singila na endegsi merngwai, ningi ingi uysib dena ningi singilaqab. Osib ningi kalil bole sqab. Bei padalqasai.” ³⁵Pol a na tamo kalil nangi degsi minjrsiqqa bem bei osiq nango ulatamuq dia Qotei pailyosiqqa bem di gentosiq uyej. ³⁶Degonaqa tamo kalil nangi areboleboleinjrnqa nangi kamba dego bem elejosib uyej. ³⁷Iga tamo qobunq di soqnem qaji iga kalil 276. ³⁸Tamo kalil nangi ingi uynab menetnjrnqa qobun otqajqa marsibqa wit aqa qun kokba qudei wit korbi osib waiyelenonabqa yuwalq aiej.

Qobun paraparaej

³⁹Ariya nebeonaqa nangi nam atsib mandam bei uneb. Nangi mandam di poinjrosai. Nangi qundun bei dego uneb. Qundun di aqa alile bolequja ulul ti. Unsib are qaleb, “Iga alile dia qobun tiryqom.” ⁴⁰Degsi are qalsibqa dur nami waiyeb qaji sil gingenjosibqa dur yuwalq di urateleñeb. Osib kuñi tonteb qaji sil di palontosib kuñi ojsib rer giryosib alile di tiryqajqa aieb. ⁴¹Aisib qobun namoq sargum bei gogetosiq dia ojotonaq soqnej. Onaqa yuwal kokbaysiqqa qobun bunuq di qalnaqa paraparaej. ⁴²Onaqa qaja tamo nangi mareb, “Tonto tamo nangi

qawaiṅosi jaraiaib deqa iga na ñumnam moreṅqab.” ⁴³ Degsi marnabqa nanḡo gate Julius a are qalej, “Nanḡi Pol dego qalib moiaim deqa e na nanḡi saidnṛqai.” Degsi are qalsiqa nanḡi minṛrej, “Tonto tamo nanḡi ñumaib.” Osiqa tamo qawaiṅo qalie nanḡi minṛrej, “Ninḡi namo prugosib yuwalq aisib qawaiṅosib alile di patqab.” ⁴⁴ Osiqa tamo qawaiṅo qaliesai qaji nanḡi minṛrej, “Qobuṅ paraparaqo qaji aqa sarqei ninḡi na elenṅosib bileq atsib dena otosib aisibqa alile di patqab.” A degsi minṛrnaqa nanḡi degyosib iga kalil koba na alile dia geregere pateleṅem.

Pol a Malta nuiq di soqnej

28 ¹ Iga kalil alile dia pateleṅonamqa nui di aqa ñam Malta degsi mergonab quem. ² Onaqa tamo uṅgasari nui dia soqneb qaji nanḡi kumbra tulaṅ boledamu ysibqa iga geregereigeḡ. Osib awa boqnej deqa iga yorgonaqa ṅam tunguyosib mergeḡ, “Ninḡi bosib ṅamyuo areq endi awooiye.” Onaqa iga ṅamyuo areq di awoonam jejamu kaṅkangej. ³ Onaqa Pol a ṅam koroiyosiqa osi gilsiq ṅamyuoq di atnaqa amal uḡe ṅam miligiq di soqnej qaji kaṅkanyonaqa oqedosiqa Pol aqa baṅq di uñiyosiqa gainesoqnej. ⁴ Onaqa nui deqaji tamo uṅgasari nanḡi amal uḡe Pol aqa baṅq di uñiyosiq gainesonaqa unsibqa segi segi maroqneb, “Tamo endi a tamo qalo qaji kio? A yuwalq di moiosai deqa gago qotei na amal uḡe qarinyqoqa a uñiyqo. Deqa a moiqas.” ⁵ Onaqa Pol na aqa baṅ butuyonaqa amal uloṅosiqa ṅamyuoq aiej. Onaqa Pol a bole soqnej. Aqa jejamu yala gulube bei osai. ⁶ Onaqa nanḡi Pol koqyoqneb. Aqa jejamu sunyqas kio a moisim uloṅoqujatqas kio degsi marsibqa tariṅkobaiyeb. Tariṅonab tariṅonab Pol aqa jejamuq di gulube bei brantosai. Deqa nanḡi areqalo bei osib mareḡ, “Tamo endi a qotei bei.”

⁷ Ariya tamo bei aqa ñam Publius a nui dia soqnej. A tamo kobaquja. A na nui di taqatoqnej. Aqa tal jojomq di soqnej deqa a na iga joqsia aqa talq gilsiq dia bati qalub iga geregereigoqnej. ⁸ Iga Publius aqa talq di sonamqa aqa siqali makobaiyonaqa ṅeiesoqnej. Aqa jejamu tulaṅ kaṅkanyosiqa bi mormantej. Deqa Pol na aqa areq gilsiq Qotei pailiyosiq aqa jejamuq di baṅ atnaqa aqa ma koboosiq olo boleej. ⁹ A degyonaqa nui deqaji tamo uṅgasari mainṛrej qaji nanḡi qusibqa Pol aqa areq beq nabqa a na nanḡi kalil boletnṛroqnej. ¹⁰ Ariya nui deqaji tamo uṅgasari kalil nanḡi iga geregereigoqnsib kumbra tulaṅ boledamu egoqneb. Onaqa bunuqna iga nui di uratqa laqnamqa inḡi inḡi kalil iga saigelenej qaji di nanḡi na olo egeleṅonab gago inḡi inḡi kereeḡ.

Pol a olo qobuṅ bei osiq Rom qureq di brantej

¹¹ Iga nui dia bai qalub soqnem. Di koboonaqa iga qobuṅ bei gogetosim aiem. Qobuṅ di jagwa bati qa nui dia beterosiq soqnej. Qobuṅ di Aleksandria qure qaji. Qobuṅ aqa namoq dia qotei bei aqa ñam Sus

aq a angro aiyel nanggo sulum gereiyosib atnab soqnej. ¹² Iga Malta nui uratosim qobuŋ na aisim Sirakyus qureq di tiryosimqa bati qalub di soqnem. ¹³ Dena qobuŋ na aisim Regium qureq di tiryosim ŋeiem. Nebeonaqa jagwa guta na bonaqa iga qobuŋ na aieqnam qoloej. Olo nebeonaq iga aisim Puteoli qureq di tiryem. ¹⁴ Dia iga Kristen tamo qudei nangi itnjrem. Itnjrnangqa nangi na mergonabqa iga bati 7-pela nangi koba na soqnem. Sosimqa nangi olo uratnjrsimqa singa na walwelosim Rom qureq di brantqa marsim aiem. ¹⁵ Rom dia Kristen tamo qudei nangi iga aieqnam di qusibqa gamq dia iga itgwajqa marsib walwelosi beb. Nang i beq nabqa iga aioqnsim gam qalaq di koro sawa bei aqa ñam Apius dia nang i qudei turem. Olo aisimqa sawa bei aqa ñam Ŋjerēŋo Tal Qalub dia nang i qudei turem. Turosim unjrsimqa Pol a tulaŋ areboleboleiyonaqa Qotei biŋiyosiq aqa are siŋgilakobaiyej.

¹⁶ Ariya iga nang i ti koba na aisim Rom qureq di brantem. Onaqa Rom nanggo mandor koba Sisar a na aqa qaja tamo qudei nang i qariŋnjrnaqa bosib Pol osib aqa segi talq di atnab soqnej. Pol a ulaŋaim deqa qaja tamo qujai minjnab a na taqatesoqnej.

**Pol a Rom qureq dia Yesus aqa anjam bole
tamo ungasari nang i minjroqnej**

¹⁷ Pol a di sosisqa bati qalub koboonaqa a na Juda tamo kokba Rom dia soqneb qaji nang i metnjrnaqa bosib aqa areq di koroona minjrej, “O ijo was ŋiŋgi quie. Jerusalem dia Juda tamo kokba nang i e laŋa ojsib tonto talq waibeb. Nang i ijo une bei unosai. E Juda gago kumbra bei ugeugeiyosaiqnem. Gago moma nanggo dal anjam dego gotraŋyosaiqnem. Juda tamo kokba nang i e laŋa ojsib Rom nanggo baŋq di ateb. ¹⁸ Deqa e Rom gate kokba nanggo ulatamuq di tigelosim ijo anjam mareqnamqa nang i qusibqa une kobaquja bei ijo jejamuq di unosai. Deqa nang i mareb, ‘Pol a une saiqoji. Deqa iga na a qalsim moiota keresai. Deqa ungum. Iga na tonto talq dena uratim oqedqas.’ Nang i degsib mareb. ¹⁹ Onaqa Juda nang i anjam di gotraŋyeb. Deqa e gam bei saiqoji. E marem, ‘E Sisar aqa ulatamuq di tigelotqa a ijo anjam quqwas.’ E degsi marem. Ariya e Juda nanggo jejamuq di une bei qamqajqa are sosai. ²⁰ Utru deqa e ŋiŋgi metŋgonum. E ŋiŋgi ŋiŋgsiy ijo anjam merŋgwajqa deqa metŋgonum. Mondoŋ Qotei na iga Israel tamo ungasari iga subq na tigeltgwas. Iga anjam deqa qujai gago areqalo siŋgilatosim tariŋeqnum. Utru deqa e sil kokba endena tontbonub.” Pol a na degsiqa Juda tamo kokba nang i minjrej.

²¹ Onaqa nang i na Pol minjeb, “Judia sawa qaji tamo qudei nang i anjam bei ni qa nengrenyosib gagoq qariŋyosai. Juda tamo bei na bosiq ni qa anjam uge bei mergosai. ²² Deqa ni segi na ino anjam mergim iga quqwom. Iga qalieonum, sawa sawa kalilq dia tamo ungasari nang i Yesus

aq a anjam bunuj di misilinyeqnub.” Juda tamo kokba nangi na Pol degsib minjeb.

²³ Osib olo koroqajqa bati ateb. Onaqa koro bati brantonaqa Juda tamo kokba tulan gargekoba nangi nobqolo bosib Pol aqa talq di koroeb. Koroonabqa Pol a nango ambleq di tigelosiq a anjam utru atsiq anjam gargekoba nangi minjreqnaq gilsiq bilaqtej. Qotei a tamo ungasari nango Mandor Koba sosiq nangi taqatnjreqnu anjam di aqa utru plaltosiq minjroqnej. Moses aqa dal anjam dena ti Qotei aqa medabu o tamo nango anjam nami nengreyeb qaji dena ti anjam mutu quja quja elenqonsiq a nango are qametnjrimqa nangi are bulyosib Yesus qa nango areqalo singilatqajqa deqa singila na minjroqnej. ²⁴ Minjreqnaqa Juda tamo kokba qudei nangi Pol aqa anjam qusib mareb, “Anjam di bole.” Onaqa nangi qudei Pol aqa anjam qusib quosaibulosib mareb, “Anjam di bolesai.” ²⁵ Nangi degsib areqalo ayeltosib tigelosib jaraiqa laqnabqa Pol na anjam qujai endegsi minjrej, “Mondor Bole a nami Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia aqa medabug na gago moma nangi anjam minjrej. A anjam bole endegsi minjrej, ²⁶ ‘O Aisaia, ni Israel tamo nangoq giloqnsimqa endegsim minjroqne, “Ningi bati gargekoba ijo anjam quoqnsib anjam aqa utru ningi poingonqasai. Ningi bati gargekoba nungo namdamu na ijo kumbra unoqnsib kumbra aqa utru dego ningi poingonqasai.” ²⁷ O Aisaia, Juda tamo nango areqalo getenjrejunu deqa nango dabkala na ijo anjam quqwa tulan asginjroqnqas. Nangi nam brunesqab. Deqa nango namdamu na ijo kumbra unoqnqa keresai. Nango dabkala na ijo anjam dego quoqnqa keresai. Deqa nangi ijo anjam aqa utru poinjrqa keresai. Nangi are bulyosib ijoq bqa keresai. Deqa e na nangi boletnjrqasai.’ Qotei a nami Aisaia degsi minjrej.”

²⁸ Osiqa Pol a olo anjam endegsi minjrej, “Deqa ijo was ningi endegsi poingem. Juda tamo ungasari nangi na Qotei aqa anjam quqwa urateqnub deqa Qotei na sawa bei bei qaji tamo nangi oqa marsiq a anjam qarinyqo nangoq gilqo. Nangi Qotei aqa anjam uratqasai. Nangi qusib dauryqab.” ²⁹ Pol a na Juda tamo kokba nangi anjam degsi minjrnaqa nangi qusibqa segi segi njirinkobaosib tigelosib jaraieb.

³⁰ Onaqa Pol aqa segi tal awaiyoqnej qaji dia wausau ayel sonaqa tamo ungasari gargekoba nangi a unqajqa beqnabqa a na nangi joqoqnsiq aqa talq dia koba na awooqnsib qairoqneb. ³¹ Qotei a tamo ungasari nango Mandor Koba sosiq nangi taqatnjreqnu anjam di aqa utru Pol na plaltoqnsiq nangi sainjroqnej. Tamo Koba Yesus Kristus qa dego anjam plaltosiq sainjroqnej. Pol a anjam deqaji marqajqa ulaosaiyoqnej. A anjam deqaji mareqnaqa tamo bei na saidyosaiyoqnej.